

TOLSTOY

HAYATIN ANLAMI

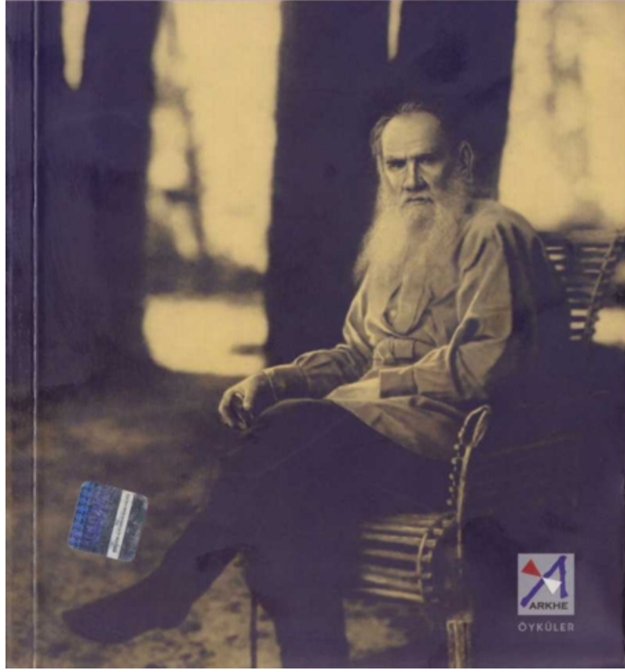

ÖYKÜLER

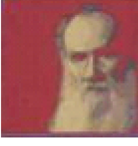

TOLSTOY

HAYATIN ANLAMI

Hayatın Anlamı - Tolstoy

TOLSTOY

HAYATIN ANLAMI

Bir gün çok zengin bir adam oğlunu yanına alarak, insanların ne kadar fakir olabileceğini göstermek için onu bir köye götürdü. Çok fakir bir ailenin evinde bir gün-bir gece geçirdiler. Şehre dönerken baba oğluna sordu: "Yolculuğumuzu nasıl buldun?" "Çok güzeldi babacığım" diye cevap verdi oğlu. "İnsanların ne kadar fakir olabileceğini gördün değil mi?" "Evet." "Peki ne öğrendin?" "Şunu gördüm" dedi oğlu: "Bizim evde bir köpeğimiz, onların dört köpeği var. Bizim evde bahçenin yarısına gelen bir havuzumuz var, onların kilometrelerce uzunluğunda dereleri var. Bizim bahçede ithal lambalarımız, onların yıldızları var. Bizim taraçamız ön bahçeye kadar, onlarınki ise ufka kadar uzanıyor." Ufaklık konuşurken, babası şaşkınlıktan tek kelime bile edemedi. Ve çocuk ekledi: "Ne kadar fakir olduğumuzu gösterdiğin için, teşekkür ederim babacığım!"

Hayatın Anlamı

Tolstoy

2. Baskı

Editör : Korkmaz KINA

Mütercim : Ersin YILDIRIM

Redaksiyon : Mehmet ZEREN

Teknik Hazırlık : Ömer GÜZEL

Kapak Tasarım : Ramazan ERKUT

Baskı : Umut Matbaası

Arkhe Yayınları

Çatalçeşme Sk. Üretmen Han No: 5

Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 519 45 98

Tolstoy

HAYATIN ANLAMI

- Öyküler -

-

-

Mütercim: Ersin YILDIRIM

ARKHE YAYINLARI 2003

TOLSTOY

28 Ağustos 1828 tarihinde Moskova'da doğdu. Babası Kont Nikolay Ilyiç Tolstoy, 1812 yılı Napolyon Savaşlarına katılmış emekli bir yarbaydı.

Tolstoy romanlarında, insanoğlunun ne kadar değişik karakterli olduğunu vurgular. “Savaş ve Barış”, “Anna Karanina” insan tahlilleri ve canlı tasvirler bakımından birer baş eserdir.

Tolstoy'un kendini arayış serüveni ölünceye kadar sürdü. Karısı bile onu anlamadı. Tolstoy, bir çocuk gibi hayata küstü ve kaçtı. Seksen iki yaşında, karanlık ve yağışlı bir Ekim gecesinde köyünden ayrıldı. Yolda hastalandı.
7 Kasım 1910'da küçük bir tren istasyonunda hayata veda etti.

İçindekiler

Hayatın Anlamı - Tolstoy

SUNUŞ

Hayatın Anlamı

Nerede Sevgi Orada Allah

Üç Soru

İnsan Ne İle Yaşar?

Aydınlık Varoldukça, Aydınlıkta Dolaşın

Allah Gerçeği Bilir Ama Geç Söyler

Gerçek Mutluluk

Irgat Emelyan ve Davul

En Büyük Ceza

İki Kardeş ve Altın

Küçükler Büyüklerden Daha Akıllı Çıktı

Üç İhtiyar

SUNUŞ

Bir klasik roman yazarı olan Tolstoy'un öyküleri de aynı kuvvetle kaleme alınmış metinlerdir.

Bu kitapta yer alan öyküler, onun ne kadar kuvvetli ve kudretli bir gözlemci olduğunun isbatıdır. Dönemin Rusya'sında yaşanan trajedileri yokluk-varlık, zenginlik-yoksulluk, sevgi-sevgisizlik, bağlamında ele alan yazar, görkemli bir edebiyat çatısı kuruyor öyküleriyle. Her biri bağımsız bir hayatı anlatan bu öyküler, kendine yeni tatlar, yeni okuma heyecanları arayanlar için bulunmaz bir hazine.

ARKHE

Hayatın Anlamı

Abla, küçük kız kardeşini ziyarete gelmişti. Kendisi şehirde bir tüccarla, kız kardeşi ise köyde bir köylüyle evliydi. Çay sohbetine oturduklarında, büyük kardeş şehir hayatının nimetlerini övmeye başladı; orada ne kadar rahat yaşadıklarını, nasıl güzel giyindiklerini, çocuklarının elbiselerinin ne kadar zarif olduğunu, ne güzel şeyler yiyip içtiklerini ve tiyatroya, balolara ve eğlence yerlerine nasıl gittiklerini ballandıra ballandıra anlattı.

Gücenen küçük kardeş de, tüccar hayatını yerip köylü hayatını övdü. “Kendi hayat tarzımı sizinkiyle değiştirmem” dedi. “Kaba yaşıyor olabiliriz, ama hiç olmazsa tasamız yok. Siz bizden daha iyi yaşıyorsunuz; gelgelelim ihtiyacınızdan fazla kazanmanıza rağmen herşeyinizi kaybetme ihtimaliniz var. Atasözü ne der bilirsin: ‘Kazanç ve kayıp ikiz kardeştir.’ Bugün zengin olanlar, bakıyorsun ertesi gün ekmek parası için dileniyor. Bizim yolumuz daha güvenli. Köylü hayatı belki semiz değil, ama uzun bir yol. Hiç zengin olmasak da yeterince yiyeceğimiz olacak.”

Büyük kardeş alaylı alaylı sordu:

“Yeterince mi? Eğer domuzlarla ve buzağılarla paylaşmayı istersen, belki. Sen zerâfeti ne bilirsin? Kocan köle gibi ne kadar çalışırsa çalışsın, siz de çocuklarınız da gübre yığınının üstünde nasıl yaşıyorsanız, öyle öleceksiniz.”

“Ne farkeder ki?” diye cevapladı küçüğü. “Tamam, işimiz kaba ve zahmetli. Ama, beri yandan da emin; başkasına ihtiyacımız yok. Ya siz? Şehirlerinizde etrafınız insanı günaha teşvik eden şeylerle çevrilmiş; diyelim ki bugün mesele yok, ama ya yarın! Şeytan kumarla, şarapla veya kadınlarla kocanı baştan çıkarırsa? O zaman herşey mahvolur. Bu tür şeyler sık sık olmuyor mu?”

Evin reisi Pahom, fırının üst tarafında uzanmış kadınların gevezeliklerini dinliyordu.

“Tamamen doğru.” diye düşündü. Biz köylüler, çocukluğumuzdan beri toprak anayı işlemekle o kadar meşgulüz ki, kafamızda boş şeylere zaman

kalmıyor. Tek endişemiz, yeterince toprağımızın olmaması. Eğer şöyle bolca toprağım olsaydı, şeytandan bile korkmazdım."

Kadınlar çaylarını bitirince elbise dedikodusuna daldılar, sonra da bardakları yıkayıp yattılar.

Fakat, şeytan fırının yanında oturmuş, bütün konuşulanları duymuştu. Köylünün karısının, kocasını övmesinden ve adamın da, çokça toprağı olsa şeytandan bile korkmayacağını söylemesinden memnun olmuştu.

"Şimdi tamam." diye düşündü şeytan. "Oyun başlıyor." Sana yeterli toprak verip, bu toprak sayesinde seni hâkimiyetim altına alacağım."

II

Köyün yakınlarında, yaklaşık üç yüz dönümlük arazisi olan bir hanımefendi oturuyordu. Bu hanımefendi köylülerle hep iyi geçinmişti, tâ ki eski bir askeri yanına kâhya olarak alıncaya dek. Bu kâhya para cezalarıyla insanları canından bezdiriyordu.

Pahom ne kadar dikkatli olmaya çalışırsa çalışsın başına defalarca aynı şey geliyordu; ya atı hanımefendinin yulaflarının içine dalıyor, ya bir ineği yolunu şaşırıp hanımefendinin bahçesine giriyor, ya da buzağıları hanımefendinin çayırında otluyor; o da her defasında para cezası ödemek zorunda kalıyordu.

Pahom söylene söylene parayı ödüyor, kafası bozuk gittiğinde evde hıncını ailesinden alıyordu. Bütün yaz kâhya yüzünden Pahom'un başından dert eksik olmadı. Kış olunca sığırlar dışarı çıkamadı da ancak o zaman rahat bir nefes aldı. Varsın otlakta ot kalmadığı için hayvanları kendisi yemlemek zorunda kalsındı, hiç olmazsa onlardan yana gözü kulağı rahattı ya.

Kışın yayılan haberlere göre, hanımefendi toprağını satıyordu ve anayolun üzerindeki hanın sahibi topraklar için pazarlık yapıyordu. Bunu duyan köylüler çok endişelendiler. "Eğer han sahibi toprağı alırsa," diye düşünüyorlardı, "Ödeteceği para cezalarıyla, hanımefendinin kâhyasından da fazla canımıza okur. Hepimizin rızkı o araziye bağlı."

O yüzden, köylüler cemaatlerinin namına gidip hanımefendiden toprağı hanın sahibine satmamasını rica ettiler; ve daha yüksek bir fiyat önerdiler. Hanımefendi de toprağı onlara bırakmayı kabul etti. Köylüler daha sonra cemaatin bütün araziyi satın almasını sağlamaya çalıştılar,arazi böylece her şeyiyle ortaklaşa kullanılabilirdi. Konuyu tartışmak için iki kez bir araya geldiler, fakat bir çözüme varamadılar; şeytan aralarına anlaşmazlık tohumları ektiğinden, bir türlü anlaşamadılar. En sonunda, araziyi herbirinin kendi imkânları nispetinde ayrı ayrı satın almasına karar verdiler. Hanımefendi, diğerini kabul ettiği gibi bu teklifi de kabul etti.

Bir müddet sonra, Pahom bir komşusunun elli dönüm toprak satın aldığını, hanımefendinin paranın yarısını peşin almaya, yarısı için de bir sene beklemeye razı olduğunu duydu. İçinde kıskançlık duyguları kabardı.

“Şu işe bak,” diye geçirde içinden, “Toprağın tamamı satılıyor, bense tek dönüm almayacağım.” Sonra karısıyla konuştu.

“Diğerleri alıyorlar.,” dedi, “Biz de yirmi dönüm kadar almalıyız. Hayat giderek zorlaşıyor. Bu kâhya, verdiği para cezalarıyla canımızı çıkarıyor.” Kafa kafaya verip toprağı nasıl satın alabileceklerini düşündüler. Bir kenarda yüz rubleleri vardı. Taylarından birisini, arılarının yarısını sattılar. Oğullarını işçi olarak çalışmaya gönderdiler; Pahom'un maaşlarını peşin olarak aldılar, paranın gerisi içinde Pahom'un kayınbirâderine borçlandılar, böylece toprak parasının yarısını zar zor bir araya getirdiler.

Parayı cebine koyan Pahom, arazilerin içinden bir kısmı ağaçlı kırk dönümlük bir çiftliği seçti. Hanımefendiyle yaptıkları pazarlıkta anlaşmaya varıp el sıkıştılar, Pahom hanımefendiye peşin olarak bir teminat ödedi. Sonra, şehre gidip senetleri imzaladılar; Pahom, paranın yarısını şimdi, geriye kalanı da iki yıl içinde ödeyecekti.

Artık Pahom'un da kendisine ait toprağı vardı. Borçlanarak aldığı tohumları yeni arazisine ekti. Hasat iyi geldi ve bir yıl içinde hem hanımefendiye, hem de kayınbiraderine olan borçlarının tamamını ödedi. Artık bir toprak sahibi olmuştu. Kendi toprağını sürüp ekiyor, kendi ağaçlarını kesiyor, sığırlarını kendi çayırında otlatıyordu. Tarlalarını sürmeye, boy atan mısırlarına ya da otlaklarına bakmaya gittiğinde, yüreği sevinçle doluyordu. Orada büyüyen otlar ve açan çiçekler, onun gözünde başka hiçbir yerdekine benzemiyordu. Eskiden bu toprak parçasının

yanından geçerken, diğerlerinden farksız görünürdü. Ama şimdi tamamen farklıydı.

III

Pahom hayatından memnundu. Bir de komşu köylüler onun mısır tarlasından ve otlağından geçmeseler herşey tamam olacaktı. Onlara nazik dille kaç defa rica etti, ne var ki onlar geçmeye devam ettiler. Şimdi de köylülerin çobanları köyün ineklerini onun çayırına sokuyor, dahası, gece otlayan atlar onun mısır tarlasının içine giriyordu. Pahom hayvanları defalarca dışarı çıkarmış, sahiplerini bağışlamış, kimsenin aleyhine dava açmamak için kendisini tutmuştu. Ama en sonunda sabrı taştı ve Kaza Mahkemesi'ne şikayette bulundu. Köylülerin toprağının olmadığını, bunun da sıkıntıya yol açtığını, yaptıklarında görünür bir kasıt bulunmadığını biliyordu, ama yine de şöyle düşünüyordu:

“Bunu görmezden gelip geçemem, yoksa neyim var neyim yok mahvederler. Onlara bir ders vermeli.”

Dersi onları dava ederek verdi, ardından bir daha dava etti, köylülerden birkaçı para cezasına çarptırıldı. Bir müddet sonra, Pahom'un komşuları ona diş bilemeye başladılar. Zaman zaman sığırlarını kasıtlı olarak onun arazisine soktular. Hatta, bir köylü gece Pahom'un koruluğuna girip beş körpe ıhlamur ağacını kabukları için kesti. Bir gün koruluğun yanından geçen Pahom'un gözüne beyaz birşey çarptı. Yaklaşınca, ağaçların bulunduğu yerde köklerin kaldığını, biraz ötelerinde de kabukları soyulmuş ağaç gövdelerinin yattığını gördü. Pahom öfkeden deliye döndü.

“Tek bir ağacı kesmiş olsa neyse,” diye düşündü, “Ama alçak adam bir yığın ağaç kesmiş. Bunu yapanı bir bulursam, gününü gösteririm.”

Beynini patlatırcasına bu işi kimin yapmış olabileceğini düşündü. Sonunda karar verdi: “Simon olmalı; ondan başkası yapmış olamaz.” Sonra, Simon'un çiftliğine göz atmaya gitti, ama öfkeli bir manzaradan başka birşey bulamadı orada. Yine de, bunu Simon'un yaptığından emindi. Bir şikayetname yazdı. Simon sorgu için çağrıldı. Dava tekrar tekrar görüldü, aleyhinde delil bulunmayınca Simon sonunda beraat etti. Pahom

kendisini şimdi daha fazla haksızlığa uğramış hissettiği için, öfkesini ihtiyar heyetine ve yargıçlara boşalttı.

“Hırsızlardan rüşvet alıyorsunuz,” dedi. “İyi insanlar olsanız, bir hırsızı serbest bırakmazdınız.”

Pahom hem yargıçlarla, hem de komşularıyla kavga etti. Evini ateşe verecekleri tehditlerini duymaya başladı. Pahom'un eline gittikçe daha fazla toprak geçmesine rağmen, cemaat içindeki yeri eskisinden de kötüleşti. Gel zaman git zaman, birçok kişinin yeni bölgelere taşındığı söylentileri çıktı.

“Arazimi terketmeme gerek yok,” diye düşündü Pahom. “Belki başkaları köyümüzden gider de bize daha fazla yer kalır. Onların topraklarını alır, arazimi büyütürüm. Hayatım daha da kolaylaşır. Şu halimle daha rahata ermiş değilim.”

Birgün Pahom evde otururken, köyden geçen bir rençber onlara uğradı. Gece orada kalan köylüye akşam yemeği verdiler. Pahom bu köylüye nereli olduğunu sordu. Yabancı, Volga'nın öbür tarafından geldiğini ve orada çalıştığını söyledi. Bu söz Pahom'un dikkatini çekince, adam birçok insanın oraya göçüp yerleştiğini anlatmaya başladı. Kendi köyünden de insanlar oraya göçmüş. Cemaate katılmışlar ve kendilerine adam başına yirmibeş dönüm toprak verilmiş. Toprak o kadar verimliymiş ki, çavdarlar at boyu büyüyormuş. Ve çavdarlar o kadar kalınmış ki beş tanesi bir deste yapıyormuş. Bir köylü sırtında bir gömlekten başka birşey getirmemiş, ama şimdi altı atı ve kendisine ait iki ineği varmış.

Pahom'un kalbi hırsla tutuştu. Kendi kendine düşündü:

“Başka bir yerde böyle güzel yaşayabilecekken, neden burada sıkıntı çekeyim? Buradaki toprağımı ve çiftliğimi satıp, o parayla orada herşeye yeniden başlar ve herşeyin yenisini alırım. Bu kalabalık yerde, insanın başı dertten kurtulmuyor. Ama önce oraya gidip herşeyi gözlerimle görmeliyim.”

Yaza doğru hazırlandı ve yola çıktı. Bir vuparla Volga üzerinden Samara'ya indi, sonra üç yüz millik bir yolu yayan yürüdü ve en sonunda o yere ulaştı. Herşey tıpkı yabancının anlattığı gibiydi. Bütün köylülere yetecek kadar bol toprak vardı; her köylü, kullanması için kendisine

verilmiş yirmibeş dönüm cemaat toprağına sahipti. Ayrıca, parası olanlar istedikleri kadar toprağı kendi mülkleri olarak ucuza alabiliyordu.

Öğrenmek istediği herşeyi öğrenen Pahom, güz yaklaşırken evine döndü ve malını mülkünü satmaya başladı.

Toprağı kârla sattı, çiftliğini ve bütün sığırlarını elden çıkardı. Cemaat üyeliğinden ayrıldı. Bahara kadar bekleyip ailesiyle birlikte yeni yurtlarına gitmek üzere yola çıktılar.

IV

Pahom ailesiyle birlikte yaşayacakları yeni yere varır varmaz, büyük bir köyün cemaatine kabul edilmeleri için başvurdu. Gerekli belgeleri ihtiyar heyetine sundu ve onlardan belgeler aldı. Kendisinin ve oğullarının kullanması için beş hisse cemaat toprağı verildi; bu, cemaat otlağının yanısıra (farklı farklı tarlalarda olmak üzere) yüz yirmi beş dönüm yapıyordu. Pahom, gerekli yapıları inşa etti. Yalnızca cemaat arazisinden payına, eskisine göre üç kat fazla toprak düşmüştü. Üstelik toprak mısır için çok elverişliydi. Eskisinden on kat iyi durumdaydı. Oldukça geniş otlakları ve ekilebilir arazisi vardı, istediği sayıda inek de besleyebiliyordu.

Önceleri, bina yapımı ve yerleşme telaşına düşen Pahom herşeyden memnunluk duyuyordu, fakat duruma alıştıkça, burada da yeterince toprakları olmadığını düşünmeye başladı, ilk yıl, cemaat arazisinden payına düşen kısma buğday ekti ve iyi mahsul aldı. Tekrar buğday ekmek istiyordu, ama bunun için yeteri kadar cemaat arazisi yoktu. Aslında kullanmış olduğu topraklar da buğdaya ayrılmamıştı. Çünkü o bölgede yalnızca bâkir topraklara ve nadas arazilerine buğday ekiliyordu. İki senede bir defa buğday ekilen topraklar, daha sonra üzerlerinde büyük otlar yetişinceye kadar nadasa bırakılıyordu. Bu tür arazileri isteyen çok sayıda kişi vardı, ama herkese yetecek kadar toprak yoktu. Bu yüzden insanlar kavga ediyorlardı. Durumları iyi olanlar bu toprakları buğday yetiştirmek için istiyor, fakirler ise bu toprakları tüccarlara satmayı, böylece vergilerini ödeyecekleri parayı toplamayı istiyorlardı. Pahom daha fazla buğday ekmek isteyenlerdendi; bu yüzden bir tüccardan bir yıllığına arazi kiraladı. Bol miktarda buğday ekti ve çok güzel hasat aldı, gelgelelim bu arazi köyden çok uzaktı; buğdayların on milden uzak mesafeden taşınması

gerekiyordu. Bir süre sonra, Pahom bazı köylü tüccarların uzak çiftliklerde yaşadıklarını ve zenginleştiklerini farketti. İçinden şöyle geçirdi:

“Mülkiyeti bana ait biraz toprak satın alsam, üstüne de bir çiftlik evi kondursam ne kadar farklı olurdu. O zaman herşey güzel ve kusursuz hale gelirdi.”

Mülkiyeti kendine ait toprak alma meselesi aklına defalarca geldi.

Üç yıl aynı halde yaşamaya devam etti; arazi kiralıyor ve buğday ekiyordu. Hasat bereketli geliyor, iyi mahsul alıyordu; öyle ki bir kenara para ayırmaya başladı. Belki hâlinden memnun yaşayabilirdi, ama her sene başkalarının toprağını kiralamaktan ve bunun için itişip kakışmaktan bıkmıştı. Nerede satılık iyi arazi varsa köylüler oraya üşüşüyor ve arazi ânında satılıyordu. Daha tez davranmazsanız, size hiçbir şey kalmıyordu. Üçüncü sene, bir alıcıyla birlikte bazı köylülerden bir çayır parçası kiraladılar; bir anlaşmazlık çıkıp da köylüler mahkemeye gittiğinde orasını çoktan sürmüşlerdi. Davayı kaybettiler ve bütün emekleri boşa gitti.

“Kendi toprağım olsaydı,” diye düşündü Pahom, “Kimse işime karışmaz, bütün bu can sıkıcı şeyler de başıma gelmezdi.”

Böylece Pahom satın alabileceği arazi aramaya koyuldu; bin üç yüz dönüm arazisi olan, ama para sıkıntısı çektiği için ucuza satmaya razı olan bir köylüye rastladı. Pahom adamla sıkı bir pazarlığa girişti, sonunda bir kısmı peşin bir kısmı da daha sonra ödenmek üzere, bin beş yüz ruble üzerinde anlaştılar. Herşeyi konuşmuşlar, iş sözleşmenin yapılmasına kalmıştı. O günlerde, oradan geçen bir yabancı tüccar atına yem vermek için Pahom'lara uğradı. Pahom adamla konuştuğunda onun çok uzaklardan, Başkır'dan dönmekte olduğunu, orada on üç bin dönüm araziyi sadece bin rubleye satın aldığını öğrendi. Pahom biraz daha bilgi almak için sorular sorunca adam şunları söyledi: “Yapılması gereken tek şey, reislerle arkadaşlık kurmak. Ben yaklaşık yüz rublelik kadın elbisesi, halı, bir teneke çayı gözden çıkardım, içki içenlere şarap verdim; karşılığında toprağın dönümünü iki kopekten de ucuza aldım. Tapu senetlerini Pahom'a gösteren adam devam etti:

“Arazi bir nehrin kenarında ve her karış toprağı çok verimli.”

Adam, kendisini soru yağmuruna tutan Pahom'a şöyle dedi:

Orada, bir yıl yürüsen bile diğer ucuna varamayacağın kadar geniş topraklar var ve hepsi de Başkırlar'a ait. Bir koyun kadar saflar. Toprağı sudan ucuza alabilirsin.”

“Hadi bakalım,” diye düşündü Pahom, “Bin rublemle neden buradan bin üç yüz dönüm alıp, bir de borç altına gireyim? Halbuki bu parayla oradan on kat fazla toprak alabilirim.”

V

Pahom, o yere nasıl gidebileceğini sordu ve tüccar yanından ayrılır ayrılmaz yola çıkmak üzere hazırlandı. Karısını çiftliğe, göz-kulak olması için evde bırakıp, yanına uşağını alarak yola çıktı. Yolları üstünde bir kasabada durarak bir teneke çay, biraz şarap ve tüccarın tavsiye ettiği diğer hediyeleri satın aldılar. Üç yüz milden fazla yol gittiler. Yedinci gün, Başkırlar'ın çadırlarını kurdukları yere ulaştılar. Herşey tüccarın anlattığı gibiydi. İnsanlar bozkırlarda, bir nehrin kenarındaki keçe çadırlarda yaşıyorlardı. Ne çift sürüyorlar, ne de ekmek yiyorlardı. Sığırları ve atları sürüler halinde bozkırda otluyordu. Taylar çadırların arkasında bağlı duruyor ve kısraklar günde iki defa yanlarına götürülüyordu. Tayların sütü sağılarak bu sütten kımız yapılıyordu. Kımızı hazırlayanlar, peyniri yapanlar kadınlardı. Erkeklerin bütün yaptığı, ise kımız ve çay içmek, koyun eti yemek ve kaval çalmaktı. Hepsi İriyarı, neşeli- insanlardı. Ve uzun yaz boyunca akıllarına iş yapmak gelmiyordu. Oldukça cahillerdi, Rusça bilmiyorlar ama güleryüz gösteriyorlardı.

Pahom'u görür görmez, çadırlarından çıkıp misafirlerinin etrafını sardılar. Bir tercüman bulundu ve Pahom biraz toprak almak için geldiğini söyledi. Başkırlar çok memnun olmuşa benziyordu; Pahom'u en iyi çadırlarından birine, birkaç kişinin halının üzerindeki minderlere oturduğu bir çadıra götürdüler. Pahom'a çay ve kımız verdiler, bir koyun keserek kendisine ikram ettiler. Pahom da arabasından hediyeleri indirerek Başkırlar'a dağıttı. Çayı aralarında bölüştürdü. Başkırlar sevindiler. Aralarında uzun uzun konuşup tercümana tercüme etmesini söylediler.

“Sana şunu söylemek istiyorlar,” dedi tercüman, “Seni sevmişler, misafirimizi memnun etmek ve verdiği hediyelerin karşılığında hediye

vermek âdetimizdir. Sen bize hediyeler verdin, bizim sahip olduğumuz şeylerin içinde hoşuna en çok ne gidiyorsa söyle, onu sana hediye edelim.”

“Burada en çok hoşuma giden,” diye cevap verdi Pahom, “Toprağınız. Bizim topraklarımız o kadar az, o kadar verimsiz ki; ama sizin uçsuz bucaksız ve verimli topraklarınız var. Hiç böylesini görmemiştim.”

Tercüman Pahom'un sözlerini tercüme etti. Başkırlar aralarında bir müddet konuştular. Neler konuştuklarını anlayamıyor, ama fazlasıyla neşelendiklerini, bağrışıp güldüklerini görüyordu. Sonra susup, tercüman konuşurken Pahom'a baktılar:

“Hediyelerinin karşılığında, sana istediğin kadar toprağı seve seve vereceklerini söylüyorlar. Sen yalnızca elinle nereyi istediğini göster, orası senin olsun.”

Başkırlar bir süre daha aralarında konuştular ve tartışmaya başladılar. Pahom neyi tartıştıklarını sorunca, tercüman bazılarının toprak meselesini Reis'e sormaları, onsuz hareket etmemeleri gerektiği düşüncesinde olduğunu; diğerlerinin ise Reis'in dönüşünü beklemeye gerek olmadığını söylediğini anlattı.

VI

Başkırlar tartışırken, büyük tilki kürkü giymiş bir adam kapıda göründü. Hepsi seslerini kesip ayağa kalktılar. Tercüman; “İşte Reis'imiz bu.” dedi.

Pahom hemen ayağa kalktı ve en güzel kadın elbisesiyle iki kilo çayı getirip Reis'e sundu. Reis hediyeleri kabul edip kendisini başköşeye oturttu. Başkırlar hemen ona birşey anlatmaya başladılar. Reis bir süre dinledi, sonra başıyla susmalarını işaret etti ve Pahom'a Rusça seslendi:

“Pekâlâ, öyle olsun. Nereyi istersen orası senin olsun; bizde nasıl olsa çok toprak var.”

“İstediğim kadar nasıl alabilirim?” diye düşündü Pahom. “İşi sağlama bağlamak için tapusunu çıkartmalıyım, yoksa 'Burası senin' deyip, sonra da elimden alabilirler.”

“Nazik sözleriniz için teşekkür ederim.” diye konuştu Pahom. “Sizin çok toprağınız var, benim istediğimse azıcık bir şey. Ama yine de o

küçücük parçanın bana ait olduğundan emin olmalıyım. Ölçülüp sonra tapusu verilemez mi? Hayat da ölüm de Allah'ın elinde. Siz iyi insanlar onu bana verirsiniz, ama belki çocuklarınız geri almak ister.” “Tamamen haklısın,” dedi Reis. “Toprağı tapusuyla vereceğiz sana.”

“Duydum ki, buraya bir tüccar gelmiş,” diye devam etti Pahom, “Siz de ona biraz toprak vermiş, tapu senedi düzenlemişsiniz. Bana da aynı şeyin yapılmasını isterdim.”

Şef anlamıştı.

“Tamam,” dedi, “O iş kolay. Bir kâtibimiz var, seninle birlikte şehre gidip mühürlü, tasdikli bir tapu alırız.”

“Peki fiyat ne olacak?” diye sordu Pahom.

“Fiyatımız hep aynıdır; günü bin ruble.”

Pahom anlamadı.

“Günü mü? Nasıl ölçüymüş o? Kaç dönüm yapar?”

“Biz öyle hesap bilmeyiz.” dedi Reis, “Biz toprağı günle satarız. Bir günde yürüyerek etrafını çevirebildiğin kadarı senindir ve bir günü bin rubledir.”

Pahom şaşırmıştı.

“Ama insan bir günde büyük bir arazinin etrafını çevirebilir,” dedi.

Reis kahkahalarla güldü.

“O zaman hepsi senin olur!” dedi. “Ama bir şartla; başladığın noktaya aynı gün dönmezsen paranı kaybedersin.”

“Peki geçtiğim yerleri nasıl işaretleyeceğim?”

“Nasıl mı? istediğin bir noktaya gider orada dururuz. Sen de o noktadan başlayıp, yanındaki belle daireni çizersin. Gerekli gördüğün yerlere işaret koyarsın. Her dönüşte, bir çukur kazıp otları üstüste yığarsın; sonra biz de çukurların arasını sabanla işaretleriz. Ne kadar istersen o kadar büyük bir daire yap, ama güneş batmadan başladığın noktaya dönmen gerekiyor. Çevirdiğin bütün arazi senin olacak.”

Pahom bu işi çok sevmişti. Ertesi sabah erkenden başlamaya karar verdiler. Biraz daha konuştular, kımız içip yemek yediler. Artık gece

olmuştu. Başkırlar, Pahom'a kuş tüyü bir yatak verdikten sonra, ertesi gün şafak sökerken toplanıp, kararlaştırılan noktaya gitmek için sözleşerek yanından ayrıldılar.

VII

Pahom kuştüyü yatağa uzandı, ama uyuyamadı. Aklında hep toprak vardı.

“Amma büyük bir araziyi işaretlerim!” diye düşünüyordu. “Bir günde rahatlıkla otuzbeş mil gidebilirim. Günler şimdi uzun, otuz beş millik bir dairenin içinde ne de geniş toprak vardır! İşte yaramaz kısımların’ satar veya köylülere bırakırım; en iyi kısmını kendime ayırıp işlerim, iki öküz alır ve iki işçi daha tutarım. Yüzelli dönümlük toprağı sabanla sürer, geriye kalanı otlak yaparım.”

Pahom bütün gece gözünü kırpmadı. Yalnız, şafak sökmeden biraz önce uykuya daldı. Gözlerini kapar kapamaz bir rüya gördü. Rüyasında aynı çadırda uzanmış yatıyordu, derken dışarda birisinin kahkahalarla güldüğünü duydu. Kim olabilir diye merak edip kalktı ve dışarı çıktı. Başkır Reisi'nin, çadırın önünde oturmuş böğrünü tuta tuta güldüğünü gördü. Reis'in yanına giden Pahom; “Niye gülüyorsun?” diye sordu. Karşısındaki artık Reis değil, daha önce evine uğrayan ve buradaki toprakları anlatan tüccar olmuştu. Pahom tam ona; “Ne zamandır buradasın?” diye soracakken, adam tüccar olmaktan çıkıp, uzun zaman önce Pahom'un eski evine gelen Volgalı adama dönüştü. Sonra gördü ki, o, köylü de değil, tırnaklarıyla boynuzları olan şeytandı ve orada durmuş gülüyordu. Şeytanın ayaklarının ucunda ise birisi yalınayak, üstünde sadece bir pantolon ve gömlek, uzanmış yatıyordu. Ölmüş halde yatan o adam ise Pahom'un ta kendisiydi. Dehşetle uyandı.

“Bir rüyadan ne çıkar?” diye geçirdi içinden.

Çadırın açık kapısından baktı; şafak söküyordu.

“Onları uyandırmanın zamanıdır.” diye düşündü. “Artık başlasak iyi olur.”

Başkırlar kalkıp toplandılar. Şef de geldi. Yine kımız içmeye başladılar, Pahom'a da çay ikram ettiler, ama onun beklemeye sabrı yoktu.

“Gideceksek, haydi. Zaman geçiyor.” dedi.

VIII

Başkırlar hazırlandılar ve hepsi yola çıktılar; bazıları at sırtında, bazıları arabaların içindeydi. Pahom uşağıyla birlikte kendi küçük at arabasını sürüyordu. Yanına bir de bel almıştı. Bozkıra vardıklarında gök kızarmaya başlamıştı. Başkırların Şıhan dediği bir tepeye çıktılar. Atlarından ve arabalarından inerek bir noktada toplandılar. Reis Pahom'un yanına gelip eliyle ovayı gösterdi.

“Bak,” dedi, “Gözünün uzanabildiği her yer bizim. İstediğin kısmını alabilirsin.”

Reis kalpağını çıkarıp yere koydu ve şöyle dedi:

“İşaret bu olsun. Buradan başlayıp yine buraya dön. Etrafını dolaştığın bütün arazi senin olacak.”

Pahom parayı çıkarıp kalpağın üzerine koydu. Paltosunu çıkardı, üzerinde bir tek iç ceketi kaldı. Kuşağını çıkarıp karnının altından bağladı, yeleğinin koynuna küçük bir ekmek torbası, kuşağına da bir su matarası koydu, çizmelerini bağladı, uşağından beli aldı. Artık yola çıkmaya hazırdı. Bir süre hangi yoldan gitse daha iyi olur diye düşündü. Her yer cazip görünüyordu.

“Hiç farketmez,” dedi sonunda, “Güneşin doğduğu yöne doğru gideyim.”

Doğuya döndü, gerinip güneşin görünmesini bekledi. “Vakit kaybetmemeliyim,” diye düşündü, “Hava serinken yürümek daha kolay.”

Güneş ışınları ufukta parlar parlamaz, Pahom omuzunda beliyle bozkıra daldı.

Yürümeye başladığında ne yavaş ne de hızlıydı. Bir kilometre kadar gittikten sonra durup bir çukur kazdı ve görünmesi için otları üst üste koydu. Sonra yürümeye devam etti; mahmurluğu geçince adımlarını sıklaştırdı. Bir süre sonra bir başka çukur kazdı.

Pahom dönüp arkasına baktı. Tepeyi, üzerindeki insanları ve parıldayan araba tekerleklerini güneş ışığının altında rahatça görebiliyordu. Yuvarlak

bir tahminle üç mil yürüdüğüne kanaat getirdi. Hava giderek ısınıyordu; iç ceketini çıkarıp omzuna attı, sonra yürümesine devam etti. Hava oldukça ısınmıştı şimdi; güneşe bakıp, kahvaltı zamanı geldi diye düşündü.

“Dönmek için henüz erken. Şu çizmelerini çıkarıvereyim.” dedi kendi kendine.

Oturdu, çizmelerini çıkarıp kuşağına bağladı ve yürümeye devam etti.

“Üç mil daha yürürüm,” diye aklından geçirdi, “Sonra da sola dönerim. Şurası o kadar güzel ki, kaybedersem yazık olur. İnsan yürüdükçe, arazi daha verimli görünüyor.”

Bir süre dosdoğru gitmeye devam etti, dönüp baktığında tepe güçlükle, üstündeki insanlar ise siyah karıncalar gibi görünüyordu.

“Eyvah, bu yöne çok fazla gitmiştim,” diye düşündü. “Şimdi dönmeli. Öyle de terledim ve susadım ki.”

Durdu, büyük bir çukur kazıp ot parçalarını üst üste yığdı. Matarasını çıkarıp biraz su içti. Sonra, sola keskin bir dönüş yaptı. Yürüdü, yürüdü; otların boyu yüksek, hava sıcaktı.

Pahom yorulmaya başlamıştı; güneşe bakınca vaktin öğle olduğunu gördü.

“Eh biraz dinleneyim.” diye içinden geçirdi.

Oturdu; biraz ekmek yedi, biraz da su içti; uyuyakalabileceğini düşünerek uzanmadı. Biraz oturduktan sonra tekrar yola koyuldu. Başlangıçta kolayca yürüyordu; yemek ona güç vermişti; ama hava şimdi korkunç derecede ısınmıştı. Uykusunun geldiğini hissetti; buna rağmen, şu sözü düşüne düşüne yoluna devam etti: “Bir saat sıkıntı çek, bir ömür yaşa.”

Bu yönde de uzun bir yol katetti, artık tekrar sola dönmek üzereydi ki bir derenin farkına vardı: “Bunu dışarda bırakırsam yazık olur,” diye düşündü. “Burada iyi keten yetişir.” Böylece dere kenarının da etrafını dolaştı ve derenin öbür yanında bir çukur kazdı. Pahom tepeye doğru baktığında sıcaklık havayı puslandırmıştı, sanki havada birşeyler uçuşuyordu ve bu pustan tepenin üzerindeki insanlar neredeyse görülmüyordu.

“Off, iki kenarı da fazla uzun tuttum,” diye düşündü Pahom, “Bari bunu kısa tutayım.” Adımlarını sıklaştırarak üçüncü kenarı yürümeye başladı. Güneşe baktı; güneş, ufka doğru yolunun yarısını tamamlamıştı, oysa Pahom karenin üçüncü kenarında iki mil bile yürümemişti. Varacağı noktaya daha on mili vardı.

“Hayır,” diye düşündü, “Arazim yamuk da olsa, dönüp dosdoğru bir çizgide yürümeliyim artık. Bayağı uzağa gittim ve hayli büyük bir arazim oldu.”

Pahom aceleyle bir çukur kazdı ve yönünü tam tepeye doğru çevirdi.

IX

Pahom dosdoğru tepeye gidiyordu, ama şimdi zorlukla yürüyordu. Sıcaktan bîtap düşmüş; kesilen çıplak ayağı yara bere içinde kalmış; dizleri bükülmeye başlamıştı. Dinlenmeyi çok istiyordu, ama eğer güneş batmadan dönmek istiyorsa bu imkânsızdı, Güneş hiç kimseyi beklemezdi ve alçaldıkça alçalıyordu.

“Aman Allah'ım,” diye düşündü, “Keşke aptallık edip daha fazlası için çabalamasaydım! Ya vaktinde yetişemezsem?”

Tepeye ve güneşe doğru baktı. Hedeften hâlâ uzaktaydı. Güneş ufka daha da yaklaşmıştı. Pahom yürüdü, yürüdü; gittikçe daha zor yürüyordu, ama daha da hızlandı. Hızlandı ama, varacağı yerden hâlâ çok uzaktı. Koşmaya başladı, paltosunu, çizmelerini, matarasını, başlığını yere fırlattı. Elinde yalnızca, destek olarak kullandığı bel kaldı.

“Şimdi ne yapacağım,” diye düşündü tekrar, “Haddinden fazla yer dolaştım, hepsine birden göz diktim. Güneş batmadan oraya ulaşamayacağım.”

Bu korku onun nefesini daha da kesti. Pahom koşmaya devam etti, fanilası ve pantolonları terden üstüne yapışmış, ağzı kurumuştu. Göğsü demirci körüğü gibi inip kalkıyor, kalbi tokmak gibi vuruyor, artık kendisinin değilmiş gibi hissettiği dizlerinin bağı çözülüyordu. Birden, bu gidişle öleceği korkusu sardı Pahom'u.

Ölüm korkusuna rağmen duramadı. “O kadar yolu koştuktan sonra şimdi durursam, bana aptal derler.” diye düşündü. Koştu, koştu; o kadar yaklaştı ki Başkırlar'ın haykırışlarını ve kendisine bağırışlarını duydu, onların çığlıkları kalbini daha da alevlendirdi. Son gücünü toplayıp koşmaya devam etti.

Güneş yere yaklaşmış, puslu havada kocaman ve kan kırmızısı bir renkte görünüyordu. Şimdi, evet şimdi batacaktı! Güneş oldukça alçalmıştı, ama o da hedefine çok yaklaşmıştı. Pahom tepenin üzerinde, acele etmesi için silahlarını kendisine sallayan insanları artık görebiliyordu. Yerdeki tilki kürkünden kalpağı, onun üzerindeki parayı ve elleri belinde duran Reis'i de görebiliyordu. Ve Pahom birden gece gördüğü rüyayı hatırladı.

“Bol bol toprak var,” diye düşündü, “Ama Allah beni o toprakların üstünde yaşatacak mı? Hayatımı kaybettim, hayatımı kaybettim! Oraya asla ulaşamayacağım.”

Pahom, yere inmiş olan güneşe baktı; bir ucu çoktan gözden kaybolmuştu. Artakalan bütün gücüyle atıldı, gövdesini öne doğru eğdiğinden dizleri onu ayakta tutmakta zorlanıyordu. Tepeye varmıştı ki hava aniden karardı. Baktı, güneş batmıştı. Bir çığlık koyuverdi. “Bütün emeğim heba oldu,” diye düşündü. Durmak üzereydi ki, Başkırlar'ın hâlâ bağırdığını işitti, birden güneş aşağıda kendisine batmış gibi görünse de, tepenin üstündekilerin güneşi görebildiklerini hatırladı. Uzun bir nefes aldı ve tepeye çıktı. Orada hâlâ aydınlık vardı. Tepeye ulaştı ve kalpağı gördü. Reis kalpağın önünde durmuş gülüyor ve iki yanını tutuyordu. Pahom rüyasını tekrar hatırladı ve bir çığlık daha attı; dizleri artık tutmuyordu, yere yıkıldı, elleriyle kalpağa uzandı.

“Vay, ne hoş adam!” diye bağırdı Reis, “Bir sürü toprak kazandı.”

Uşağı koşarak geldi ve onu kaldırmaya çalıştı, ama efendisinin ağzından kan akıyordu. Pahom ölmüştü!

Başkırlar'dan acıma ifade eden “cık cık” sesleri duyuluyordu.

Uşağı beli alarak Pahom'un sığabileceği büyüklükte bir çukur kazdı ve onu oraya gömdü. Onun şimdi ihtiyaç duyduğu, topu topu iki metrelik bir topraktı.

Nerede Sevgi Orada Allah

Kunduracı Martın Avdeyiç şehirde, tek pencereli bir bodrumda oturuyordu. Evin penceresi sokağa bakıyordu. Bu yüzden sokaktan gelip geçenler, pencereden görülebiliyordu. Daha doğrusu, sokaktan gelip geçenlerin yalnızca ayakları görülebiliyordu. Ancak Martın, kunduralarından sahiplerini tanıyordu. Çünkü uzun zamandan beri burada oturuyordu. Bundan dolayı birçok tanıdığı vardı. Bu mahallede, onun elinden en az birkaç kere geçmemiş bir kundura çok nadir gösterilirdi. O, kunduraların bazısına yeni pençe vurur, bazısına yama yapar, bazısını diker, bazısının da burnunu onarırdı. Elinden geçen bu kunduraları pencereden sık sık seyrederdi, işi çoktu. Çünkü Martın iyi çalışır, kaliteli malzeme kullanır, fazla para almaz, sözünü tutardı. Söz verdiği zaman içinde yapabilecekse, işi üzerine alır, yapamayacaksa yalan söylemezdi. Herkes Martını tanıdığı için elinden iş hiç eksik olmazdı.

Martın oldum olası iyi bir insandı. Fakat yaşı ilerleyip, ihtiyarlamaya başlayınca daha çok ruhsal durumunu düşünür, Allah’a yaklaşmak için çalışır olmuştu. Martın daha ustasının yanında kaldığı sıralarda karısını kaybetmiş, ondan olan ilk çocukları da yaşamamıştı. Yalnız, üç yaşında bir çocuğu vardı yaşayan. Martın önceleri bu çocuğu köydeki kız kardeşine göndermeyi istedi. Fakat daha sonra buna yüreği dayanmadı. Kendi kendine: “Yabancı bir aile içinde büyümek Kapitoşka’ma zor gelir. En iyisi yanımda kalsın.” diye düşündü.

Martın daha sonra ustasının yanından ayrıldı. Oğlu ile beraber ayrı bir evde yaşamaya başladı. Fakat, Allah, çocuktan yana onun yüzünü güldürmedi. Oğlu, büyüyüp de kendisine yardım etmeye başlar başlamaz hastalanıp yatağa düştü. Yaklaşık bir hafta ateşler içinde yandı, sonra öldü. Martın acılara boğulmuş bir halde oğlunu toprağa verdi. O kadar üzülmüştü ki Allah’a bile isyan etmeye başladı. Öyle bir bunalıma düştü ki, çoğu zaman ölümü arzuluyor, kendi gibi bir ihtiyarı değil de gencecik oğlunu aldığı için Allah’a sitem ediyordu. Kiliseyi de bırakmıştı.

Bir gün Martın’a, sekiz yıldır kutsal yerleri dolaşan ihtiyar bir hemşehrisi misafirliğe geldi. Martın onunla konuşmaya, ona derdini

dökmeye başladı:

“Artık yaşamak istemiyorum Pîrim, Allah canımı alsa da kurtulsam. Allah’tan tek dileğim bu. Ben, hayattan hiç bir beklentisi olmayan, mahvolmuş bir adamım artık.” dedi, ihtiyar ona dedi ki:

Böyle konuşmakla hiç iyi etmiyorsun Martın. Allah’ın işine karışılmaz. Bizim aklımız O’nun yaptıklarına ermez. Allah, oğluna ölümü, sana da yaşamayı nasip etmiş. Demek ki en hayırlısı bu. Senin, ümitsizlik batağına saplanman neden kaynaklanıyor biliyor musun? Çünkü sen kendin için, mutluluğun için yaşamak istiyorsun.

- Bu dünyada başka ne için yaşanır ki?

- Allah için yaşamak lazımdır Martın. Madem ki O sana hayat veriyor, senin de hayatını O’na vermen, O’nun için yaşaman gerekir. Eğer böyle yaparsan dertlerden kurtulur, sıkıntı çekmezsin. Her şey senin için kolaylaşır.

Martın biraz sustuktan sonra:

- Allah için nasıl yaşanır? diye sordu.

İhtiyar ona şöyle dedi:

- İsa Peygamber Allah için nasıl yaşanacağını bize göstermiştir. Senin okuma-yazman var değil mi? Bir İncil alıp oku. Allah için nasıl yaşandığını ondan öğrenirsin. O, insana herşeyi gösterir.

Bu sözler Martın’ın içine işlemişti. O gün hiç vakit kaybetmeden gidip, kocaman harflerle yazılmış bir İncil aldı ve okumaya koyuldu.

Martın bu kitabı alırken, yortularda okurum diye düşünmüştü. Fakat okumaya başlayınca, içinde öyle bir ferahlık duydu ki, onu elinden bırakamıyor her gün okuyordu. Kimi zamanlar kendini öyle kaptırıyordu ki, lambada gaz bittiği halde kitabı elinden bir türlü bırakamıyordu. Kısa zamanda buna öyle alışmıştı ki her gece onu okuyor, okudukça Allah’ın kendisinden ne istediğini, Allah için yaşamanın ne demek olduğunu daha iyi anlıyordu. Gün geçtikçe kalbindeki ferahlık daha da artıyordu. Önceleri günlerinin büyük kısmını Kapitoşka’yı gözünde canlandırıp, ahlar vahlar çekerek geçirirdi. Oysa şimdi dilinden düşürmediği, her an kendi kendine

mırıldandığı; “Allah’a hamd olsun!.. Şükürler olsun Ya Rabbi!..” sözleriydi.

İhtiyarla konuşup İncil okumaya başladığından beri Martın’ın hayatı tamamen değişmişti. Önceleri, oraya buraya takılır, çay may içer, votkayı da hiç geri çevirmezdi. Bazen bir tanıdığı ile kafayı çeker, meyhaneden kafayı bulmuş bir vaziyette çıkmasa bile çakırkeyf olur, abuk sabuk

laflar söylerdi. Ya ona buna çatar, ya da birinin arkasından konuşurdu. Şimdi bu huyların hepsinden vazgeçmişti. Mutlu ve sakin bir hayatı vardı. Sabahtan işinin başına oturuyor, gereği kadar çalışıyor, sonra çengelde asılı duran lambayı çıkarıp masanın üzerine koyuyor, raftan kitabını alıp okumaya başlıyordu. Okudukça her şeyi daha iyi anlıyor, anladıkça kalbi gitgide ferahlıyor, huzura eriyordu.

Bir gece, yine kendini okumaya kaptırmıştı. Luka İncilini okuyordu. Altıncı bâb’a gelmişti. Şunlar yazılıydı orada: “Bir yanağına vurana, öbür yanağını çevir. Cübbeni alanın, entarini almasını engelleme. Senden isteyene ver. Malını alandan, onu geri isteme. İnsanların sana nasıl davranmasını istiyorsan, onlara öyle davran.”

Kitabın ilerleyen sayfalarında şunlar yer almaktaydı: “Bana ‘Rabbim! Rabbim!’ diye dua ediyorsunuz da, niçin söylediğim şeyleri yapmıyorsunuz? Bana gelip, sözlerimi dinleyen ve yapan; toprağı derince kazıp temeli kaya üzerinde yükselterek evini yapan bir kimseye benzer. Azgın seller o eve hücum etse, ev kaya üzerine yapıldığı için, onu sarsmaya güç yetiremez. Fakat, sözlerimi dinleyip de yapmayan; temel atmadan, evini toprak üzerine yapan bir kimseye benzer. Seller o eve hücum eder etmez, yıkar. Geriye sadece enkaz kalır.”

Bunları okuyunca Martın’ın içi açıldı. Gözlüğünü çıkarıp, kitabın üzerine koydu. Masaya dayandı ve düşüncelere daldı. Bu sözler doğrultusunda hayatını ölçüp biçmeye başladı. Sonra; “Benim evim nasıl acaba? Temeli kaya mı, toprak üzerinde mi? Kaya üzerinde ise ne âlâ... Bazen insanın içine bir ferahlık geliyor, sanki, Allah’ın bütün emirlerini yerine getiriyoruz da, ondan böyle oluyor gibi hissediyor kendini insan... Fakat kendini bir bıraktın mı tekrar günahlara batıyorsun. Neyse... Yine de gayret etmek lazım... Allah’ım bana yardım et!” diye içinden geçirdi. Daha sonra “yatayım” dedi ama kitaptan ayrılamıyordu. Yedinci bâb’ı okumaya

başladı. Yüzbaşı, dul kadının oğlu ve Yuhanna'nın talebelerine verilen cevap hakkında kitapta yazılanları okudu. Sonra zengin Fârisi'nin İsâ'yı davetini anlatan yere geldi. Daha sonra da günahkâr kadının nasıl İsâ'nın ayaklarına kapandığını, İsâ'nın ayaklarını nasıl göz yaşlarıyla yıkadığını, peygamberin ona nasıl sahip çıktığını okudu. Nihayet kırk dördüncü sûreye geldi. Orada şunlar yazıyordu:

"... Ve kadına doğru dönüp Semyon'a dedi ki: 'Ben senin evine geldim, ayaklarım için su vermedin. Bu kadın ise ayaklarımı göz yaşıyla yıkayıp, saçıyla kuruladı. Sen beni öpmedin. O ise içeri girdiğimden beri sürekli ayaklarımı öptü. Sen başıma zeytin yağı sürmedin. Bu kadın ise ayaklarıma gül yağı sürdü."

Martın bunları okuduktan sonra: "Ayaklarım için su vermedin, beni öpmedin, başıma yağ sürmedin..." ifadeleri üzerinde düşündü. Daha sonra tekrar gözlüğünü çıkarıp kitabın üzerine koydu ve yine düşüncelere daldı: "Galiba daha önceleri Fârisi'nin biriydim ben. Misafirimi değil de yalnızca kendimi düşünüyordum. Peki misafirim kimdi?.. Evet, misafirim İsâ'ydı. Acaba, İsâ bana misafir gelse ben de mi böyle yapardım?.."

Martın bu düşünceler içinde başını kollarına dayadı. Sonra farkına bile varmadan uykuya dalıp gitti. O anda kendisine ansızın 'Martın' diye fısıldandığını işitti. Uyku sarhoşluğu içinde birdenbire silkinip: "Kim o? Kim o?" diye seslendi. Başını arkaya çevirip baktı ama etrafta kimsecikler yoktu. Tekrar uyumaya koyuldu. Yine, yüksek bir sesle kendisine: "Martın! Hey Martın! Yarın sokağa bak, geleceğim." dendiğini duydu. Bunun üzerine Martın kendine geldi. Sandalyesinden kalktı. Gözlerini oğuşturmaya başladı. Hâlâ olup bitenlerden bir şey anlamamıştı. Acaba duydukları rüya mı, yoksa gerçek miydi? Bunları düşündü kendi kendine. Sonra lambayı söndürüp yattı.

Martın o sabah tanyeri ağarmadan kalktı. Duasını etti. Sobasını yaktı. Çorbasını, kaymağını hazırladı. Semaverini yaktı. Önlüğünü taktı, sonra pencerenin önüne oturup, çalışmaya başladı. Bir yandan çalışıyor, bir yandan da gece olanları düşünüyordu. Türlü türlü ihtimaller geçiyordu aklından. Kâh birinin sahiden kendisine seslendiğini, kâh uykuda kendisine öyle geldiğini düşünüyordu. Kendisine seslenen acaba kimdi?

Martın pencerenin önüne oturmuş, işinden çok pencereye bakıyordu. Tanımadığı kunduralar sokaktan geçtikçe eğilip, geçen kimsenin yüzünü görmek için, kafasını dışarı çıkarıyordu. Önce, yeni bir yün çizme giymiş kapıcı, sonra sucu geçti sokaktan. Daha sonra, eline bir kürek almış, eski ve yamalı yün çizmeler giymiş, Nikola zamanından kalma ihtiyar bir asker penceresinin önüne yaklaştı. Martın bu ihtiyarı çizmelerinden hemen tanımıştı. Adı Stepaniç idi. Martın'ın komşusu olan tüccar, acıdığı için bu adamı yanına almıştı. İşi, kapıcıya yardım etmekti. Stepaniç Martın'ın penceresi önündeki karları kürümeye başladı. Martın bir müddet ona baktıktan sonra gene işine koyuldu. "Galiba ben bunadım." diye düşündü bir an kendi kendine. "Stepaniç karları kürüyor, ben ise İsâ Babamız mı geldi acaba diye kuruntu yapıyorum. Adamakıllı bunak bir moruk oldum." diye geçirdi içinden.

Fakat, on iğne attıktan sonra, yine pencerenin önüne gidip dışarı bakmaktan kendini alamadı. Stepaniç küreğini duvara dayamış dinleniyordu. İhtiyar, güçsüz bir adamdı o. Karları kürümeye bile gücü yetmiyordu. Martın: "Şuna bir çay içireyim." diye düşündü. "Zaten semaver de sönmeye yüz tuttu." dedi kendi kendine. Çuvaldızı bir yere soktu. Ayağa kalkıp, semaveri masaya koydu. Çayı hazırlayıp eliyle pencereye vurdu. Stepaniç başını çevirip baktı. Sonra pencereye doğru yaklaştı. Martın da onu içeri çağırdı, sonra gidip kapıyı açtı:

- Gel biraz ısın, dedi, üşümüşsündür.

Stepaniç: "Allah razı olsun, kemiklerim sızlamaya başlamıştı" dedi. Sonra içeri girdi. Üzerindeki karları silkeledi. Döşemeyi kirletmemek için çizmelerini temizledi. Bu işi yaparken güçsüzlükten ayakta zor duruyor, sağa-sola sallanıyordu.

Martın: "Canım bırak şu temizliği... Ben silerim. Zaten işim bu. Gel otur da çayını iç." dedi.

Martın iki bardak çay doldurup, birini misafirine uzattı. Kendi çayını da aldı, üfleyerek yudumlamaya başladı. Stepaniç çayını içti. Bardağı ters çevirip, artan şekeri bardağın üzerine koydu. Sonra teşekkür etti. Fakat, çay içmek istediği belliydi. Martın: "Bir bardak daha iç" dedi. Sonra hem misafirine, hem kendine çay koydu. Martın bir yandan çayını içiyor, bir yandan da sürekli sokağa bakıyordu.

Stepaniç: “Birini mi bekliyorsun?” diye sordu.

- Birini mi bekliyorum?.. Vallahi kimi beklediğimi söylemek biraz garip olacak. Birini bekliyorum veya beklemiyorum desem, bu tam olarak doğru olmayacak... Fakat bir söz kafama takıldı. Hayal miydi, gerçek miydi bir türlü kestiremiyorum. Bak kardeşim; Dün İncil’de İsâ Babamızın dünyada çektiği sıkıntıları okuyordum. Bilmem duydun mu hiç?

Stepaniç:

- Duydum, duydum, dedi, ama biz cahil insanlarız, okuma-yazmamız yok.

- İşte, dediğim gibi dün, İsâ’nın dünyada nasıl dolaştığını, nasıl Fârisi’nin yanına geldiğini, onun İsâ Babamızı nasıl kötü karşıladığını okuyordum. Bunları okurken aklımdan şunlar geçmekteydi. Fârisi, İsâ Babamızı nasıl oldu da iyi karşılamadı. Oysa bu benim başımdan geçmiş olsaydı herhalde onu nasıl karşılayacağımı bilemezdim. O ise, hiç bir şey yapmamış... işte, bunları düşünürken uyuyup kalmışım. Uykuya daldıktan biraz sonra birinin bana seslendiğini duyup uyandım. Bir ses, kulağıma fısıltı halinde: “Bekle, yarın geleceğim.” dedi. Aynı sözleri iki kere işittim. İster inan, ister inanma ama bu sözler beni fazlaca etkiledi. Şimdi bir yandan kendimi sorguluyor, diğer yandan İsâ Babamızı bekliyorum.”

Stepaniç başını salladı. Bir şey söylemedi. Çayını sonuna kadar içti. Sonra bardağını ters çevirdi. Fakat Martın bardağı alıp, çayı tazeledi ve:

- İç, iç. Afiyet olsun, dedi. Sonra şöyle devam etti sözlerine: “Sürekli olarak, İsâ Babamızın bu dünyada nasıl dolaştığını, hiç kimseyi aşağı görüp dışlamadığını, çoğunlukla yalın ve gösterişsiz bir hayat süren halkla ilgilendiğini düşünüyordum. Evet, o, hep onlarla birlikteydi. Talebelerini genellikle bizim gibi işçilerden, manevi bağlarla birbirine bağlı kardeşlerden seçerdi. “Yükselen alçalır, alçalan yükselir” derdi hep.” Sizler bana Rab demektesiniz. Ben ise sizin ayaklarınızı yıkamaktayım. Efendi olmak isteyen, herkesin hizmetçisi olmalıdır. Çünkü Allah fakir, uysal ve merhametli kimseleri kutsamıştır.”

Stepaniç bu sözleri dinlemeye öyle kaptırmıştı ki kendini çayını içmeyi bile unutmuştu, ihtiyar, hemencecik ağlayan duygusal bir insandı. Anlatılanları dinlerken, gözyaşları yanaklarından akıyordu.

Martın: “Bir çay daha içsene” dedi.

Fakat Stepaniç istavroz çıkardı, bardağı önünden uzaklaştırdı ve ayağa kalktı:

- Teşekkür ederim Martın. Bana ikram ettin. Ruhumu da karnımı da doyurdun, dedi.

- Ne önemi var canım. Yine beklerim. Ben misafiri severim.

Stepaniç dışarı çıktı. Martın ise semaverdeki son çayı bardağa doldurup içti. Sonra masayı topladı. Tekrar pencerenin önüne geçip, topuk çakmaya koyuldu.

Bir yandan topuğu çakıyor, bir yandan da pencereye bakıyordu. İsâ Peygamberi bekliyor, hep onu ve onun yaptıklarını düşünüyordu. Hep İsa'nın sözleri dolaşıyordu kafasında.

O anda iki asker geçti pencerenin önünden. Birisinin ayağında beylik, ötekininkinde özel bir ayakkabı vardı. Sonra lastik ayakkabı giymiş ev sahibi sokaktan geçti. Daha sonra, elinde sepetle, ekmekçi geçti. Pencerenin önünden geçenler hayli çoktu. Bir ara pencerenin yanına yün çoraplı, ayağında köylü işi bir ayakkabı bulunan köylü bir kadın geldi. Pencerenin biraz ötesinde, duvarın yanında durdu. Buralarda yabancı olduğu halinden belliydi. Kılık kıyafeti iyi değildi. Kucağında bir çocuk vardı. Duvarın yanında, arkasını rüzgara dönmüş, çocuğunu sarmaya çalışıyordu. Fakat yanında saracak bir şeyi yoktu. Elbisesi de yazlıktı. Üstelik yırtık pırtıktı. Martın, camın arkasından çocuğun ağladığını duyuyordu. Kadın onu avutmaya çalışıyor ama bir türlü avutamıyordu. Martın yerinden kalktı. Kapıdan merdivene çıkıp:

- Hey, Akıllı! diye bağırdı. Bu çocukla ne diye soğukta duruyorsun? Çocuğu sıcakta daha iyi sarıp sarmalarsın, buyur içeri gir... Buradan gel...

Kadın şaşırıp kalmıştı. Görünen o ki önlüklü ihtiyar adam kendisini içeri çağırıyordu. Kadıncağız merdivenlere doğru yürüdü. Merdivenlerden inip, odaya girdiler.

Martın, kadına yatağı göstererek:

- Otur buraya akıllı, sobanın yanına otur. Hem biraz ısınır, hem de çocuğunu emzirirsin, dedi.

Kadın:

- Sütüm kesildi, dedi, sabahtan beri bir şey yemedim de.

Fakat yine de çocuğu göğsüne doğru yaklaştırdı.

Martın, anladım dercesine başını salladı. Sonra masanın yanına gitti. Ekmek ve tas aldı. Ocaktaki tencerenin kapağını açıp tasa çorba koydu. İçi bulgur dolu çömleği de çıkardı. Fakat henüz pişmemişti. Bunun için masaya sadece çorba koydu. Ekmeği çıkardı, çengelden örtüyü aldı, masanın üstüne serdi:

- Otur da ye akıllı. Çocuğa ben bakarım. Benim de çocuğum vardı. Bu yüzden çocuklara bakmasını bilirim, dedi.

Kadın istavroz çıkardı. Sonra masaya oturup, yemeye başladı. Martın ise çocukla yatağa oturdu. Çocuğun susması için dudaklarını şapırdattı. Fakat ağızda diş olmayınca iyi şapırdamıyordu ki. Çocuk hâlâ durmadan bağırıyordu. Martın parmağıyla çocuğu korkutmayı düşündü sonra. Parmağını çocuğun ağzına yaklaştırıyor, hemen geri çekiyordu. Ağzına sokmuyordu. Çünkü, ipe sakız sürmekten, parmağı simsiyah bir hale gelmişti. Çocuk onun parmağına bakakaldı ve sustu. Sonra da gülmeye başladı. Martın buna çok sevindi.

Kadın hem yemek yiyor, hem de kim olduğunu, nereye gittiğini anlatıyordu:

- Ben asker karışıyım. Sekiz ay önce kocamı alıp bir yere götürdüler. Nereye gittiğinden bir daha haber alamadım. Bir yerde aşçılık yapıyordum. O sırada bir çocuğum oldu. Ondan sonra beni yanlarında tutmak istemediler. Üç aydır iş arıyorum ama bulamıyorum. Elimde avucumda ne varsa satıp yedim. Bir ara çocuk bakıcısı olmak istedim. Fakat zayıf olduğum için almadılar. Ninemin yanında kalan bir tüccar karısı, beni işe aldıracağına söz vermişti. Ben hemen alırlar sandım. Fakat onlar gelecek hafta gelmemi söylediler. Oturdukları yer de bir hayli uzak. Hiç takatim kalmadı. Çocuk da yoruldu... Allah'a şükürler olsun ki ev sahibi acıyor da evden kovmuyor. Yoksa nereye giderdim, bilmem.

Martın içini çekti ve dedi ki:

- Kışlık elbisen yok mu?

- Nerde kuzum kışlık elbise! Bir atkım vardı onu da dün yirmi kapik için rehin verdim.

Kadın yatağa yaklaştı. Çocuğu kucağına aldı. O sırada Martın ayağa kalktı. Duvara doğru yürüdü. Bir şeyler aradı. Oralardan eski bir kaput bulup çıkardı.

- İşte buyur, al. Eski bir kaput ama çocuğu sarıp sarmalamaya yarar, dedi.

Kadın önce kaputa, sonra ihtiyar Martına baktı. Kaputu aldı. Ağlamaya başladı. Martın başını çevirdi. Sonra yatağın altında bir şeyler aramaya başladı. Küçük bir çekmece bulup çıkardı, içinde bir şeyler aradı. Daha sonra kadının karşısına oturdu. Kadın ona:

- Allah senden razı olsun babacığım. Beni bu pencerenin altına galiba Allah gönderdi. Yoksa çocuk soğuktan donardı... Sokağa çıktığım zaman hava sıcaktı. Bak şimdi nasıl soğudu. Babacığım seni bu pencereden baktıran, bana acıtan Allah’tır, dedi.

Martın gülümsedi:

- Tabiî ki, seni buraya Allah gönderdi. Ben pencereden boşu boşuna mı bakıyordum akıllı, dedi.

Daha sonra gördüğü rüyayı, duyduğu sesi, İsa'nın kendisine gelmeyi vaad ettiğini kadına anlattı.

Kadın; “Her şey olabilir, dedi. Sonra ayağa kalktı. Kaputu üzerine aldı. Çocuğu kaputla iyice sardı. Ve Martının önünde eğilmeye, ona teşekkür etmeye başladı. Martın kadına yirmi kapik uzatarak: “Allah aşkına şunu da al. Bununla atkını rehinden kurtarırsın.” dedi.

Bunun üzerine kadın istavroz çıkardı. Martın da istavroz çıkarıp, kadını kapıya kadar götürdü. Kadın dışarı çıkıp oradan uzaklaştı.

Martın kadın gittikten sonra çorbasını içti. Masayı toplayıp, çalışmaya koyuldu. Çalışırken pencereye bakmayı da ihmal etmiyordu. Pencerenin önünde bir karaltı belirince, hemen kimin geçtiğine bakıyordu. Sokaktan tanıdık ve tanımadık bir çok insan geçiyordu. Fakat içlerinde dikkat çeken bir kimse yoktu.

Bir ara, pencerenin önünde ihtiyar bir satıcı kadının durduğunu gördü. Kadının elinde içinde elma bulunan bir sepet vardı. Elmalar azdı. Belli ki çoğunu satmıştı. Omzunda da içi küçüklü büyüklü tahtalarla dolu bir çuval vardı. Herhalde inşaattan toplamış, evine götürüyordu. Çuvalın ağırlığından kadının bir omzu düşmüştü. Kadın, öbür omzuna almak için çuvalı yere koydu. Elma sepetini de kaldırıma koydu ve tahta parçalarını çuvala yerleştirmeye başladı. O sırada sokakta yırtık kasketli bir çocuk peyda oldu. Sepetten bir elma kaptı. Tam kaçmak üzereyken ihtiyar kadın işin farkına vardı. Çocuğu ceketinin kolundan yakaladı. Çocuk kurtulmak için çırpınmaya başladı. Fakat onu iki eliyle yakalamıştı. Çocuğun kasketi düşünce de saçlarından tuttu. Çocuk bağırıp çağırıyor, kadın da küfrediyordu.

Martın çuvaldızı bir yere sokmaya bile vakit bulamadı. Döşemenin üstüne atıp, kapıya fırladı. Öyle acele etti ki merdivende tökezleyip, gözlüğünü düşürdü. Nihayet sokağa çıkmıştı. O sırada yaşlı kadın çocuğa küfrediyor, onu hırpalıyor, polise götüreceğini söylüyordu. Çocuk ise direniyor: “Ben bir şey almadım, niye dövüyorsun? Bırak beni” diye bağırıyordu.

Martın onları ayırmaya çalıştı. Çocuğun elinden tutup kadına dedi ki:

- Nineceğim, Allah aşkına bırak çocuğu.

- Onun ağzının payını öyle bir vereyim ki bir daha unutamasın. Polise vereyim de gününü görsün.

Martın, ihtiyar kadına yalvarıyordu:

- Bırak nineciğim, bırak Allah aşkına. Bir daha yapmaz.

Nihayet, ihtiyar kadın onu bıraktı. Çocuk, bırakılınca,

kaçmak istedi ama Martın onu tuttu:

- Nineden özür dile. Bir daha da böyle bir şey yapma. Elmayı aldığını ben gördüm.

Çocuk, bunun üzerine, ağlamaya, özür dilemeye başladı.

- Hah, işte böyle. Şimdi al elmayı. Ben veriyorum sana.

Martın sepetten bir elma alıp, çocuğa verdi, ihtiyar kadına da:

- Parasını ben veririm, dedi.

Kadın:

- Böyle yaparsan bu serseriler şımarır. Bunun gibilere öyle bir ders vermeli ki acısını bir hafta unutamasın.

Martın:

- Ah nineciğim, ah! Biz böyle düşünüyoruz ama Allah'ın emri böyle değil. Çocuğu, bir tek elma için dövmek lazımsa, bizim işlediğimiz günahlar için ne yapmalı acaba?

Kadın sustu, hiç bir şey söylemedi.

Martın ihtiyar kadına, bir toprak sahibinin köylünün borcunu nasıl affettiğini, ama köylünün borçluyu nasıl sıkıştırdığını anlattı, ihtiyar kadın da çocuk da durmuş anlatılanları dinliyordu. Martın:

- Allah bizden daima affetmemizi istiyor. Yoksa o da bizi affetmez. Herkesi affetmek lazım. Hele hele ne yaptığını bilmeyenleri...

Kadın başını salladı ve ah çekti:

- Öyle ama, dedi, pek de şımardılar.

- İşte bizim gibi ihtiyarlara düşen, onlara böyle güzel şeyleri öğretmektir.

Kadın:

- Ben de aynı kanaatteyim. Benim de yedi çocuğum vardı. Fakat bir tek kızım kaldı, dedi.

Sonra, kızının yanında nasıl kaldığını, nerede oturduğunu, ne kadar torunu olduğunu anlatmaya başladı:

- İşte gördüğün gibi. Gücüm kuvvetim kalmadı ama hâlâ didinip duruyorum. Torunlarıma acıyorum. Fakat ne kadar iyi torunlarım var bir bilsen. Eve dönünce çok iyi karşılarlar beni. Aksiyotkam hiç yanımdan ayrılmaz. Bana hep: "Nineciğim sevgili nineciğim, canım nineciğim." der.

Kadın iyice yumuşamıştı. Çocuğa dönerek:

- Belli. Çocukça bir iş. Haydi zararı yok, dedi.

Kadın çuvalı omuzlamak istediği zaman çocuk yanına gelip ona dedi ki:

- Ben götüreyim nineciğim, yolum o tarafa...

İhtiyar kadın başını salladı. Çuvalı çocuğa yükledi. Sonra beraberce yola koyuldular, ihtiyar kadın Martın'dan elma parasını istemeyi unutmuştu.

Martın yerinde durmuş arkalarından bakıyordu. Onlar hem yürüyor, hem de durmadan konuşuyorlardı. Martın bir müddet onları seyretti. Sonra evine döndü. Merdivende gözlüğünü buldu. Gözlük kırılmamıştı. Çuvaldızını yerden aldı ve çalışmaya başladı. Biraz çalıştı. Fakat ortalık karardığı için dikişleri göremiyordu. Pencereden baktı. Fenerci fenerleri yakıyordu. "Artık ışık lazım" diye düşündü. Lambayı yaktı. Yine işine koyuldu. Bir çizmeyi tamamen bitirdi. Evirip çevirerek dört bir yanına baktı. Hoşuna gitmişti. Sonra aletlerini yerine koydu. Deri parçalarını, sicim kırıntılarını, öteyi beriyi toplayıp, lambayı aldı. Masaya koydu. Raftan İncil'i indirdi. Kitabı, bir gün önce, bir deri parçası koyup, işaretlediği yerden açmak istedi. Fakat kitap başka yerinden açıldı. Martın, o anda, bir gün önceki rüyasını hatırladı. O sırada, sanki arkasında biri hareket ediyordu. Hemen başını geriye çevirdi. Gözlerine inanamadı. Karanlık köşede insana benzeyen şekiller vardı. Bunlar birer insandı, ama kimdi bunlar? Neyin nesiydiler? Bunu kestiremiyordu. Şöyle fısıldayan bir ses duydu:

- Hey Martın! Beni tanıdın mı?

Martın: "Sen kimsin" diye sordu.

- Benim... Ben...

Sonra karanlık köşeden Stepaniç belirdi. Gülümsedi ve bir bulut gibi kayboldu.

Aynı ses: "Bu da benim" dedi.

Sonra karanlık köşeden çocuklu kadın belirdi, ikisi birden gülümsediler. Onlar da kayboldular.

Yine aynı ses: "Hey Martın! Bu da benim" dedi.

Daha sonra ihtiyar kadınla, elma çalan çocuk göründü, ikisi de gülümsediler. Ve kaybolup gittiler.

Martın'ın içi neşeyle dolmuştu. İstavroz çıkardı. Gözlüğünü taktı. İncili, açıldığı yerden okumaya başladı. Sayfanın başında şu satırlar yer almaktaydı:

"Acıkmıştım, beni doyurdun. Susamıştım, bana su verdin. Yolda kalmıştım, beni kabul ettin..."

Sayfanın altında da şunlar yazılıydı; "Benim küçük kardeşlerime ne yaptınsa, bana yapmış oldun."

İşte böylece Martın anladı ki gördüğü rüya yalan değildi. O gün İsâ, gerçekten ona gelmiş, kendisi sahiden onu misafir etmişti.

Üç Soru

Padişah bir gün kendi kendine düşünmüş; bir işe ne zaman başlanacağını, kimlerle çalışıp kimlerle çalışmamak gerektiğini, hangi işin daha önemli olduğunu bir bilseydim, demiş, hiç başarısızlığa uğramazdım. Bunun üzerine tutmuş, bir işin ne zaman yapılması gerektiğini, bu iş için kimlerin uygun olduğunu, bütün işlerin en önemlisini doğru olarak öğretene büyük bir mükâfat vereceğini bütün memlekete ilân etmiş.

Padişaha birçok bilginler gelmeye başlamış, ama hepsi de bu sorulara türlü türlü karşılıklar vermişler.

Bir kısmı, birinci soruyu, yani bir işin ne zaman yapılması gerektiğini bilmek için yıllara, aylara, günlere göre bir çalışma cetveli yapmak, bu cetvele körükörüne bağlı kalmak gerektiğini söylemişler; ancak bu yolla her iş zamanında yapılabilir, demişler.

Başkaları ise, hangi işlerin hangi zamanlarda yapılması gerektiğinin önceden kestirilemiyeceğini, boş işlerle uğraşmaktan sakınmanın, olayları dikkatle gözlemenin, lâzım gelen şeyi yapmanın tek çare olduğunu söylemişler.

Üçüncülere gelince, onlar da demişler ki; tek bir insan, ne kadar dikkatli olursa olsun bir işin ne zaman yapılması gerektiğine karar veremez. Onun için Padişahın yanında, bilginlerden toplanma bir Danışma Kurulu bulunmalıdır; en iyisi, bu kurulun öğütlerine uymaktır.

Dördüncüler ise; öyle işler vardır ki danışmaya vakit kalmaz, diye fikir yürütmüşler. İşe başlama vakti gelip gelmediğine o saat karar vermek gerekir. Ama bunun için de ne olacağını önceden bilmek lâzımdır. Bunu ise yalnız kâhinler bilebilir. O halde bir işin ne zaman yapılması gerektiği kâhinlerden sorulmalıdır.

İkinci soruya da, yine böyle, türlü türlü karşılıklar vermişler.

Bir kısmı Padişah için en lüzumlu adamların, ona yardımcı olan idareciler olduğunu söylemiş. Bir kısmı bu iş için kâhinleri ileri sürmüşler. Üçüncüler, Padişaha en çok hekimlerin lüzumlu olduğu fikrini yürütmüşler. Dördüncüler ise en lüzumlu kimseler askerlerdir, demişler.

Üçüncü soruya, yani en önemli işin hangisi olduğu sorusuna bazıları bilimdir; bazıları harp sanatıdır, bazıları da Tanrı'ya tapınmaktır, diye cevap vermişler.

Karşılıkların hiçbiri ötekini tutmamış. Bu yüzden Padişah, hiçbirini kabul etmemiş, mükâfı da kimseye vermemiş. Sorularına daha iyi cevap almak için ünlü bir keşişe başvurmayı kararlaştırmış.

Bu keşiş ormanda tek başına oturur, hiçbir yere çıkmaz, yanına yalnız aşağı tabakadan insanları kabul edermiş. Bu yüzden Padişah basit bir kılığa girmiş, adamlarıyla daha keşişin kulübesine varmadan atından inmiş, tek başına keşişin yanına gitmiş.

Padişah, yaklaşırken keşiş kulübesinin önünde toprağı kazıyormuş. Padişahı görünce selâm vermiş, yine işine koyulmuş. Zayıf, takatsiz bir adammış. Kazmasını toprağa daldırıp küçük bir toprak parçasını attıktan sonra derin derin nefes alıyormuş.

Padişah, keşişe yaklaşıp demiş ki:

- Bilgin Keşiş... sana şu üç sorunun cevabını almak için geldim. Sonradan pişman olmamak için bir işin ne zaman yapılması gerektiğini nasıl bilmeli? Bir işe hangi çeşit insanlar lüzumludur? Yani bir iş için daha çok kimlerle işbirliği etmeli? Hangi işler daha önemlidir? Yani hangi işi ötekilerden öne almalı?

Keşiş Padişahı dinlemiş ama hiç cevap vermemiş. Avuçlarının içine tükürüp toprağı kazmaya koyulmuş. Padişah ona:

- Yoruldun galiba, demiş. Kazmayı bana ver de biraz da ben kazayım.

Keşiş:

- Eksik olma, diye cevap vermiş, kazmayı Padişaha uzatıp toprağa oturmuş.

İki sıra kazdıktan sonra Padişah durmuş, sorularını tekrarlamış. Keşiş gene cevap vermemiş. Ayağa kalkıp elini kazmaya uzatmış:

- Şimdi sen dinlen de ben kazayım, demiş.

Ama Padişah kazmayı vermemiş, işine devam etmiş. Aradan bir saat, iki saat geçmiş. Güneş artık ağaçların ardında azalıyormuş. Padişah kazmayı toprağa saplamış, demiş ki:

- Bilgin keşiş! Ben senin yanına, soruma karşılık alayım diye geldim. Birşey söylemeyeceksen evime döneceğim.

Keşiş:

- Bak... Biri buraya doğru koşuyor. Kim acaba? demiş.

Padişah, başını o yana çevirince sahiden, ormandan bir adamın koşarak geldiğini görmüş. Adam elleriyle karnını tutuyormuş, ellerinin altından da kanlar akıyormuş. Padişahın yanına yaklaşınca yere yuvarlanmış, gözleri kaymış, öyle kımıldamadan hafif hafif inlemeye başlamış.

Padişahla Keşiş, sakallı adamın elbiselerini soymuşlar. Adamın karnında büyük bir yara varmış. Padişah bildiği kadar yarayı yıkamış, kendi mendiliyle, Keşiş’in havlusuyla sarmış. Akan kan bir türlü durmuyormuş. Padişah, birkaç defa kanla dolan sargıyı almış, yıkamış, yarayı yeniden bağlamış.

Kan durduktan sonra yaralı kendine gelmiş. Su istemiş. Padişah suyu getirmiş, yaralıya vermiş. O arada güneş de iyice batmış. Hava adamakıllı serinlemiş. Padişah, Keşiş’in yardımıyla yaralı adamı kulübeye taşımış, yatağa yatırmış. Yatağa yatınca adam gözlerini kapayıp rahat etmiş. Padişaha gelince, yürümekten, çalışmaktan o kadar yorgun düşmüş ki kapının eşiğine dayanmış, derin bir uykuya dalmış.

Kısa yaz gecesi böylece geçmiş. Sabah olup da uyanınca Padişah bir zaman nerede olduğunu, yatakta yatan, kendisine parlak gözlerle dikkatli dikkatli bakan o garip, sakallı adamın kim olduğunu anlayamamış. Sakallı adam Padişahın uyandığını, kendisine baktığını görünce hafif bir sesle:

- Affet beni, demiş.

Padişah da:

- Seni tanımıyorum, affedecek bir şey yok, demiş.

- Sen beni tanımıyorsun ama ben seni tanıyorum. Ben kardeşini idam ettirdiğin ve malını mülkünü gaspettiğin için senden öç almaya and içen düşmanınım. Senin Keşişe tek başına geldiğini biliyordum. Geri dönerken seni öldürmeye karar vermiştim. Ama bütün gün görünmeyince, nerede olduğunu anlamak için pusumdan çıktım. İşte o sırada muhafızlarına rastladım. Onlar da beni tanıyıp yaraladılar. Kaçmasına kaçtım ama sen

yaramı sarmasaydın kan kaybedip ölecektim. Ben seni öldürmek istedim, sense benim hayatımı kurtardın. Şimdi eğer yaşarsam, sen de razı olursan, en sadık bir köle gibi sana hizmet ederim, oğullarıma da bunu emrederim. Affet beni.

Padişah, düşmanı ile bu kadar kolaylıkla barıştığına çok sevinmiş. Adamı yalnız affetmekle kalmamış, bütün malını mülkünü geri vermeyi, onu kulübeden almak için adamlarını, hekimini göndermeyi vadetmiş.

Yaralı ile vedalaştıktan sonra Padişah avluya çıkmış. Gözleriyle keşişi aramış. Ayrılmadan son bir defa daha Keşişten sorularına karşılık vermesini rica etmek istiyormuş. Keşiş de avluda imiş. Dizüstü yürüyerek bir gün önce kazılan yere sebze tohumları ekiyormuş. Padişah ona yaklaşmış, demiş ki:

- Ey bilgin! Senden son defa olarak sorularıma karşılık vermeni rica ediyorum.

Keşiş zayıf baldırları üzerinde bağdaş kurarak toprağa oturmuş, yanında, ayakta duran Padişahı yukarıdan aşağıya süzmüş:

- İstediğin cevapları aldın ya, demiş.

- Nasıl? Hangi cevapları?

- Öyle ya, dün zayıflığıma acıyıp da benim için bu toprağı kazmasaydın ve tek başına geri dönseydin bu adam sana saldıracaktı. O zaman sen benimle burada kalmadığına pişman olacaktın. Demek ki toprağı kazdığın zaman, bu iş için en uygun zamandı. Ben de senin için en önemli adamdım, en önemli iş de bana iyilik etmekti. Sonra o adam buraya koşa koşa geldiği sırada, en uygun zaman, ona baktığın zamandı. Yarasını sarmasaydın o seninle barışmadan ölecekti. Demek ki en önemli adam o adamdı.

Onun için yaptıkların da en önemli işti. Öyle ise şunu hatırından çıkarma ki, en uygun zaman ***içinde bulunduğun zamandır.*** Çünkü ancak o zaman kendi kendimize hâkimizdir. En uygun adam da senin şimdi buluştuğun adamdır. Çünkü bu adamın başka adamlarla işi olup olmayacağı, hiç de belli değildir. En önemli iş de ona iyilik etmektir. Çünkü insan bu dünyaya yalnız iyilik etmek için gönderilmiştir.

İnsan Ne İle Yaşar?

I

Simon fakir bir kunduracıydı; bir çok başka adamlar gibi ne evi ne de tarlası vardı. Karısı ve çocuklarıyla bir köylü kulübesinde yaşar, elinin emeğiyle geçinirdi. Kazancın az, ekmeğin pahalı olduğu o zamanlarda, zavallı adamın kazandığı ancak boğazlarına yetiyordu. Karı kocanın koyun derisinden bir tek paltoları vardı ve bütün kış onunla idare ederlerdi. Fakat o da artık eskimiş paçavraya dönmüştü ve iki senedir Simon palto yapmak için yeni bir koyun derisi almak istiyordu. Kış basmadan, Simon biraz para arttırabilmişti; karısının sandığında üç rublelik bir banknot saklı duruyordu; köydeki müşterilerinde de beş ruble 20 kopek alacağı toplanmıştı.

Bir sabah erkenden kalktı. Köye, koyun derisi almaya gidecekti. Gömleğinin üstüne, karısının içi pamuklu kumaş hırkasını, onun üstüne de kendi kumaş paltosunu giydi. Üç rublelik banknotu dikkatle cebine koydu, ağaçtan bir dal keserek eline bir baston yaptı ve kahvaltısını acele yedikten sonra yola koyuldu. Aklından şöyle düşünüyordu: “Alacaklılarımdan beş rubleyi alırım; yanımdaki üç rubleyi de üstüne eklersem, bir paltoluk koyun derisine rahat rahat yeter.”

Köye varınca, doğru ilk borçlusunun kulübesine gitti, adam evde yoktu. Karısı, parayı gelecek hafta vereceklerini söyledi; hem kocası yokken kendisi kimseye para veremezdi ki... Simon ikinci borçluya gitti. Bu da parası olmadığını türlü yeminlerle söyledi, ancak kundura yaması için olan borcunu verebilecekti, o da 20 kopek ediyordu. Bunun üzerine Simon koyun derisini veresiye almağa çalıştı. Bu sefer de fakirdir diye tüccar ona güvenmeyerek:

“Parayı getirir koyun derisi alırsın. Borçlu peşinden koşmanın ne demek olduğunu biliriz.” dedi.

Şu halde kunduracının eline geçen topu topu kundura yaması için 20 kopek ve pençe vurulacak bir çift köylü kundurası oldu.

Simonun canı çok sıkıldı. Aldığı yirmi kopekle votka içti, sonra eli boş olarak evinin yolunu tuttu. Sabahleyin ayazda üşümüştü, halbuki şimdi

biraz votka içtikten sonra, koyun derisinden paltosu olmadan da vücudu ısınmıştı. Giderken bir eliyle değneğini buz tutmuş yerlere vuruyor, öbür eliyle de yamalamaya götürdüğü eski kunduraları sallaya sallaya kendi kendine konuşuyordu:

“Adam akıllı ısındım. Varsın kürk paltom olmasın. Bir damla votka bütün damarlarımı harekete geçirdi. Kürkü ne yapacakmışım, sanki. Hiç bir şeyin tasasını çekmeyeceğim. Ben öyle adamım, işte! Adam sen de! Kürksüz de yaşayabilirim. Eksik olsun, lüzumu yok! Karım kızacak, biliyorum. Hakkı da var, olur maskaralık değil; akşama kadar

canın çıkasıya çalış, ondan sonra eline bir şeyler geçmesin. Bu kadar borcu varken, 20 kopekle adamı gönderiyor, çıkıyor işin içinden! 20 kopekle ne yapabilirsin ki? Ben de içerim, işte; zaten başka hiç bir işe de yaramaz! Onun da para sıkıntısı varmış, âlâ! Belki de doğru; fakat ben ne yapayım? Senin evin var, sürün var, her şeyin var; benim nem varsa arkam da! Senin buğdayın tarlandan gelir; ben buğdayın her tanesine para veriyorum. Ne yapsam, haftada yalnız ekmeğe üç ruble para ister. Eve giderim, ekmek bitmiş. Haydi bakalım tekrar bir buçuk ruble daha çıkarmağa uğraş. İşte böyle, oğlum, borcunu verirsin. Fazla lâkırdı istemem!”

Böyle kendi kendine söylene söylene bir köşe başındaki mâbedin yanına yaklaşmıştı. Başını kaldırınca, tam mâbedin arkasında beyazımsı bir şey gözüne ilişti. Ortalık kararmağa başlamıştı; Simon, bu gözüne ilişen şeyin ne olduğunu bir türlü seçemiyordu. “Burada böyle beyaz taş yoktu,” dedi. “Öküz desem, öküz değil. Başı, adam başına benziyor, ama, çok beyaz. Hem adamın orada ne işi olabilir?”

Merakla iyice görebilsin diye yakma geldi. Hayret doğrusu, hakikaten, ölü mü sağ mı olduğu kestirilemeyen, çırıl çıplak bir adam yere oturmuş, hareketsiz bir cisim gibi mâbede dayanmıştı. Dehşetten kunduracının tüyleri diken diken oldu; şöyle düşündü: “Bunu birisi öldürmüş, soymuş, buraya bırakmış. Ben bu işe burnumu sokarsam, mutlaka başım belâya girer.”

Böyle düşünerek Simon yoluna devam etti. Adamı görmesin diye mâbedin ön tarafına geçti. Biraz ileri gidince, dönüp ardına baktı. Adam dayandığı mâbetten ayrılmış ve kendine bakmak istiyormuş gibi hareket

ediyordu. Kunduracı daha ziyâde korktu ve yine kendi kendine düşündü: “Geri dönüp yanına mı gitsem, yoksa yoluma mı devam etsem? Haydi yanına gittim, ya bir şey oluverirse? Kim bilir kimdir. Her halde burada bulunması hayra alâmet değil. Ben yanına gidince, bir üstüme atılıp boğazıma sarılacak olsa, gittiğim gündür. Haydi onu yapmasa, gene insanın başına ancak belâ olabilir. Çırıl çıplak adamı ben ne yapayım; ne yapabilirim ki? Arkamdaki esvapları da veremem ya! Allah yardımcım olsa da, şu işten sağ salim kurtulsam!”

Kunduracı tekrar yoluna devam etti; mâbet, arkasında, epeyce uzakta kalmıştı. Birdenbire durdu, vicdanı onu iğnelemeye başlamıştı.

Kendi kendine; “Ne yapıyorsun, Simon? Belki de o adam orada açlıktan ölüyor, halbuki sen korkundan bir an evvel sıvışmaya bakıyorsun. Zengin oldun da artık hırsızdan korkmağa mı başladın sanki? Yazıklar olsun sana, Simon, bu yaptığından sıkıl!”

Simon bunun üzerine derhal geri döndü ve doğru adamın yanına gitti.

II

Simon yabancıya yaklaşıp ta yüzüne bakınca, oturduğu yerden kendisine bakamayacak kadar halsiz, sapasağlam, yarasız beresiz, fakat soğuktan ve korkudan hareketsiz duran bir genç adam gördü. Simon gencin yanına sokuldu; genç, ancak o zaman uyanır gibi bir hareket yaptı. Başını çevirdi, gözlerini açtı ve Simon’un yüzüne baktı. O bir tek bakış Simon’un ruhunda sıcak bir his uyandırmaya kâfi geldi. Elindeki kunduraları yere attı, kuşağını çözdü kunduraların üstüne koydu ve arkasındaki kumaş hırkayı çıkardı.

“Lâfın sırası değil; çabuk şu poltuyu giy!” diyerek gencin iki dirseğinden yakaladı, ayağa kaldırdı; gencin temiz ve yakışıklı vücuduna, biçimli ellerine ayaklarına baktı ve gencin yüzündeki şefkat ve iyilik ifadesine dikkat etti. Paltosunu hemen gencin omuzlarına attı, paltoyu giymesine yardım etti, onu vücuduna iyice sardı üstünden de kuşağını bağladı.

Simon kendi başındaki yarı yırtık kasketi bile gencin başına koymak üzere çıkardı, fakat başının üşüdüğünü hissetti ve: “Benim başım çıplak,

halbuki onun uzun kıvırcık saçları var,” diye düşünerek kasketi geri kendi başına geçirdi. Sonra “Ayağına giyecek bir şey vermek daha iyi,” diye düşündü. Adamı oturttu, elindeki kunduraları ona giydirerek: “Haydi bakalım, dostum, şimdi şöyle hareket et de vücudun ısınsın. Başka şeyleri konuşmak sonraya kalsın. Yürüyebiliyor musun?”

Genç adam ayağa kalktı, minnettarlıkla Simon’a baktı, fakat bir şey söyleyemedi.

Simon: “Niçin bir şey söylemiyorsun? Burada durulmaz, çok soğuk, haydi eve gidelim. Al şu değneğimi, eğer halin yoksa üstüne dayanırsın. Yürü bakalım!”

Genç adam yürümeğe başladı. Kolaylıkla yürüyor, arkada kalmıyordu.

Yolda giderken Simon sordu: “Nerelisin?”

“Bu taraflardan değilim.”

“Bana da öyle geldi. Bu civardaki ahaliyi bilirim. Peki o mâbedin yanına nasıl geldin?”

“Bilmem.”

“Sana fena muamele eden mi oldu?”

“Hayır, bana fena muamele eden olmadı. Beni Allah cezalandırdı.”

“Elbet, elbet, her şeyin başı Allah, amma bir lokma ekmekle başını sokacak bir yer bulmak sana düşer. Nereye gitmek istiyorsun?”

“Benim için hepsi bir.”

Simon şaşırmış kalmıştı. Adam bir serseriye benzemiyordu, sesi yumuşak ve nazikti, fakat kendine ait hiç bir şey söylemiyordu. Buna rağmen Simon; “Kimbilir başına ne gelmiştir,” diye düşündü ve yabancıya: “Öyle ise bize gidelim hiç olmazsa ısınırsın,” dedi.

Simon bunun üzerine evin yolunu tuttu; yabancı sessizce onun yanı sıra yürüyordu. Rüzgâr çıkmıştı, Simon üşümeğe başladı. İçkinin tesiri artık geçiyordu, ayaz şiddetini hissettirmeye başladı. Simon hızlı hızlı nefes alıyor ve kendi kendine yine şöyle düşünüyordu: “Eh, Simon, kürk mü dedin..! Sabahleyin koyun derisi almaya diye çıktın, şimdi arkandaki paltondan bile oldun. Iş bu kadarıyla kalsa bari, üstelik eve bir de çıplak

adam götürüyorsun. Bu iş Matryona'nın hiç de hoşuna gitmiyecek." Karısı aklına gelince kederlendi; fakat yabancıya bakıp da, mâbedin yanında onun nasıl yüzüne baktığını hatırlayınca, yüreği ferahladı.

III

Simon'un karısı Matryona o gün her işini erkenden yapmış bitirmişti. Odununu kesmiş, suyunu getirmiş, çocuklarının karnını doyurmuş, kendisi de yemeğini yemiş, oturmuş düşünüyordu. Kendi kendine acaba ekmeği bugün mü yapsam yarma mı bıraksam diyordu. Daha büyücek bir parça ekmek vardı.

"Eğer Simon iyice bir öğle yemeği yediyse, akşama çok

bir şey yemez. O zaman ekmek yarına da yeter," diye düşündü.

Ekmek parçasını eliyle tartarak yine düşündü: "Bugün istemez. Asıl bir yoğurumluk unumuz var, idare edersek haftayı çıkarır."

Nihayet bu kararı verdikten sonra Matryona ekmeği kaldırdı, masanın başına geçerek kocasının gömleğini yamalamağa koyuldu. Bir taraftan dikiş dikiyor bir taraftan da koyun derisi almağa giden kocasını düşünüyordu.

"Adamı aldatmasalar bari. Kocacağazım fazla tevekkeli; kimseyi aldatmak onun aklına gelmez ama, bir çocuk onu aldatabilir. Sekiz ruble epeyce bir para demek, o fiyata adam akıllı bir palto alınabilir. Evet, en âlâ deriden olamaz ama yine iyi bir palto alınır. Geçen kış paltosuz neler çektik. Hemen hiç dışarıya çıkamadım gibi bir şey. O sokağa çıktığı zaman ne var ne yok hepsini üstüne geçirirdi, bana bir şeycik kalmazdı. Bugün pek erken gitmedi ama, artık gelmesi lâzım. Allah vere de içip eğlenmeğe gitmiş olmasa!"

Matryona bunları düşünmeğe kalmadan dışarıda bir ayak sesi işitildi ve sokak kapısından içeriye birisi girdi. Matryona iğnesini dikişine iliştirerek kim geldi diye bakmağa çıktı, kapı girişinde iki adamla karşılaştı; bunlardan birisi Simon, öbürü başı açık, ayağı potinli yabancı bir adamdı.

Matryona kocasında derhal içki kokusunu sezdi ve "Hah, içmiş," diye düşündü. Fakat Simon'u paltosuz üstünde tek bir ceket, eli boş ve bir

kabahat işlemiş gibi sessiz, boynu bükük görünce, son derece müteessir oldu; ve kendi kendine, “Parayı içkiye vermiş, bu on para etmez adamla eğlenmiş, üstelik de onu peşine takmış, eve getirmiş,” dedi.

Matryona onları kulübeye aldı, arkalarından içeriye girdi; yabancının genç, nahif bir adam olduğunu ve arkasında kocasının paltosu bulunduğunu ancak o zaman gördü. Paltonun altından gömleğe benzer bir şey gözükmüyordu, başında da şapkası yoktu. İçeriye girdikten sonra genç adam başı yerde hareketsiz durdu. Matryona içinden: “Fena adam olduğu meydanda; korkmasından belli,” dedi.

Sonra kaşlarını çattı ve bakalım ne yapacaklar diye gitti fırının yanında durdu.

Simon kasketini çıkardı, hiç bir şey olmamış gibi geçti sedire oturdu.

“Haydi, Matryona, eğer yemek hazırsa, koy da yiyelim.” dedi.

Matryona kendi kendine bir şey mırıldandı, fakat yerinden kımıldamadı. Hâlâ fırının yanında duruyordu. Bir kocasına bir öteki adama baktı, başını salladı. Simon karısının canının sıkıldığını anlamıştı, ama geçiştirmeye çalışıyordu. Hiç bir şeyin farkında değilmiş gibi yabancıyı kolundan tutarak:

“Otur, arkadaş, otur da yemek yiyelim,” dedi.

Yabancı da sedire oturdu.

Simon karısına sordu: “Akşama yemek pişirmedin mi?” Matryona köpürdü: “Pişirdim, ama, senin için değil. İçki kafana vurmuş galiba... Kürk palto almağa diye evden çıktın, üstündeki paltoyu da ellere verdin, üstelik çıplak bir serseriyi de yanına kattın, eve getidin. Senin gibi sarhoşlara verecek yemeğim yok benim.”

“Kes, Matryona. Haksız yere âleme dil uzatma! Evvelâ adamın kim ve neci olduğunu sor da...”

“Önce sen bana parayı ne yaptığını söyle.”

Simon caketinin cebini karıştırdı, üç rublelik banknotu çıkardı, masanın üstüne açtı.

“işte para! Trifonof borcunu vermedi, bir kaç gün sonra verecekmiş.”

Matryona daha çok kızdı; demek kocası koyun derisini almamıştı; bu yetmezmiş gibi kendi paltosunu da çıplak bir serseriye giydirmiş, tâ eve kadar getirmişti.

Masanın üstündeki banknotu hiddetle aldı, emin bir yere saklamağa gitti ve şiddetle: “Sana verecek yemeğim yok. Dünyadaki çıplak sarhoşların hepsini doyuracak kudretimiz yok,” dedi.

“Anladık, Matryona, kes artık. Önce adamı dinlerler!”

“Evet, sarhoş ağzından saçma sapan sözler dinleyecektim. Seninle evlenmek istememeye hakkım varmış sarhoş herif! Annemin bana verdiği çeyizi içkiye verdin; şimdi de palto almaya gittin, onu da içkiye verdin.”

Simon içkiye yalnız 20 kopek sarfettiğini anlatmaya çalıştı; bu adama rastgeldiğini izah etmeğe uğraştı fakat ne gezer.. Matryona ona söz söyletmiyordu ki... Onun bir sözüne on söylüyor, on yıl evvel olan şeyleri sayıp döküyordu.

Matryona iyice içini boşalttı; nihayet Simona hücum ederek kolundan yakaladı.

“Ver ceketimi. Bütün olanım bu, sen bunu bile benden alıp üstüne giyiyorsun. Ver şunu bakalım, uyuz köpek, yüzünü şeytan görsün, inşallah.”

Simon ceketi çıkarmağa başladı, fakat kolun birisi ters çıktı; Matryona ceketi yakalayınca dikişler de patladı. Bu sefer öfke ile ceketi yerden kaptı, acele başını örttü, kapıya doğru yürüdü. Bırakıp gidecekti, ama bir dakika tereddüt etti hem daha hıncını almak, hem de yabancının neci olduğunu anlamak istiyordu.

IV

Matryona olduğu yerde dönerek bağırdı: “Eğer iyi bir adam olsaydı, böyle çırıl çıplak gezmezdi. Baksana, arkasında bir gömleği bile yok. iyi bir insan olsaydı, ona nerede rastgeldiğini söylerdin.”

Simon cevap verdi: “Sana anlatayım diye uğraştığım da bu ya. Mâbedin yanında çırıl çıplak oturuyordu. Soğuktan donacak halde idi. Pek de çıplak oturulacak bir hava değil zannederim! Beni ona Allah gönderdi, yoksa

orada ölüp kalacaktı. Ne yapabilirdim? Orada başına ne gelebileceğini bilebilir miyiz? Ben de onu ayağa kaldırdım, paltomu giydirdim, buraya getirdim. Bu kadar öfkelenme, Matryona. Günahtır. Hepimizin de bir gün öleceğini unutma.”

Bir takım acı sözler Matryona’nın tâ dilinin ucuna geldi, fakat yabancıya gözü ilişince dilini tuttu. Adam sedirin kenarına ilişmiş hareketsiz oturuyordu. Ellerini dizlerinin üzerinde kavuşturmuş, başı eğik, gözleri kapalı ve ıztırap içinde kıvranıyormuş gibi kaşları çatılmış bir halde idi. Matryona bir şey söylemedi. Simon yavaşça yalvardı: “Matryona, yüreğinde Allah sevgisi hiç mi yok?”

Matryona bu sözleri işitince yine yabancıya baktı ve birdenbire ona karşı yumuşadığını hissetti. Kapının yanından geldi, doğru fırına giderek yemeği çıkardı önlerine koydu. Sofraya boş bir bardak koydu, içine kavs (çavdardan yapılmış bir nevî içki) doldurdu. Sonra kalan son ekmek parçasını da getirerek, sofraya çatal bıçak koydu.

“Yiyecekseniz, haydi yiyin,” dedi.

Simon yabancıyı sofraya doğru çekerek:

“Şöyle otur, delikanlı,” dedi.

Simon ekmek kesti, et suyunun içine doğradı ve yemeğe başladılar. Matryona sofranın bir köşesine oturmuş, başını avucuna dayamış yabancıya bakıyordu.

Matryona’nın yüreğine yabancıya karşı bir merhamet hissi geldi, içinde ona karşı bir sevgi uyanmağa başladı. O dakikada yabancının yüzü sevinçle parladı; çatık kaşları doğruldu, başını kaldırıp Matryona’ya bakarak, gülümsedi.

Yemek bittikten sonra, kadın sofrayı topladı ve yabancıya sual sormağa başladı: “Nerelisin?”

“Ben bu taraflardan değilim.”

“Peki, nasıl oldu da yol üstünde bulundun?”

“Bunu size söyleyemeyeceğim.”

“Seni birisi mi soydu?”

“Allah beni cezalandırdı.”

“Orada öyle çırıl çıplak yatıyordun, ha?”

“Evet, hem çıplaktım, hem de soğuktan donuyordum. Simon beni görünce bana acıdı. Paltosunu çıkardı, bana giydirdi, beni buraya getirdi. Sen de bana yiyecek, içecek verdin ve bana şefkat gösterdin. Mükâfatını Allah versin!”

Matryona ayağa kalktı, yamaladığı gömleği pencereden aldı, yabancıya verdi. Sonra bir de pantolon getirerek:

“Gömleğin yok, al bunu giy. Sonra da canın nerede isterse yatabilirsin; ister çatı arasında yat, ister fırının damında.”

Yabancı arkasından paltoyu çıkardı, gömleği giydi, çatı arasına girdi yattı. Matryona mumu söndürdü, paltoyu aldı, kocasının yattığı yere çıktı.

Matryona paltonun bir tarafını kaldırarak altına girdi yattı, fakat uyuyamıyordu. Yabancı, aklından bir türlü çıkmıyordu.

Kalan son ekmek parçalarını bu adamın yiyip bitirdiğini, yarına hiç ekmek kalmadığını düşündükçe ve ona verdiği gömlekle pantolon aklına geldikçe kederleniyordu; fakat onun yüzüne bakıp da gülümsemesini hatırladığı zaman yüreğinde sevinç duyuyordu.

Matryona böylece saatlerle uyku uyuyamadı. Simon da uyanık olmalıydı paltoyu kendine doğru çekti.

“Simon!”

“Ne var?”

“Kalan ekmeğin hepsini yediniz. Ben de yeter diye hamur yoğurmamıştım. Yarma ne yapacağız bilmem. Belki komşumuz Marta’dan ödünç ekmek alırım.”

“Yarına hepimiz sağ olursak, elbet yiyecek bir şey buluruz."

Kadın bir müddet bir şey söylemeden yattı, sonra: “İyi bir adama benziyor, ama, kim olduğunu niçin söylemiyor?” dedi.

“Kendine göre sebepleri olacak her halde.”

“Simon!”

“Ne var!”

“Hep biz âleme veririz de, niçin bize bir şey veren olmaz.”

Simon ne cevap vereceğini bilmiyordu. “Artık konuşmayalım,” diyerek öbür tarafa döndü, uykuya daldı.

V

Sabahleyin erkenden Simon uyandı. Çocuklar daha yatıyorlardı. Karısı komşuya, ödünç ekmek istemeğe gitmişti. Yabancı eski gömleği ve pantolonu giymiş, tek başına, sedirin üstünde gözlerini yukarıya dikmiş oturuyordu. Yüzü akşamkinden daha neşeliydi.

Simon ona: “E... dostum, karnımız ekmek ister, vücudümüz de elbise, insan çalışmadan geçinemez. Ne iş bilirsin?” dedi.

“Hiç bir iş bilmem.”

Bu cevaba Simon şaştı, fakat yalnız “İnsan isterse her şeyi öğrenebilir,” dedi.

“İnsanlar çalışır, ben de çalışırım.”

“Adın ne?”

“Mikael.”

“Peki, Mikael, eğer kendinden bahsetmek istemiyorsan, etme. O sana ait bir şey. Fakat ekmeğini çıkarmağa çalışmalısın. Eğer benim dediğim gibi çalışırsan, ben sana hem yemek veririm, hem yatacak yer.”

“Allah senden razı olsun! Öğrenirim. Ne yapacağımı bana göster.”

Simon eline bir iplik aldı, baş parmağına doladı ve bükmeğe başladı.

“Hiç te zor değil, bak!”

Mikael dikkatle baktı, bir iplik aldı, baş parmağına doladı ve işin ustalığını kavrayarak ipliği büküverdi.

Sonra Simon ona ipliği mumlamağı öğretti. Mikael onu da çabucak öğrendi. Ondan sonra meşini delmeği ve iğne ile dikişleri dikmeği öğretti. Mikael bunları da hemen öğrendi.

Simon ona ne gösterdi ise derhal öğrendi, öyle ki üç gün sonra, bütün ömründe kunduracılık etmiş gibi kundura dikmeğe başladı. Durmadan çalışır, az yemek yerdi. İş bitince, sessiz oturur yukarıya bakardı. Hiç sokağa çıkmaz, yalnız lâzım olduğu zaman lâf söyler ve şakalaşıp gülmezdi. Oraya geldiği ilk akşam, Matryona ona yemek verdiği zamandan başka hiç gülümsediğini de görmediler.

VI

Günler, haftalar geçti, sene doldu, Mikael hep Simon'un evinde oturuyor onunla çalışıyordu, işiyle o kadar şöhret buldu ki, herkes Simon'un işçisi Mikael gibi güzel ve sağlam kundura diken yoktur demeğe başladı. Öyle ki bütün o civar ahalisi Simon'a kundura yaptırmaya geliyorlardı. Artık Simon iyi para kazanmaya başlamış, hali düzelmişti.

Kışın, bir gün. Simonla Mikael oturmuş yine çalışıyorlardı. Derken kızak tarzında yapılı, üç atlı, çıngıraklı bir arabanın kulübeye doğru geldiğini gördüler. Araba kulübe kapısında durdu, yakışıklı bir uşak yere atladı arabanın kapısını açtı. Kürk paltolu bir efendi arabadan indi, Simon'un kapısına geldi. Matryona zemberek gibi yerinden sıçradı, hemen kapıyı açtı. Efendi eğilerek kapıdan içeri girdi, belini doğrulttuğu zaman başı hemen hemen kulübenin tavanına değiyordu, vücudu da durduğu köşeyi tamamen kaplamıştı.

Simon ayağa kalktı, eğilerek efendiyi selâmladı ve şaşkın şaşkın yüzüne bakmaya başladı. Ömründe onun gibi adam görmemişti. Simon kendisi çelimsizdi. Mikael narin bir gençti, Matryona ise bir iskelet gibi idi; halbuki bu adam başka dünyaya mensup bir insan gibiydi, iri yarı, kırmızı yüzlü, boğa boynu kadar kalın enseli, ve âdeta dökme demirden yapılmış tavırlı bir adamdı.

Efendi soluyarak kürk paltosunu çıkardı, bir yana attı, sedire oturdu, ve: "Buranın ustası hanginizsiniz?" dedi.

Simon ileriye bir adım atarak: "Benim, efendim," dedi.

Bunun üzerine efendi uşağına haykırdı: "Hey, Fedka, deriyi getir."

Uşak koşarak içeriye bir paket getirdi. Efendi paketi aldı masanın üstüne koydu, ve: "Çöz" emrini verdi. Uşak paketi çözdü.

Efendi, parmağıyla deriyi göstererek: “Buraya bak, kunduracı, şu deriyi görüyor musun?” dedi.

“Evet, efendim.”

“Fakat ne mal olduğunu ne cins deri olduğunu biliyor musun?”

Simon eliyle deriyi yoklayarak: “iyi deri,” dedi.

“Demek iyi deri, ha! Ahmak herif, sen ömründe hiç böyle deri gördün mü? Halis Alman malı! Yirmi ruble kıymeti var!”

Simon korktu ve: “Ben böyle deriyi nereden göreceğim, efendim?” dedi.

“Öyle söyle! Şimdi, bu deriden bana bir çift çizme yapabilecek misin?”

“Evet, efendim, yaparım.”

Efendi bu sefer yine haykırdı: “Yapabilirsin, öyle mi? Demek yapabilirsin! Pek âlâ, çizmeyi kim için yapacağını ve derinin ne mal olduğunu iyice aklında tut. Bana yapacağın çizmenin bütün bir sene ne biçimi bozulacak, ne de dikişleri sökülecek. Eğer bunu yapabileceğini zannediyorsan, deriyi al, kes; eğer yapamayacaksan, önceden söyle. Sana söylüyorum, sözümü iyi dinle, eğer bana diktiğin çizmeler bir sene içinde bozulur veya sökülürse, seni hapiste çürütürüm. Eğer bir senede bozulup sökülmezse, sana on ruble ücret vereceğim.”

Simon fena halde korkmuş ve ne söyleyeceğini şaşırmıştı. Mikael’e baktı ve kolunu dürterek fısıltıyla: “Alayım mı?” diye sordu.

Mikael başıyla: “Evet” işaretini verdi.

Simon Mikael’in dediğini yaptı; bir sene ne dikişleri sökülecek ne de şekli bozulacak olan bir çift çizmeyi yapmayı üstüne aldı.

Efendi uşağını çağırdı ve çizmesini çıkarsın diye sol bacağını önüne uzattı.

“Al ayağımın ölçüsünü!”

Simon on yedi pus boyunda kâğıt parçalarını birbirine dikerek, eliyle iyice düzeltti, yere diz çöktü, efendinin çorabını kirletir korkusuyla ellerini önlüğüne sildi, ölçüyü almaya başladı. Tabanı ve ayağın tarağını ölçtü,

sonra baldırı ölçmeğe başlayınca kâğıt dar geldi. Adamın baldırı ağaç kütüğü kadar kalındı.

“Dikkat et, baldırı dar olmasın!”

Simon bir parça kâğıt daha ekledi. Efendi çorabının içinde ayak parmaklarını öteye beriye oynattı, sonra kulübede olanları tetkik etmeğe başladı ve Mikael’i görerek sordu:

“Bu da kim?”

“Benim işçi. Çizmeleri o dikecek.”

Efendi Mikael’e: “iyi aklında tut, çizme tam bir sene dayanacak,” dedi.

Simon da Mikael’e baktı ve Mikael’in efendiye değil, birisini görüyormuş gibi efendinin arkasındaki köşeye baktığını gördü. Mikael baktı, baktı, birdenbire gülümsedi ve yüzüne daha fazla bir parlaklık ve neş’e geldi.

Efendi yıldırımı andıran bir sesle bağırdı: “Neye öyle sırıtıyorsun, ahmak herif? Çizmeleri tam vaktinde yetiştirmene baksan daha iyi edersin.”

Mikael cevap verdi: “Tam vaktinde hazır olacak, efendim.”

Efendi tekrar: “Tam vaktinde yetiştirmeğe bak,” dedi, çizmesini, kürk paltosunu giydi, kapıya gitti. Fakat eğilmeği unuttuğundan başını kapıya vurdu.

Fena bir küfür savurarak eliyle alnını ovdu. Sonra arabasına bindi, gitti.

O gittikten sonra Simon: “İşte sana adam. Tokmakla beynine vursan, öldüremezsin. Nerede ise kapıyı yıkacaktı, kendisine de bir şey olmadı,” dedi.

Matryona atıldı: “Yaşadığı hayata göre neden semirip kuvvetlenmesin? ölüm bile böyle kayayı deviremez.”

Biraz sonra Simon Mikael’e: “Eh yavrum, dedi, işi üstümüze aldık, aman dikkat edelim de başımız belaya girmesin. Deri pahalı, adam belâlı. Aman bir yanlışlık olmasın. Haydi evlâdım, senin gözün benimkinden iyi, elin de ustanın elinden daha çok işe yakışır oldu, şu ölçüyü al da, deriyi sen kesiver. Ben elimdeki işi bitireyim.”

Mikael ustasının dediğini yaptı. Deriyi aldı, masanın üstüne yaydı, iki kat etti, bıçakla kesmeğe başladı.”

Matryona pahalı derinin kesilmesini seyretmek için yanma geldi, fakat bir şey anlamadan Mikael’in yüzüne şaşkın şaşkın bakmağa başladı. Matryona kocası işlerken çok defa yanında durur ne yapacağını görürdü ve çizmenin nasıl kesildiğini az çok bilirdi. Halbuki Mikael derileri çizme olacakmış gibi değil, yuvarlak yuvarlak kesiyordu.

Bir şey söylemek istedi, ama, kendi kendine: “Erkek ayakkabısına benim aklım ermez. Mikael kendi işini bilir, ben karışmasam daha iyi,” diye düşündü.

Mikael deriyi kestikten sonra, iğnesini aldı ve çizme dikmek için iki kat deri kullanacağına, terlik dikecekmiş gibi bir kat deriyi dikmeğe başladı.

Matryona yine bunu tuhaf buldu, ama, bu sefer de bir şey demedi. Mikael öğleye kadar durmadan çalıştı. Derken Simon öğle yemeği için yerinden kalktı. Mikael’e baktı, bir de Mikael’in elinde çizme yerine terlik görmez mi?

Simon inledi, içinden: “Eyvah!” dedi, “Nasıl oluyor da Mikael bir senedir hiç bir yanlış yapmadığı halde, şimdi bu adamın derisini böyle berbat ediyor? Adam bizden, yüzü bir parçadan yapılmış kenarlı uzun çizme istedi, Mikael yalın kat terlik yapmış, deriyi heder etmiş. Şimdi ben o adama ne diyebilirim? Böyle deriyi dünyada tazmin edemem.”

Sonra Mikael’e: “Ah dostum, ne yaptın? Beni mahvettin! Adamın uzun çizme istediğini biliyorsun, bak sen ne yapmışsın!” dedi.

Simon Mikael’i azarlamağa daha vakit bulmadan, kapının demir halkası hızlı hızlı vuruldu. Bu gelen de kimdi? Pencereden baktılar. Bir atlı gelmiş, atını direğe bağlıyordu. Kapıyı açınca gelen atlının, o sabah kendilerine çizme ısmarlayan efendinin uşağı olduğunu gördüler.

Adam selâm verdi.

Simon selâm alarak, telaşla sordu: “Ne emredersiniz?”

“Hanımım beni size o çizme için gönderdi.”

“O çizme için mi? eh!”

“Efendinin artık çizmeye ihtiyacı kalmadı. Öldü.”

“Kabil mi?”

“Buradan gittikten sonra evine ulaşamadı, arabada öldü. Eve vardık, uşaklar araba kapısını açtılar, bir de ot çuvalı gibi arabanın içine yığılmaz mı? Öleli epey olmuş olacak ki vücudu katılaşmıştı bile, arabanın içinden onu zorla çıkardılar. Hanımım beni size gönderdi ve dedi ki: “Kunduracıya söyle, kendisine çizme ısmarlayan efendinin artık çizmeye ihtiyacı kalmadı, cenaze için acele terlik yapsın. Bekle yapsınlar, al getir.”

Mikael deriden artan parçaları topladı, sardı, yaptığı terlikleri aldı, önlüğü ile sildi, deri parçalarıyle beraber uşağa verdi. Uşak terlikleri aldı, teşekkür etti, acele atına binip uzaklaştı.

VIII

Bunun üstünden bir yıl daha geçti, sonra bunu bir kaç sene daha takip etti. Mikael Simon’un evine geleli altı sene olmuştu. Mikael hep aynı surette yaşadı. Bir yere gitmez, lüzumsuz yere lâf söylemezdi; ve bütün bu seneler zarfında yalnız iki defa, gülümsemişti: İlk defa, Matryona ona yemek verdiği ilk akşam, ikinci defa çizme ısmarlıyan efendi kulübelerinde iken Simon işçisinden tarif olunamayacak derecede memnundu. Şimdi onun nereden geldiğini hiç sormuyor ve bir gün kalkar gider diye korkuyordu.

Bir gün hepsi de evde idiler. Matryona demir tencereleri fırına koyuyordu; çocuklar sedirden sedire koşuyor ve pencereden dışarı bakıyorlardı; Simon bir pencerenin karşısında kundura dikiyordu, Mikael de öteki pencerenin önünde bir kunduraya ökçe takmakla meşguldü.

Erkek çocuklardan biri Mikael’in yanına koştu, omzuna dayandı, pencereden dışarı baktı.

“Bak Mikael amca! Şu hanıma bak, yanında küçük kızlar da var! Galiba buraya geliyor. A, kızların birinin ayağı topal.”

Çocuk bunu söyler söylemez, Mikael işini bıraktı, pencereden sokağa baktı.

Simon buna hayret etti. Sokağa bakmak Mikael’in âdeti değildi, halbuki bu sefer pencereye dayanmış, gözünü bir noktaya dikmiş

bakıyordu. Simon da sokağa baktı. İyi giyinmiş bir hanım, kürk paltolu, yün atkılı iki küçük kızın elinden tutmuş kulübelerine doğru geliyordu. Kızlar birbirinden ayırt edilemiyecek derecede birbirine benziyorlardı, yalnız aradaki fark, birisinin topal olmasıydı.

Kadın kapı girintisine girdi ve karanlıkta mandalı arayarak, kapıyı açtı, önce çocuklara yol verdi, sonra arkalarından kendisi de içeri girdi.

“Günaydın, komşular,” dedi.

Simon: “Buyurun efendim, ne emriniz var?” dedi.

Kadın masanın yanına oturdu. İki çocuk kulübedeki insanlardan korkuyorlarmış gibi kadının dizlerine dayandılar.

“Bu iki çocuğa iki çift kundura yaptırmak istiyorum.”

“Olur. Çocuk ayakkabısı hiç yapmadık ama, yapabiliriz. Mikael çok usta işçi, elinden her şey gelir.”

Simon böyle diyerek Mikael’e baktı. Mikael işini bırakmış, gözlerini küçük kızlara dikmiş, bakıyordu. Simon hayret etti. Vakıa kızlar, kara gözlü, toparlak yüzlü, pembe yanaklı güzel çocuklardı; kürkleri ve yün şalları da güzeldi ama, Simon Mikael’in böyle bakmasına yine mâna veremedi. Mikael’in bakışında onları tanıyormuş gibi bir şey vardı. Simon pek bir şey anlayamadı ama, kadınla konuşmaya devam etti, pazarlığı bitirdi. O iş bittikten sonra, ölçüyü hazırladı. Kadın topal çocuğu dizine alarak: “Bu çocuk iki ayrı ölçü ister. Sakat ayak için bir tek, sağlam ayak bir üç tane kundura yap. İki kardeşin ayağı bir. İkizdirler,” dedi.

Simon ölçüyü aldı ve topal kızdan bahsederek sordu:

“Zavallı kızın başına bu iş nasıl geldi? Ne de güzel çocuk! Böyle mi doğdu?”

“Hayır, annesi ezdi.”

Matroyona söze karıştı. Bu kadının kim olduğunu ve çocukların kimin olduğunu öğrenmek istiyordu. Sordu: “Onların annesi siz değil misiniz?”

“Hayır, kadıncağazım, ben onların ne annesiyim, ne de akrabası. Ben büsbütün yabancıydım, fakat onları evlât edindim.”

“Kendi çocuklarınız değiller de, yine onları bu kadar seviyorsunuz ha?”

“Onları nasıl sevmeyeyim? İkisini de ben emzirdim. Benim bir tek çocuğum vardı, onu da Allah aldı. Onu bile bunlar kadar sevmezdim.

“Kimin çocukları bunlar?”

IX

Kadın bir defa lâfa başlamıştı, bütün hikâyeyi onlara anlattı:

“Bundan altı sene kadar evvel, bu çocukların anaları, babaları bir hafta içinde öldüler. Babalarını salı günü gömdüler, anneleri cuma günü öldü. Bu çocuklar babaları öldükten üç gün sonra doğdular, anneleri de ondan sonra bir gün bile yaşamadı. O zamanlar kocamla ben köyde oturuyorduk. Bu çocukların evlerine komşu idik. Babaları kendi halinde bir adamdı, ormanda odun keserdi. Bir gün ağaç keserken, üstüne ağaç devrilmiş, vücudunu ezmiş, adamın bağırsakları dışarı fırlamış. Daha onu eve getirirlerken canı Allahına kavuştu. O hafta karısı ikiz doğurdu. İşte şu ikiz kız. Kadın hem fakirdi, hem yapayalnızdı; yanında kimsecikler yoktu. Tek başına çocukları doğurdu, tek başına da öldü.

“Ertesi sabah ben onu görmeğe gittim, içeri girdiğim zaman, zavallı kadının vücudu katılaşmış, oduna dönmüştü. Ölürken şu çocuğun üstüne yuvarlanmış, bacağını ezmiş. Köylüler kulübeye geldiler, ölüyü yıkadılar, dışarı çıkardılar, tabutunu yaptılar ve gömdüler. İyi insanlardı. Çocuklar tek başlarına kaldılar. Halleri ne olacaktı? Orada bebeği olan bir tek ben vardım, ilk çocuğum o zaman sekiz haftalıktı. Bunun üzerine bir zaman ben onları yanıma alırım dedim. Köylüler bir araya toplandılar ve bu çocukları ne yapalım diye düşündüler, taşındılar. Nihayet bana dediler ki: “Mari, şimdilik bu çocukları sen yanında alıkoy, sonra onları ne yapacağımızı düşünürüz.” Önce sağlam çocuğa meme verdim, bu sakata hiç meme vermedimdi. Yaşayacağını zannetmiyordum da ondan. Sonra düşündüm ki, zavallı çocuğun ne kabahati var? Acıdım, ona da meme vermeğe başladım. Böylece hem kendi oğluma, hem de bu iki kıza bir arada süt emzirdim. Gençtim, kuvvetliydim, iyi yiyordum, Allah da bana o kadar bol süt verdi ki üç çocuğu emzirdikten sonra artar taşardı bile. Bazen ikisini birden emzirirdim, üçüncüsü beklerdi. Sonra da onu emzirirdim. Allah’ın izniyle bunlar büyüdüler, benim kendi çocuğum iki yaşını tamamlamadan öldü. Biz zenginleştik, fakat bir daha çocuğum olmadı.

Şimdi kocam değirmende buğday tüccarı ile çalışıyor, iyi para kazanıyor ve halimiz çok iyi. Fakat benim kendi çocuğum yok, bunlar da olmasalar ne yapardım bilmem! Bunları sevmez de ne yapardım! Ömrümün saadeti şimdi işte bunlar!”

Bu sözlerle topal kızı bağrına bastı, bir eliyle de kendi gözyaşlarını sildi.

Matryona içini çekerek: “Atasözü ne doğru imiş.” insan anasız babasız yaşıyabilir ama, Allahsız yaşayamaz, derler.”

Onlar böylece konuşurlarken bütün kulübe bir nur parıltısıyle aydınlandı, Mikael’in oturduğu köşeden şimşek çakmış gibi oldu. Hepsi o tarafa baktılar. Mikael ellerini dizleri üzerinde kavuşturmuş, gözlerini yukarıya dikmiş gülümsüyordu.

Kadın çocukları aldı gitti. Mikael sedirden kalktı elindeki işi yere bıraktı, önlüğünü çıkardı. Sonra Simon’la karısının önünde eğilerek onları selâmladı, ve: “Allah’a ısmarladık, efendilerim. Allah beni affetti; rica ederim, ne kusur ettimse siz de affedin.” dedi.

Simonla karısı Mikael’den bir ışık aksettiğini gördüler. Simon yerinden kalkarak, onun önünde eğildi, ve: “Mikael, dedi, görüyorum ki sen her adam gibi değilsin ve ben seni ne alıkoyabilirim, ne de sana sual sorabilirim. Yalnız bana şunu söyle: ben seni bulup eve getirdiğim zaman neden kederli idin de, karım sana yemek verdiği zaman gülümsedin ve yüzüne bir parlaklık geldi? Sonra o efendi çizme ısmarlamaya geldiği vakit, yine gülümsedin ve yüzüne yeni bir parlaklık geldi. Şimdi de bu kadın çocukları getirince tekrar gülümsedin ve yüzün büsbütün parladı? Mikael, bana anlat, yüzün neden böyle parlıyor ve bu üç kere niçin gülümsedin?”

Mikael cevap verdi: “Benden ışık çıkıyor çünkü ben cezalandırılmışken şimdi affolundum. Üç defa gülümsedim çünkü Allah beni üç hakikat öğrenmek için göndermişti, şimdi ben bu üç hakikati öğrendim. Birini karın bana acıdığı zaman öğrendim; ilk defa gülümsememin sebebi bu idi. İkincisini o zengin adam çizme ısmarladığı zaman öğrendim, o vakit tekrar gülümsedim. Şimdi de o küçük kızları gördüğüm zaman, üçüncü ve son hakikati öğrendim ve üçüncü defa olarak gülümsedim.”

Simon: “Mikael, bana söyle Allah seni niçin cezalandırdı ve bahsettiğin üç hakikat ne idi? Bunları ben de öğrenmek istiyorum,” dedi.

Mikael cevap verdi: “Allah beni cezalandırdı, çünkü ona itaatsizlik ettim. Ben gökte bir melektim. Allah beni bir kadının canını alıp getirmek için gönderdi. Uçup yere indim, baktım ki ikiz doğurmuş hasta bir kadın yalnız başına yatıyordu. Çocuklar annelerinin yanında hafif hafif kımıldanıyorlardı, fakat kadında onları kaldırıp göğsüne götürecek takat bile yoktu. Kadın beni görünce, canını almak için Allah tarafından geldiğimi anladı, ağlayarak yalvardı: “Yâ Allah’ın meleği! Kocamın üstüne bir ağaç devrildi, öldü, onu daha dün gömdüler. Benim ne kardeşim, ne teyzem, ne de annem var; öksüzlerime bakacak hiç kimsem yok. Canımı alma! Ben ölmeden, müsaade et de çocuklarımı emzireyim, biraz büyüsünler ondan sonra ne istersen yap. Çocuklar annesiz babasız kendi kendilerine büyüyemezler.” Ben de sözünü dinledim. Çocukların birini göğsüne verdim, ötekini kucağına koydum ve göğe, Allah’ın yanına döndüm. Hemen yanına koştum ve anlattım: “O annenin canını alamadım. Kocasının üstüne ağaç devrilmiş ölmüş. Kadın ikiz doğurmuş canını almayayım diye bana yalvarıyor. Diyor ki: Çocuklarımı emzireyim, biraz büyüsünler. Çocuklar annesiz babasız kendi kendilerine büyüyemezler.” Ben de canını almadım. Allah bana dedi: “Git o annenin canını al ve şu üç hakikati öğren: İnsanda yaşayan nedir, İnsana verilmemiş olan nedir ve İnsan ne ile yaşar! Bu şeyleri öğrendiğin zaman göğe geri döneceksin.” Bunun üzerine tekrar dünyaya uçtum, o annenin canını aldım. Çocuklar annelerinin göğsünden düştüler, kadının vücudu yatağın üstünde yuvarlandı, çocuklarının birinin bacağını ezdi. Ben uçtum, kadının canını Allah’a götürecektim; fakat bir rüzgâra tutuldum, kanatlarım önce sarktı sonra bütün bütün düştü. Onun canı tek başına Allah’a gitti, ben ise yine dünyaya, bir yol kenarına düştüm.”

XI

Simonla Matryona kendileriyle yaşayanın kim olduğunu, kimi besleyip sığındırdıklarını anladılar, korku ve sevinçle ağlamaya başladılar. Melek yine söze başladı: “Ben bir tarlada tek başıma, çıplak kalmıştım, insan oluncaya kadar ben insan ihtiyacı nedir, soğuk ve açlık ne demek

bilmezdim. Açlıktan ölüyor, soğuktan donuyordum, ne yapacağımı bilmiyordum. İçinde bulunduğum tarlaya yakın, Allah için yapılmış bir mâbet gördüm ve belki orada bir yer bulurum diye gittim. Fakat mâbet kapalıydı, içeriye giremedim. Hiç olmazsa rüzgârdan korunurum diye mâbedin arka tarafına gittim, oturdum. Akşam oluyordu. Ben açlıktan, soğuktan ve kederden perişan bir halde idim. Birdenbire yoldan bir adamın geldiğini duydum. Elinde bir çift potin vardı, kendi kendine konuşuyordu, insan olduktan sonra ilk defa olarak fâni bir insan yüzü görüyordum. O adamın yüzü bana dehşet verdi, derhal yüzümü ondan çevirdim. Adam kendi kendine konuşuyor, kışın vücudunu soğuktan nasıl muhafaza edeceğini ve karısıyla çocuklarını nasıl besleyeceğini düşünüp söyleniyordu. Ben kendi kendime düşündüm: “Ben açlıktan ve soğuktan mahvoluyorum, şu adam da yalnız kendisiyle karısının giyeceğini ve yalnız kendi ekmeklerini nereden çıkaracağını düşünüyor. O bana yardım edemez. Adam beni görünce çehresini astı, yüzü daha müthiş bir hal aldı ve yanımdan uzaklaşıp karşıya geçti. Ben ümidimi kestim; fakat birden onun geri döndüğünü duydum. Başımı kaldırdım, deminki adamı tanıyamadım. Önce onun yüzünde ölüm görmüştüm; halbuki şimdi o yaşıyordu ve onda Allah’ın varlığını tanıdım. Yanıma geldi, üstüme elbise verdi, beni aldı, evine getirdi. Eve girdim, bizi bir kadın karşıladı ve konuşmağa başladı. Kadının hali adamınkinden daha dehşetliydi; onun ağzından ölüm ruhu çıkıyordu; etrafına yayılan ölüm kokusundan ben nefes alamaz oldum. Beni soğukta dışarı atmak istiyordu ve bunu yapacak olursa öleceğimi biliyordum. Derken kocası ona Allah’tan bahsetti ve kadının derhal hali değişti. Sonra bana yemek getirip yüzüme baktığı zaman, ben de ona baktım ve onda ölümün artık yaşamadığını gördüm; ona da hayat gelmişti; ben onda da Allah’ın azâmetini gördüm.

“O zaman Allah’ın bana öğretmek istediği ilk dersi hatırladım: “insanda yaşayan nedir, öğren.” Ve insanda yaşayanın sevgi olduğunu anladım! Allah’ın bana vâdettiği şeyi öğretmeğe hemen başladığını anlayınca sevindim ve ilk defa gülümsedim. Fakat daha hepsini öğrenmemiştim. İnsana verilmemiş olan nedir ve insan ne ile yaşar; daha bunları bilmiyordum.

“Sizinle oturdum, bir yıl geçti. Bütün bir yıl aşınıp bozulmayacak bir çizme ısmarlayan adam geldi. Yüzüne baktım, birden, arkasında, arkadaşım

ölüm meleğini gördüm. O meleği benden başka kimse görmüyordu; halbuki ben onu tanıdım, o gün güneş batmazdan o adamın canını alacağını biliyordum. Kendi kendime düşündüm: ’Adam bir yıl için hazırlıklar görüyor ve akşam olmadan öleceğinden haberi yok.’ Allah’ın dediği ikinci şeyi hatırladım: İnsana verilmemiş olan nedir, öğren.”

“İnsanda yaşayanın ne olduğunu öğrenmiştim. Şimdi de insana verilmeyenin ne olduğunu öğreniyordum. İnsana kendi ihtiyaçlarını bilmek kudreti verilmemiştir. İkinci defa gülümsedim. Allah’ın bana ikinci şeyi gösterdiğine seviniyordum.

“Fakat daha hepsini öğrenmemiştim. İnsan ne ile yaşar, bunu bilmiyordum. Böylece Allah’ın bana üçüncü ve son dersi göstereceği güne kadar yaşadım. Altıncı sene içinde o kadınla ikiz çocuklar geldiler. Ben kızları tanıdım ve nasıl olup da sağ kaldıklarını işittim. Hikâyeyi işitince düşündüm: Anneleri bana çocuklarının hatırı için yalvardı ve bana annesiz babasız çocukların yaşayamayacaklarını söylediği zaman sözüne inandım; halbuki bir yabancı onları emzirip büyütmüş. Kadın kendisinin olmayan çocuklara karşı sevgi gösterip, onlar için ağladığı zaman, ben onda Allah’ın büyüklüğünü gördüm; ve İnsan ne ile yaşar, bunu anladım. O vakit Allah’ın bana üçüncü dersi de gösterdiğini ve beni affettiğini öğrendim. Ve üçüncü defa gülümsedim.”

XII

Meleğin esvapları arkasından düştü, vücudunu nur sardı, o kadar ki insan gözü ona bakamaz oldu; sesi gittikçe yükseldi, sanki söyleyen kendisi değil de gökten bir ses geliyormuş gibi... Melek şöyle devam etti:

“Öğrendim ki bütün insanlar kendi kendileri için kaygı çekmekle değil, sevgi ile yaşarlar.

“O çocukların ihtiyaçlarını bilmek annelerine verilmemişti. Zengin adama da kendisinin neye muhtaç olduğu bildirilmemişti. Bunun gibi, o gün akşam olunca ayaklarına çizme mi yoksa ölüsüne terlik mi lâzım olduğunu bilmek hiç bir kimseye verilmemiştir.

“Ben insan olduğum zaman, kendim için kaygı çektiğimden değil, yoldan geçen bir adamda sevgi olduğundan, kendisi ve karısı bana acıyıp

beni sevdiklerinden sağ kaldım. Öksüzler kendi annelerinin kaygı çekmesinden değil, kendilerine yabancı olan bir kadının yüreğinde sevgi olduğundan ve onlara acıyıp, sevdiğinden sağ kaldılar. Tıpkı bunun gibi, bütün insanlar da kendi iyilikleri için zihin yorduklarından değil, insanda sevgi bulunduğundan yaşarlar.”

“Allah’ın insanlara hayat verdiğini ve onların yaşamalarını arzu ettiğini evvelce bilirdim; şimdi daha fazlasını anladım.”

“Şimdi anladım ki, Allah insanların birbirinden ayrı yaşamalarını istemez, bu sebepten de onlara ayrı ayrı herkesin kendi ihtiyaçlarını bildirmez. Allah onların birlikte yaşamalarını ister ve bunun için her birine hepsinin muhtaç olduğu şeyi bildirir.”

“Şimdi anladım ki, her ne kadar insanlar kendileri için kaygı çekmekle yaşadıklarını zannederlerse de, hakikatte onlar yalnız sevgiyle yaşarlar. Kendisinde sevgi olan, Allah’a yakındır ve Allah da ona yakındır, çünkü Allah seveni sever.”

Melek Allah’a hamdlar okudu ve sesinden bütün kulübe titredi. Dam açıldı, yerden göğe bir ateş direği çıktı. Simon, karısı ve çocukları yere kapandılar. Meleğin omuzlarında kanatlar bitti ve göklere yükseldi.

Simon kendine geldiği zaman kulübe eski halinde idi ve içinde kendi ailesinden başka kimse yoktu.

Aydınlık Varoldukça, Aydınlıkta Dolaşın

I

Bu hikâye, İsa'nın doğumundan yüzyıl sonra, Roma İmparatoru Trajanus zamanında geçmiştir. O zamanlar İsa'nın talebelerinin talebeleri hayattaymış. Hristiyanlar, İsa'nın söylediklerini, Resullerin İşleri'nde anlatıldığı şekilde sıkı sıkıya tutarlarmış.

İnsanlar tek bir kalb, tek bir ruh taşıyormuş adeta. Hiç kimse kendi malına benim demezmiş. Aralarında herşey ortakmış. Havâriler İsâ'ya tam olarak inanır, böylece sürekli Allah'ın yardımına mazhar olurlarmış. Geçim sıkıntısı diye birşey yokmuş. Çünkü evi ve toprağı olanlar elinde avucunda ne varsa satar, parasını getirip havârilerin ayakları ucuna koyarlarmış. Onlar da bu parayı herkese ihtiyacı nispetinde dağıtırlarmış.

İşte o zamanlarda Kilikya'nın Tars şehrinde Yuvenaliy adında Suriyeli, zengin bir mücevher tüccarı yaşıyormuş. Ana-babası kendi halinde yoksul insanlarmış. Fakat Yuvenaliy çalışkanlığı ve becerikliliği sayesinde hem zengin olmuş, hem de hemşerileri arasında saygın bir konuma yükselmiş. Okumuş bir adam olmamasına rağmen birçok yer dolaşarak pekçok şey öğrenmiş. Zeki ve dürüst bir adam olduğu için herkes onu sever sayarmış. Roma imparatorluğu zamanında bütün ileri gelen kişilerin bağlı olduğu dine inanır, putlara taparmış. Kilikya, Roma'ya uzak olmasına rağmen, Roma vahşince idare edilirmiş. Roma'da meydana gelen herşey Kilikya'da büyük yankı uyandırır, valiler imparatorları taklit ederlermiş. Yuvenaliy henüz çocukken Neron'un hikayelerini dinlemiş. Akıllı bir adam olduğu için Roma dininde kutsal diye birşey olmadığını herşeyin insan eseri olduğunu anlamış. Çevresindekilerin çılgınca yaşayışları, hele Roma'daki yaşantı şekli onun canını çok sıkarmış. Gördükleri karşısında, içinde şüpheler uyanır ama bunu kendi cahilliğine verirmiş. Evliymiş. Zamanla dört tane çocuğu olmuş, ama üçü küçük yaşta ölmüş. Yalnız bir tanesi, Yuliy, hayatta kalmış. Yuvenaliy tüm sevgisini Yuliy'e veriyor, onun kendisi gibi acı çekmemesini istiyormuş. Yuliy onbeşini bitirince, onu ölmüş azâtlı kölesinin oğlu Pamfiliy'le beraber bir filozofa felsefe dersleri

okuması için göndermiş. Yuliy ve Pamfıliy aynı yaşta, yakışıklı gençlermiş. İkisi birbirleriyle can ciğer arkadaşlarmış.

İki genç de çalışkan ve de ahlaklıymış. Yuliy en çok şiir ve matematikte, Pamfıliy ise felsefede başarılıymış. Pamfiliy öğreniminin bitmesine bir yıl kala hocasına gidip, Dafna'ya annesinin yanına gitmek zorunda olduğunu bildirmiş. Hoca zeki bir öğrencisini kaybedeceği için çok üzülüyorrnuş. Pamfıliy, öğrenimine devam etmesi için kendisine verilen öğütlere aldırmayarak, dostlarının gösterdiği sevgi e ilgiye teşekkür edip, onlardan ayrılmış.

Yuliy iki yıl sonra öğrenimini tamamlamış. Bu iki yıl içinde bir kere bile dostunu görmemiş. Derken birgün sokakta onunla karşılaşıp, onu evine davet etmiş. Ona nerede ve nasıl yaşadığını sormuş. Pamfıliy aynı yerde annesiyle birlikte oturduğunu söylemiş. Sonra kimseye muhtaç olmadan, dostlarıyla herşeyi paylaşarak yaşayıp gittiklerini anlatmış. Bunun üzerine Yuliy ona:

- Herşeyi nasıl paylaşabilirsiniz?

- Çünkü bizler hiçbir şeyi kendi malımız olarak görmeyiz

- Peki niçin böyle yaşıyorsunuz?

- Biz Hristiyanız da ondan.

- Ya öyle mi? İyi ama bana Hristiyanların çocukları bile öldürüp yediklerini söylemişlerdi. Olabilir mi böyle birşey? Sakın sen de böyle yapıyor olmayasın?

- Bak dinle! Bizler sadece iyi bir insan olmaya çalışıyor, gündelik işlerle gereğinden fazla ilgilenmiyoruz.

- Fakat bir insan kendi malı olmaksızın nasıl yaşayabilir?

- Kardeşlerimiz bizim için, bizler de onlar için çalışıyoruz. Böylece geçinip gidiyoruz.

-Peki ama kardeşleriniz sizin çalışmalarınızdan faydalanır da sizin için çalışmaya yanaşmazlarsa?

- Bizim aramızda öyle kimseler bulunmaz. Dediğin gibi insanlar şatafatlı bir hayat sürmeyi sevdiği için, bizim yanımıza bile uğramaz. Bizim yaşantımız sade ve gösterişsizdir.

-Başkalarının sırtından geçinmeyi kendilerine ilke edinmiş, bedavacı insanlar her zaman bulunur.

- Elbette öyleleri de var. Biz onları seve seve bağrımıza

basarız. Geçenlerde dediğin gibi biri geldi aramıza. Efendisinden kaçmış bir köle, ilkin gerçekten de bedavacılık ediyor kötü bir hayat sürüyordu, ama çok geçmeden yaşantısını değiştirip aramıza katıldı ve iyi bir kardeş oldu.

- Ya durumunu değiştirmeseydi n'olacaktı.

- Evet, öyleleri de var. İhtiyar Kiril, bizlere "Asıl bu tip insanlara en değerli kardeşlerinizmiş gibi davranın Onları daha çok sevin" der.

- Böyle insanlar da sevilir mi canım?

- Herkesi sevmek lazımdır.

- Peki ama onlara istediklerini nasıl verebiliyorsunuz? Düşünüyorum da babam her isteyene, istediği şeyi verse, çok geçmeden sıfırı tüketir.

- Bilmem ki... Kendimize yetecek kadar elimizde birşeyler kalıyor. Eğer yiyecek ve giyeceğimiz olmazsa başkalarından istiyoruz. Onlar da veriyorlar. Fakat bu binde bir oluyor. Mesela benim bir kere başıma geldi. Bir gün çok yorgun olduğum için akşam yemeğini yemeden yatıp uyumuştum. Buna rağmen gidip kardeşlerden yemek istemeye de üşendim.

- Sizin nasıl yaşadığınızı bilemiyorum ama şuna inanıyorum ki insan elindekine sahip olmaz da onu her önüne gelene verirse sonunda acından ölür.

- Biz ölmüyoruz. Gel de kendin gör. Sıkıntıya düşmek şöyle dursun, elimizdeki şeyler bize yetiyor hatta artıyor.

- Peki ama nasıl oluyor bu?

- Bizler aynı dine inanan insanlarız. Herkes gücü nispetinde bu dini yaşamaya çalışır. Böyle bir hayat içinde olgunlaşmış insanlar olduğu gibi bu hayata yeni başlayan insanlar da vardır aramızda. İsa'nın örnek hayatı bize ışık tutar. Hepimiz onun yaşantısını taklit etmeye çalışır, saadeti yalnızca bunda görürüz. Aramızda ihtiyar Kiril'in karısı Pelageya gibi önde gidenler olduğu gibi arkada gelenler de vardır. Fakat hepimiz aynı yolun yolcusuyuz. Önde gidenler, benlik duygusundan sıyrılmış, yeniden doğmak

için kendilerini feda etmişlerdir. Böyle kimselerin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Kendilerini düşünmezler, ellerinde avuçlarında ne varsa ihtiyacı olana verirler. İnanç bakımından biraz daha zayıf olanlar ise herşeylerini vermez, kendilerini fakir gösterirler, kendilerini düşünürler. Giyecek ve yiyecekleri olmazsa kendilerini güçsüz sayarlar. Fakat onlar da insanlara birşeyler verirler. Bu yola yeni girmiş, imânen çok zayıf olan insanlar ise eskisi gibi yaşamaya devam ederler. Sahip olduklarının çok az bir kısmını başkalarına verirler. Ayrıca hepimizin putperestlerle bir kan bağı vardır. Birinin babası putperesttir. Oğluna acıyarak yardım eder. Bir diğerinin çocukları putperesttir anneleri Hristiyandır. Çocuklar annelerini düşünüp ona yardımda bulunurlar. Kadın da çocuklarının verdiği şeyleri alır başkalarına dağıtır. Kiminin kocası, kiminin de karısı putperesttir, işte bu şekilde akrabalık bağları vardır birbirleriyle. Önde gidenler ellerindekinin hepsini vermekte tereddüt etmezler. Fakat ellerindekinin hepsini vermelerine gerek kalmaz. Bu şekilde fakir olanlar ihtiyaçlarını giderir ve dine sımsıkı sarılırlar.

- Fakat böyle yaşayarak siz İsa'nın dininden ayrılıyor sadece görünüş itibariyle ona bağlanmış oluyorsunuz. Herşeyinizi vermediğiniz müddetçe sizinle bizim aramızda ne fark kalır? Bence insan bir defa Hıristiyanlığı kabul etti mi onun her emrini yerine getirmeli, herşeyini dağıtıp yoksul kalmalıdır.

- Evet olması gereken odur. Sen de böyle yaşa.

- Sizler ne zaman böyle yaşarsanız, ben de böyle yaşayacağım.

- Biz birşeyi gösteriş olsun diye yapmayız. Yaptıklarımızı gösteriş olsun diye değil, inancımız gereği yaparız. Sana bu yaşayışını terk etmeni tavsiye ederken, yanımıza gelmeni söylerken gösteriş yapmak gibi bir düşüncem yok.

- İnancımız gereği de ne demek?

- Dinimize göre insan kötülüklerden ve ölümden sadece İsa’nın dini doğrultusunda yaşayarak kurtulabilir. Herkes bizim için ne derse desin biz bunlara aldırış etmeyiz. Biz birşeyi başkaları için değil, hayatı ve saadeti onda gördüğümüz için yaparız.

- İnsanın kendisi için yaşamaması mümkün mü? Kendimizi herkesten çok sevme, kendimiz için yaşama duygusunu Allah içimize koymuştur. Sizler de dediğim gibi yapıyorsunuz aslında. Senin de dediğin gibi sizin aranızda da kendini düşünenler var. Onlar zamanla daha çok kendilerini düşünmeye başlayacaklar, dininizden gittikçe uzaklaşarak bizim yaptıklarımızın aynısını yapacaklar.

- Hayır. Bizimkilerin yürüdüğü yol başkadır. Bu yolda yürüyenler asla inanç bakımından zayıflamazlar, gittikçe kuvvetlenirler. Tıpkı odun atılınca ateşin sönmeyişi gibi. İşte dinin en önemli özelliği budur.

- Ben bu dinin ne olduğunu bir türlü anlayamıyorum.

- Bizim dinimizin temeli, hayatı İsa’nın anlattığı şekilde anlamaktır.

- Nasıl yani?

- Bak sana İsa'nın anlattığı bir kıssayı aktarayım: Zamanın birinde çiftçiler başkasının tarlasını ekip biçiyorlarmış. Elbette tarla sahibine de icar ödemeleri gerekiyormuş. Bu çiftçiler, “Tarlayı biz ekip biçiyoruz. Ne diye başkasına icar ödeyelim” diye düşünmüşler. Bir gün mal sahibi kiraları toplamak üzere çiftçilere bir adam göndermiş. Çiftçiler ise adamı kovmuş. Mal sahibi daha sonra bu iş için oğlunu göndermiş. Onu da öldürmüşler. İşte, hayatın Allah’a kul olmak için verildiğini bilmeyen bütün insanlar, hayatlarını dünyaperest bir anlayışa göre yaşıyorlar. İsa bizlere, tarladan elçiyi ve mal sahibinin oğlunu kovmayı salık veren bu dünyaperest anlayışa sahte din demiştir, insan şunu bilmelidir ki dünya tarlasını ekip biçmek, ondan faydalanmak kirayı vermeye bağlıdır. Aksi takdirde tarlayı terk etmek gerekir. Yaşamak, Allah’ın emrini yerine getirmek için çalışmaktır. Gerçek zevki burada aramak lazımdır. Allah’ın emrini yerine getirdiğimiz müddetçe hayattan zevk alırız. Bu zevki bizlere bağışlayan Allah’tır. Allah’ın emrini yerine getirmeye çalışmaksızın emek ağacından zevk yemişleri toplamayı düşünmek, çiçekleri sapından koparıp, toprağa köksüz dikmek gibidir. Biz buna inanır, bunu söyleriz. Bunun için hep gerçeklerin peşinde koşar, yalanlarla oyalanmayız. Bizim dînimiz, mutluğun, Allah’ın emrini yerine getirmekte olduğunu söyler. Mutluluğu gelip geçici şeylerde aramak ve onlara bağlamak ne kadar budalaca bir düşüncedir. Nasıl ki tekerlek döndükçe onu oluşturan oklar da döner, işte aynen bunun gibi zevkler de Allah’ın emrinin yerine getirilmesine bağlıdır. Mutluluk ilahi

tekerleğin dönmesinin bir sonucudur. İsâ der ki: “Ey sıkıntı çeken insanlar. Yanıma gelin. Derdinizin ilacı bendedir. Benim sözlerimi dinleyin. Hayatı benden öğrenin. Benim kalbim yumuşak olduğu için sözlerim de yumuşaktır. Benim yüküm hafiftir. Huzura ermek isteyen yanıma gelmelidir.”

Yuliy, Pamfıliy’in bu konuşmalarını dinlerken kalbinde bir heyecan duymuş. Fakat Pamfıliy’in anlattıkları ona pek açık gelmemiş. Fakat onun gözlerinde samimiyet ve iyilik gördüğü için onun iyi bir insan olduğuna da inanıyormuş. Kâh Pamfıliy’in yalan söylediğini, kâh kendini kandırdığını düşünüyormuş. Pamfiliy yaşantılarını görmesi için Yuliy’i yanlarına davet etmiş. Ona: “Hoşuna giderse bizimle birlikte kalırsın,” demiş.

Yuliy geleceğine söz vermiş ama gitmemiş. Hayatın hay huyuna kendini kaptırıp verdiği sözü unutmuş.

II

Yuliy’in babası çok zenginmiş. Biricik oğlunu pek sever, onunla avunur, bu yüzden ona verdiği paraya acımazmış. Yuliy de her zengin çocuğu ibi şatafatlı, başıboş, sefih bir hayat sürüyor, günlerini içki, kumar ve kadınlarla geçiriyormuş. Böyle bir hayat tarzı çok para istediği için Yuliy gün geçtikçe para yetiştirememeye başlamış. Birgün babasının yanına gidip, ondan kendisine daha çok para vermesini istemiş. Babası parayı vermiş ama bir güzel de fırça çekmiş oğluna. O suçlu olduğunu biliyor ama kabul etmek istemediği için sürekli babasına bağırıp çağırıyormuş. Yine parasının bittiği günlerden birinde içki arkadaşlarından biriyle dövüşüp onu öldürmüş. Olay vâliye intikâl edince, vâli Yuliy’i tutuklama kararı almış. Bunun üzerine babası vâlinin yanına gidip yalvarıp yakararak, onu bağışlatmış. Yuliy eğlencelerine bir türlü para yetiştiremediği için bir arkadaşından ödünç para alıp, vaktinde borcunu ödeyeceğine söz vermiş. Bu arada sevdiği kız kendisinden hediye istiyormuş. Bu parayla inci bir gerdanlık almış. Bu kızın çok hoşuna gitmiş. Yuliy, kıza hediye almazsa onun bir zengine varacağını biliyormuş. Bu düşüncelerle annesini yanına gidip, paraya ihtiyacı olduğunu bu para verilmediği takdirde kendini öldüreceğini söylemiş.

Bu duruma düşmesinin tek sorumlusunun babası olduğunu düşünüyormuş. Şöyle diyormuş kendi kendine: “Beni bu şatafatlı hayata babam alıştırdı. Şimdi de benden parayı esirgiyor. Şu parayı baştan verseydi, hayatımı düzene koyar, böyle sıkıntıya düşmezdim. Fakat bana yeterli para vermediği için tefecilere başvurmak zorunda kaldım. Onlar da beni büsbütün yoldular. Zengin çocuğuna yaraşır bir hayat sürmek için elimde birşey kalmadı. Arkadaşlarımdan utanıyorum. Babam ise bunu bir türlü anlamak istemiyor. Beni bu hale düşüren babamdır. Eğer şimdi istediğim parayı vermezse kendimi öldüreceğim.”

Oğlunu şımarık büyütmüş olan anne, kocasının yanına gidip meseleyi anlatmış. Bunun üzerine baba oğlunu çağırıp, hem ona hem de karısına bağırınca, oğlu babasına kaba ve sert bir karşılık vemiş. Babası da hizmetçilerini çağırarak onu bağlayıp bir yere kapatmalarını emretmiş.

Yuliy babasına ve hayata lanet ediyor, bu kötü durumdan kurtulmak için tek çarenin ya kendini ya da babasını öldürmek olduğunu düşünüyormuş.

Annesi, Yuliy’in bu durumuna çok üzülüyor, kimin suçlu olduğuna bir türlü karar veremiyormuş. Sevgili yavrusuna çok acıdığı için oğlunu bağışlatmak düşüncesiyle kocasına yalvarmaya başlamış ama o karısını dinlememiş. “Bu oğlanı sen şımarttın,” diye çıkışarak onu dövmüş. Fakat kadın dayağı hiç umursamayarak oğlunun yanına gidip onu babasından af dilemeye ikna etmiş. İstediği parayı gizlice kendisine vereceğine söz vermiş. Daha sonra oğlu babasının yanına gidip kendini bağışlaması için yalvarmış. Babası bir müddet bağırıp çağırdıktan sonra onu sürdüğü berbat hayatı bırakmak, kendisinin istediği zengin bir tüccar kızıyla evlenmek şartıyla affetmeye karar vermiş. Şöyle düşünmekteymiş: “Benden para, karısından da drahama alınca düzenli bir hayata kavuşur. Eğer bunu yapacağına söz verirse onu bağışlarım. Şimdi ise birşey vermem. Bir suç işler işlemez onu valiye teslim ederim.”

Yuliy herşeye razı olarak serbest kalmış. Evleneceğine,

kötü hayatı bırakacağına söz vermiş ama bunları yapmaya hiç niyetli değilmiş. Artık bu ev ona cehennem gibi geliyormuş. Babası kendisiyle konuşmuyor, onun yüzünden annesiyle ikide bir kavga ediyor, annesi de sürekli ağlıyormuş.

Bir gün sonra annesi oğlunu odasına çağırıp, kocasından aşırdığı bir mücevheri gizlice ona vererek:

- Git bunu sat. Fakat burada değil, başka bir şehirde sat. İstediğini yap. Ben bunu mümkün olduğu kadar gizlemeye çalışırım. Eğer mücevherin olmadığı anlaşılırsa, suçu hizmetçilerden birinin üstüne atarım, demiş.

Bu sözler Yuliy'in içine işlemiş. Mücevheri almadan evden çıkıp gitmiş.

Nereye, niçin gittiğini kendi de bilmiyor, yalnız kalarak olanları ve olacakları düşünmek istiyor, bu şekilde sürekli yürüyormuş. Nihayet tanrıça Diana'nın kutsal ormanına ulaşmış. Issız bir yere varınca aklına ilk olarak tanrıça Diana'dan yardım istemek gelmiş. Fakat artık tanrılara inananıyor, onlardan yardım beklenemeyeceğini biliyormuş: "Bana tanrılar da yardım etmezse kim eder?" diye düşünmüş. Yalnız başına kalmak hiç alışık olmadığı bir durummuş. Bu yüzden içi kararıyor, kendini tuhaf hissediyormuş. Fakat artık yapabileceği bir şey de yokmuş. Vicdânının sesine kulak vererek, yaşantısını gözden geçirmeye başlamiş. Sonuçta hareketlerinin yanlış, yaşantısının budalaca olduğun" farkederek, niçin bu durumlara düştüğünü ve gençliğine yazık ettiğini sorgulamaya başlamış. Hayatta zevklerin az, belaların çok olduğunu anlamış. Şimdi kendisinin yapayalnız olduğunu, iyiden iyiye hissediyormuş. Oysa ki eskiden onu seven bir anne-babası ve arkadaşları varmış. Artık kimse onu sevmiyor, herkese yük oluyormuş. Anne babası onun yüzünden kavga ediyorlar, babası onu kendisinin kazandığı paraları döke saça harcayan bir oğul olarak görüyormuş. Arkadaşları ondan hiç hoşlanmıyor, bir an önce geberip gitmesini istiyorlarmış.

O sırada son görüşmelerinde Pamfıliy'in kendisini yanma çağırdığını hatırlamış ve onun yanına gitmeyi aklından geçirmiş. Sonra da bu derece ümitsiz bir durumda olup olmadığını sormuş kendine. Yine başına gelenleri düşünmeye başlamış, kimsenin onu sevmediği düşüncesi, herkesin onun ölümünü isteyebilecek olması içini ürpertmiş. Kimsenin onu sevmediği doğruymuş ama o, kendini sevmeyenleri seviyor muymuş? Biraz duraksadıktan sonra hiç kimseyi sevmediğini anlamış. Nasıl sevebilirmiş ki? O acılar içindeyken herkes onun rakibi kesilmiş, ona kötü davranmış. Babası aklına gelmiş. Korkuyla kalbini yoklamış. Onu da sevmiyormuş.

Çünkü kendisini hapsetmiş ve hakaret etmiş. Onun için ona diş biliyormuş. Üstelik kendi saâdeti için onun ölmesi gerektiğinin farkındaymış. Kendi kendine: “Hiç kimsenin asla göremeyeceğini, öğrenemeyeceğini bilseydim, onu öldürüp kendimi kurtarabilseydim... N’olurdu?” diye düşünmüş. Sonra da hiç düşünmeden öldürebileceği cevabını vermiş. Bu sözleri içinden söylemiş ama yine de kendinden korkmaya başlamış. Annesi aklına geldiğinde: “Doğrusu onu sevemiyorum. Sadece acıyorum ona. Fakat bana yardım edebilecek tek insan o. Evet, ben bir canavarım, kovulan, kovalanan bir canavar... Tek farkım var, o da bu yalancı ve kötü dünyadan ayrılmak elimde. Canavar bunu yapamaz ama ben yapabilir, kendimi öldürebilirim. Babamdan tiksiniyor, hiç kimseyi de sevmiyorum. “Belki sadece Pamfıliy’in kendi dini üzerine, İsa'nın söylediği sözleri tekrarladığını ve: “Ey çile çekenler, ezilenler, hepiniz bana gelin. Ben derdinize çare olurum” dediğini hatırlamış, “Acaba bu doğru mu?” demiş.

Pamfıliy’in uysal, korkusuz, şen yüzü gelmiş gözlerinin önüne. İçinden Pamfıliy’in sözlerine inanmak geliyormuş.

Kendisi ile hesaplaşmaya devam etmiş: “Peki ama ben kimim, neyim? Saadet arayan bir insan. Saadeti eğlencede aradım bulamadım. Bütün diğerleri gibi. Hepsi rezillik içinde acı çekiyorlar. Gönlünde huzur olan insan niye başka şeylerin peşinde koşsun? Pamfiliy kendi gibi neşeli ve huzurlu insanların çok olduğunu, Allah’ın dini üzerine yaşayan bütün insanların da öyle olacağını söylemişti. Ya doğruysa? Doğru olsun olmasın beni ona çeken birşey var. Öyleyse bende gideceğim.”

Yuliy bunlardan sonra bir daha eve dönmemeye karar vermiş. Hristiyanların oturduğu köye doğru yola çıkmış.

III

Yuliy, içi rahat, dinç, neşeli yürüyor, yürüdükçe de Hristiyanların hayatını gözünde canlandırıyor, Pamfıliy’in söylediklerini hatırlayarak ferahlıyormuş. Güneş batmak üzereymiş. Biraz dinlenmek için oturmak istemiş. O sırada, yol kenarında oturmuş yemek yiyen biri ilişmiş gözüne. Yolcu olduğu belli olan bu adam, orta yaşlı, zeki görünüşlüymüş. Zeytin, ekmek yiyormuş. Yuliy’i görünce gülümseyerek:

- Merhaba delikanlı. Daha yolumuz çok. Otur da dinlen biraz, demiş.

Yuliy teşekkür edip oturmuş. Adam ona nereye gittiğini sormuş. Yuliy de:

- Hristiyanların yanına, demiş ve hayatını, verdiği kararı uzun uzun anlatmış.

Adam Yuliy'i dikkatle dinliyor, ayrıntıları öğrenmek için sorular soruyor ama kendi düşüncesini söylemiyormuş. Yuliy sözlerini bitirince, adam kalan yiyecekleri torbasına koymuş, kalkıp üstünü başını düzeltmiş ve konuşmaya başlamış:

- Delikanlı, gel bu düşünceden vazgeç. Sen yolunu şaşırmışsın. Ben hayatın ne olduğunu bilirim ama sen daha gençsin, bilmezsin. Ben Hristiyanları da tanırım. Fakat sen, anladığım kadarıyla tanımıyorsun. Sana anlatayım, dinle. Hayatını bir değerlendireyim sonra kendince en uygun kararı ver:

Sen genç, zengin, yakışıklı, güçlü kuvvetli birisin. İçinde türlü türlü tutkular var. Bu tutkularının seni coşturmayacağı, coştursa bile sonunda sıkıntı vereceğini düşünüyor kendine bir liman arıyorsun. Bunu da Hristiyanlar arasında bulacağını sanıyorsun. Hayır delikanlı. Böyle bir yer yok. Çünkü seni üzen şey Kilikya, ya da Roma'da değil kendi içinde. Onun için bu tutkular, gideceğin köyde de seni bulacak ve yüz kat fazlasıyla üzecek seni. Onları kötülemek istemiyorum ama Hristiyanların yanıldığı nokta şu: Onlar insan tabiatını anlamak istemiyorlar. Ancak bütün tutkuları yaşamış bir ihtiyar onların dinine girip, gereklerini yerine getirebilir. Genç, hayatı bilmeyen, kendisini iyice tanımamış biri onların kânunlarına boyun eğemez. Çünkü bu kânunun temelinde insan tabiatına aykırılık var. Sadece ütopik bilgiler var. Eğer oraya gidecek olursan şimdikinden çok daha fazla acı çekersin. Bugün acıların seni yanlış yola sürüklüyor. Fakat insan yolunu şaşırsa bile geri dönebilir. Sen şimdi tutkularını ve hayatı doya doya yaşayabiliyorsun. Onların arasında olursan bunlara gem vurmak zorunda kalacak ve daha fazla sapıtacaksın. Ayrıca İnsanî ihtiyaçlarını gideremediğin için dinmez acılar çekeceksin. Eğer bendin arkasındaki suyu salarsan tarlaları, çayırları, hayvanları sular. Yok eğer salmazsan taşar ve herşeyi su altında bırakır. Tutkular da böyledir. Hristiyanların dünya görüşü, bel bağladıkları fikirler şu nokta üzerine toplanır: Onlar zorlamayı,

savaşı, mahkemeleri, malı-mülkü, bilimi, sanatı, hayatı kolaylaştıran hiçbir şeyi kabul etmezler, tanımazlar. Bütün insanlar, onların peygamberinin istediği gibi olsaydı, o zaman söylenecek birşey olmazdı. Fakat ne yapalım ki insanlar öyle değiller ve olamazlar. İnsan tabiatı kötüdür ve birçok tutkuyla karşı karşıyadır. Bu tutkular insana oyun oynar ve belli çatışmalara sebep olur. Sonuçta da insan bugün içinde yaşadığı hayat şartlarına varır. Örneğin barbarlar hiçbir kural, sınır ve bağ tanımazlar. Eğer bütün insanlar Hristiyanlar gibi uysal olacak olsa, barbarlar bir anlık hevesleri için bütün dünyayı yok ederler. Madem ki, tanrılar insanın içine hınç, öç, kötülüğe kötülükle karşı koyma duygularını koymuşlar, o zaman bu duygular insan hayatı için gerekli duygulardır. Hristiyanlar bu duyguların kötü olduğunu, bunlar ortadan kalkarsa insanların bahtiyar olacağını, öldürmenin, cezânın, savaşın yeryüzünden kalkacağını savunuyorlar. Doğru ama, bu, insan mutluluk için yiyip içmemeli demeye benziyor. Eğer dedikleri gibi olsaydı, dünyada ne açlık, ne açgözlülük ne de bunlardan kaynaklanan belâlar olurdu. Bu kurallar insan tabiatını değiştiremez. Beş on insanın buna inanması, yemeden içmeden kesilip, açlıktan ölmesi de değiştirmez. Kıskançlık, kin, intikam, şehvet, şatafat, süs, makam, tanrıların da özellikleridir. Onun için bunlar insanda değişmez. İnsanın yiyip içmesini kaldırdığında insan da ortadan kalkar. Hristiyanlar mal ve mülkü de inkar ederler. Etrafına şöyle bir bak. Her bağı, çiti, evi, sadece mal-mülk edinmek için yapar insan. Mal-mülk hakkını kaldırdığında bunların hiçbiri olmaz. Hristiyanlar mal-mülklerinin olmadığını söylerler ama ürünlerden faydalanırlar. Biz de herşey ortaktır derler ama ellerindeki şeyleri hep malı mülkü olanlardan almışlardır. Onlar insanları en çok da kendilerini aldatırlar. “Yiyeceklerini çıkarmak için çalışırlarmış.” Eğer malı mülkü olan insanlardan faydalanmasalar bunu da yapamazlar. Yapsalar bile şöyle böyle yaşarlar, onlar dünyalarında bilime ve sanata yer vermezler. Hem onlar bizim bilim ve sanatımızın faydasına da inanmazlar. Zaten aksini düşünmeleri de beklenemez. Çünkü inançları, onları insanlığın ilk haline, o vahşiliğe döndürmeye çalışır. Onlar insanlığa bilim ve sanatla hizmet edemezler. Hem bunları bilmez, hem de inkar ederler. İnsanın kabiliyetiyle icat ettiği ve onu tanrılara yaklaştıran aletleri kullanmazlar. Ne tapınakları, ne heykelleri, ne de müzeleri vardır. Bunların kendilerine gerekmediğini söylerler. Bir söz vardır ya; “Aşağılığından utanmamanın en kolay çaresi, yüksekliği küçümsemektir.” diye, işte onlar da böyle yaparlar. Onlar

dinsizdir. Tanrıların, insanların işlerine karıştığına inanmazlar. Sadece İsa'nın babasına inanırlar. İsâ onlara hayatın tüm sırlarını göstermiştir. Onların dini zavallıca bir yanılmadan başka birşey değildir. Bizim dinimiz ise şöyle der: Dünya tanrılarla vardır ve tanrılar insanları korur. İnsanlar da iyi yaşamak için tanrıları saymak, onları düşünmek zorundadır. Buna ulaşmak için kılavuzumuz ise tanrıların dileği ve insanlığın bilgisidir. Biz yaşadıkça gerçeğe yaklaşırız. Onların ise tanrıları, irâdeleri ve İnsanî bilgileri yoktur. Sadece çarmıha gerilen peygamberleri vardır. Onun her dediğine körükörüne uyarlar. Bunlardan hangisi daha ümit vericidir senin için? Buna kendin karar ver,

Yuliy, adamın sözleri, en çok da son söyledikleri karşısında şaşırıp kalmış. Hristiyanların yanına gitme kararı sarsılmış. Çektiği acıların etkisiyle böyle bir karar vermiş olması ona tuhaf geliyormuş. Fakat cevaplanmadık bir sorusu varmış. Şimdi ne yapacak ve içinde bulunduğu güç durumdan nasıl kurtulacak? Bu soruyu adama yöneltince, o konuşmasına şöyle devam etmiş:

- Ben de şimdi bunu söyleyecektim. Şimdi senin tutacağın yol, insanları tanıdığım kadarıyla söylüyorum, bellidir. Bütün acı ve felaketlerinin sebebi tutkularındır. Bu tutkuların seni kapıp götürmüş. Sen de çok acı çekmişsin. Bunlar hayatın sana verdiği gündelik derslerdir. İnsan bunlardan yararlanmayı bilmelidir. Sen çok şey yaşamışsın. Acı nerede, huzur nerede bilirsin. Hatalarını bir daha tekrarlamamalısın. Tecrübelerinden yararlanmalısın. Seni en çok üzen şey babanla aranın açılması. Fakat bunun sebebi sensin. Başka bir yol seç. O zaman babanla aranızdaki tatsızlık ortadan kalkar ya da böyle maraz halinde kendini göstermez. Bütün belalar durumunun, seçtiğin hayatın zamansızlığından kaynaklanmış. Gençlik heveslerine kendini kaptırmışsın. Bu doğal bir şeydir, dolayısıyla iyidir ama insanın yaşına uygunu olursa iyidir. Oysa ki sen zamanı geçmesine rağmen hâlâ bunlara devam etmişsin, işte o zaman iş kötüleşmiş. Sen askerlik çağındasın. Vatana hizmet etmen, onun uğrunda çalışman gerekir. Baban senin evlenmeni istiyor. Bu akıllıca bir istek. Hayatının gençlik çağını yaşamışsın. Artık yeni bir çağa girmişsin. Bütün üzüntülerin de bu geçiş devresinin belirtileridir. Unutma ki ilk gençlik çağın bitti. Bu çağdaki herşeyi cesaretle bir yana atıp, bir yol çiz kendine. Evlen. Gençlik heveslerini bir yana bırak, ticarete ve kamu işlerine atıl. Kendini bilime,

sanata ver. O zaman hem baban ve arkadaşlarınla iyi olur, hem de rahatlığa ve mutluluğa kavuşursun. Seni en çok durumunun doğal olmaması üzüyor. Sen artık yetişkin bir erkek olmuşsun. Evlenip bir kadına koca olabilecek yaştasın. Onun için git ve babanın isteğini yerine getir, evlen. Seni Hristiyanların yanına çeken, yalnızlığa sürükleyen, bir idealin varsa, felsefeyle uğraşmak istiyorsan, bununla yine ilgilen. Fakat tam anlamıyla hayatı anladıktan sonra. Hayatı da ancak hür bir vatandaş, bir aile reisi olduğun zaman anlayabilirsin. Bütün bunlardan sonra yalnızlık seni yine çekerse, o hayata git. Çünkü ancak o zaman bu doğal bir sürükleniş olur. Şimdiki gibi acıların sürükleyişi değil. O zaman gidersin.

Bu sözler Yuliy'in iyice aklını çelmiş. Adama teşekkür edip evine dönmüş. Annesi onu büyük bir sevinçle karşılamış. Babası da oğlunun kendi istediği gibi olmaya, onun istediği kızla evenmeye karar vermesinden sonra Yuliy'le barışmış.

IV

Yuliy üç ay sonra güzel Evlampia ile evlenmiş. Düğünden sonra yaşayışını değiştiren Yuliy babasının kendisine devrettiği bazı ticaret işlerini yürütmeye başlamış.

Günlerden birgün ticaret için şehre inmiş. Orada bir arkadaşının mağazasında otururken yolda bir kızla beraber Pamfıliy'in geçtiğini görmüş. İkisinin de sırtında ağır üzüm küfeleri varmış. Yuliy onları görür görmez yanlarına koşup, Pamfıliy'i dükkana davet etmiş. Yanındaki kız Pamfıliy'in arkadaşıyla gitmek istediğini anlayıp kendisine şimdi ihtiyacı olmadığını söylemiş. Üzümleri bir yere koyup satmaya başlamış. Pamfiliy bu düşünceli davranışı için ona teşekkür etmiş ve Yuliy'le birlikte dükkana gitmiş. Yuliy tüccar arkadaşlarından odaya çekilmek için izin aldıktan sonra Pamfiliy'le birlikte arka odalardan birine girmiş.

Sohbet etmeye başlamışlar. Birbirlerine hayatlarının nasıl olduğunu sormuşlar. Pamfiliy'in hayatı son görüşmelerinden beri hiç değişmemiş. Yine Hristiyan cemaati içinde yaşıyormuş. Evli değilmiş. Yuliy'e hayatının her anının bir öncekinden daha huzurlu olduğunu anlatmış. Yuliy de başına gelenleri anlatmış. Hristiyanların yanına gitmek için nasıl yola çıktığını, rastladığı adamı, onun anlattıklarını, onun kendisine başlıca görev olarak

evlenmesi gerektiğini söylediğini, onun öğüdünü tutarak nasıl evlendiğini, kısaca herşeyi anlatmış. Bunun üzerine Pamfiliy: “Ee, şimdi mutlu musun? Evlilikte o adamın söylediği şeyi bulabildin mi?” demiş.

Yuliy de cevap vermiş:

- Mutlu muyum? Mutlu olmak ne demek? Eğer istekleri doya doya yerine getirmek demekse değilim. Şimdilik ticaret işlerim yolunda, insanlar bana saygı gösteriyor. Bu ikisi de benim çok hoşuma gidiyor. Benden daha zengin ve saygın olan insanlar var ama kendimi onlarla kıyaslayınca, onları geçebileceğime inanıyorum. Hayatımın bu yanı dolu yani. Fakat evlilik dersen, o beni doyurmuyor. Bana zevk vermesi gereken bu evlilik bana bunu sağlamıyor. Başlarda duyduğum zevk gitgide sönüyor. Sonra da büsbütün kayboluyor ve zevk yerini kedere bırakıyor. İlk zamanlar mutluydum. Karım güzel, akıllı, okumuş, iyi bir kadın ama, evli olmadığın için bilemezsin, aramızda bir sürü anlaşmazlık çıkmaya başladı. Bazen ona karşı ilgisiz olduğum zamanlar oluyor. O da bu zamanlarda ilgi bekliyor. Bazen de tam tersi oluyor. Ayrıca aşkta da yeniliğe ihtiyacım var. Karım kadar alımlı olmayan bir kadın bile bazen beni etkileyebiliyor. Yani anlayacağın evlilik beni doyurmuyor. îşte böyle dostum. Filozofların hakkı var. Hayat, insana ruhun istediğini vermiyor. Bunu evlilikte denedim olmadı. Fakat bu demek değil ki sizin yanılgılarınız böyle bir saadeti verecek.

- Sence biz hangi noktada yanılıyoruz?

- İnsanı, hayattaki felaketlerden kurtarmak için, hayatı inkar ediyorsunuz. Hayal kırıklığından kurtulmak için hayal kırıklığını yani evlenmeyi inkar ediyorsunuz.

- Biz evlenmeyi inkar etmiyoruz ki?

- Evlenmeyi değilse aşkı inkar ediyorsunuz.

- Tam tersine. Biz aşktan başka herşeyi inkar ederiz. Aşk bizim için herşeyin temelidir.

- Sözlerini anlayamıyorum. Senden de, başkalarından da duyduklarıma göre düşünüyorum, sonra senin evlenmemiş olmana bakıyorum ve sizde aşk olmadığı sonucunu çıkarıyorum. Sizinkiler eskiden kurulan evliliklerini

sürdürüyorlar ama yeniden evlenmiyorlar. İnsan soyunun devamıyla ilgilendiğiniz yok. Size kalsa insan soyu çoktan tükenir giderdi.

- Söylediklerin doğru değil. Biz insan soyunun devamını gâye edinmeyiz. Sizin bilgilerinizden çok defa dinlediğim şey uğruna çalışmıyoruz biz. Allah bu hususta da bizi aydınlatır. O dilerse insan soyu devam edecektir, dilemezse elbette tükenir. Onun dileği kitapta şöyle dile getirilmiştir: "Erkekle kadın birleşsin, tek bir vücut olsun." Evlenme bizde yasak edilmemiş hatta tavsiye edilmiştir. Fakat sizin evlenmenizle, bizimki arasında da bir fark vardır. Kitabımız bize, bir kadına şehvetle bir defa bile bakmanın günah olduğunu söyler. Bunun için ne kadınlarımız, ne de biz şehvet uyandıracak şekilde süslenip püsleniriz. Bu isteği uyandıracak yerde onu uzaklaştırmaya çalışırız. Aramızdaki aşk duygusu erkek kardeşle, kız kardeş arasındaki duygu gibi olsun isteriz. Yani sizin aşk dediğiniz bir kadını arzulama duygusundan daha kuvvetli olsun isteriz.

- Fakat güzele karşı beslenen duyguyu yok edemezsiniz. Mesela, eminim ki, şehre seninle gelen şu kızın elbiseleri, güzelliğini ne kadar gizlese de sende o kadına karşı bir arzu uyandırır.

Pamfıliy kızarmıştı.

- Onun güzelliğini hiç düşünmemiştim. Bana ondan ilk defa sen söz ediyorsun. O benim için sadece bir kızkardeş. Hem ben daha evlilikler arasındaki farkı bitirmemiştim. Dur da sözümü bitireyim. Nerede kalmıştım? Ha... Sizde güzellik ve aşk, Tanrıça. Venera'ya kulluk adı altında şehvetle desteklenir. İnsanda bu duygu uyandırılır. Bizde ise bunun tersi olur. Gerçi şehvet kötü değildir. Çünkü Allah kötü birşey yaratmamıştır. Ancak yerinde değilse ve baştan çıkarma dediğimiz hale giriyorsa kötüdür. Biz işte bundan kaçmaya çalışırız. Ben bugüne kadar bunun için evlenmedim ama bir de bakarsın yarın evleniveririm.

- Peki ama, evlenmene ne karar verecek?

- Allah neyi dilerse o olur.

- Peki Allah'ın neyi dilediğini nasıl bileceksin?

- Belirtilerini kendin arayacaksın. Yoksa bilemezsin. Sürekli ararsan, sizin kehanetlerinizdeki gibi bu belirtiler de apaçık görülür. Sizde kurban içlerine, kuş uçuşlarına bakarak tanrılarınızın isteklerini yorumlayan

kahinler olduğu gibi, bizde de Allah'ın kitabına, kendi sezgileri, başkalarının düşüncelerine, en çok da insana beslenen aşka göre Allah'ın dileğini açıklayan bilgeler vardır.

- Fakat bütün bunlar çok belirsiz şeyler. Mesela, kiminle, ne zaman evleneceğini sana kim söyleyecek? Benim evlenme zamanım geldiğinde babam bana zengin, güzel üç kız sundu ve herhangi birini seçmemi istedi. Ben de Evlampiya'yı seçtim çünkü daha güzel ve çekiciydi. Böyle bir seçme yapabildim. Fakat sana seçmede ne yol gösterecek?

Bizim dinimize göre bütün insanlar Allah karşısında eşittir. Böyle olduğu için kul karşısında da ruh, beden, konum olarak aynıdırlar. Bunun için de bizde seçme yoktur. Böyle şeylerle değerlendirmeyiz biz insanı. Bir Hristiyanın karısı, ya da kocası, dünyadaki bütün erkekler, ya da kadınlardan herhangi biri olabilir.

- Bu da bir çözüm değil ki.

- İhtiyar Kiril'in Hristiyan evliliği ile, putperest evliliği arasındaki farka dair şöyle bir sözü var: "Putperest, sadece kendisine en çok zevki verecek kadını seçer. Böylece önünde ne kadar çok zevk olursa karar vermesi o kadar güçleşir. Fakat Hristiyan böyle bir seçmeyi kendisi için yapmaz. Zevkleri için yapacağı seçim en sonra gelir. Hristiyan için önemli olan, evliliğiyle Allah'ın emrinden çıkmamaktır."

- Peki ama evlenmede Allah'ın emrinden çıkacak ne olabilir?

- Seninle birlikte okuduğumuz bir İlias vardı. Hatırlıyor musun? İşte bütün İlias baştan sona bu sorduğun soruyu cevaplar. Menelaus, Paris, Elena, Akhyileus, Agamemnon, Khriseida hepsi, hepsi bunu anlatır.

- Peki ama yine sorumu cevaplamadım. Bu hangi noktada görülür?

- Erkek kadında kendisi gibi bir insanı değil de, birleşmenin verdiği zevki seviyor ve bunun için evlilik hayatına adım atıyor. Hristiyan evlenmesinde insan bütün insanlara sevgi beslemeli, ten sevgisi bu kardeşçe sevgiden sonra gelmelidir. Nasıl ki iyi bir ev sağlam temeller üzerine oturur, bir tablo, zemini hazırlandıktan sonra çizilirse, ten sevgisi de insanın insana duyduğu sevgi ve saygı üzerine kurulur. Ancak o zaman akla uygun ve sürekli olur. İşte Hristiyanca evlenme budur.

- Fakat senin bu anlattığın evlilik ne diye Paris'in aşkını, kadına beslenen aşkı tutup bir kenara atıyor anlamıyorum.

- Ben Hristiyanca evlenme, kadına beslenen sevgiye yer vermez demiyorum. Tam tersine aşk kutsaldır. Fakat salt kadın sevgisi, bütün insanlara olan sevgiye dokunmamalıdır. Şairlerce yazılmış aşka, gerçek aşk demek doğru değildir. Bu duygu hayvanca bir şehvettir. Çoğu zaman da kıskançlığa döner. Mesela Eros, sevgisini bütün insanlara dayanan sevgiye bağlamadığı için, sevdiği kadına canavarca davranmış, ona acı çektirmiş, onun canına kıymak istemiştir. Acı çektiren bir sevgi, insanca bir sevgi değildir. Fakat putperest evlenmede gizliden gizliye de olsa bir zorlama, dolayısıyla acı çektirme vardır. Kendisini sevmeyen, ya da bir başkasını seven bir kadına aşık olmuş bir erkek, kendi duygularını tatmin etmek için ona acı çektirir ve asla acımaz.

- Diyelim ki dediğin gibi oldu. Fakat kız onu seviyorsa bu işte bir haksızlık yoktur. Böylece iki evlenme arasında fark da olmaz.

- Senin nasıl evlendiğini çok iyi bilmiyorum. Fakat bildiğim bir şey varsa o da senin bu evliliği kendi rahatın için yapmış olman. Bu durumda da geçimsizliğin doğmamasına imkan yok. Tıpkı yiyeceklerini düşünen hayvan ve insanların birşey yerken hep kavga etmesi gibi. Herbiri büyük parçayı ister. Ulaşamayınca da hırgür çıkarır. Bu açıktan görülmese bile gizliden gizliye vardır. Zayıf büyük parçayı ister ama kuvvetlinin elinden onu alamayacağını bildiği için ona kıskançlıkla bakar. Onun elindekini kapmak için fırsat kollar. Aynı şey putperestlerin evliliklerinde vardır. Bu çok kötü bir şeydir. Çünkü geçimsizlik karı ile koca arasındadır ve kıskançlık konusu insandır.

- Tamam ama ne yapalım da evlenenler birbirlerinden başkasını sevmesin? Başka birini sevebilecek bir kıza, ya da erkeğe her zaman rastlanabilir. Böyle olunca da size göre evlenme imkansızlaşır. Hristiyanlar evlenmez derlerdi ya şimdi anlıyorum doğru olduğunu. Bak sen de evli değilsin. Bu gidişle de evleneceğin yok. Bir insan karşı cinsiyle bir şeyler yaşamadan, kendinde aşk duygusu uyanmadan nasıl evlenebilir? Elena başka türlü nasıl davranabilirdi?

- İhtiyar Kiril bunun için şöyle derdi: "Putperestler kardeş sevgisini hiç düşünmeden, bu duyguyu hiç beslemeden tek birşey düşünürler. İçlerinde

kadına karşı uyanan şehvet ve bunu geliştirmek. Bunun içindir ki dünyalarındaki her Elena birçok erkeği baştan çıkarır. Rakipler birbirleriyle hayvanlar gibi dövüşür. Çünkü her biri kadını yalnız başına elde etmek ister. Onların aşkı çoğu zaman bir zorlamadır.” Hristiyan topluluğu içinde biz, güzelliğin bize verdiği zevki düşünmeyiz. Putperestlerde bir tapınma konusu haline gelen bütün aldanışlardan kaçarız. Tam tersine bütün insanlara sevgi besler, yakınlarımıza karşı görevlerimizi yerine getirmeye çalışırız. Bu duyguyu geliştirmek için var gücümüzle çalışırız, işte bunun için bizdeki aşk, şehvetten üstündür. Böylece cinsel münasebetten kaynaklanan anlaşmazlıklar ortadan kalkar. Hristiyan erkek, evliliğinin kimseye zarar vermeyeceğine inanırsa, ancak o zaman evlenir.

- Buna imkan yok. İnsan tutkularını yönlendiremez.

- Duygular başıboş bırakılırsa olmaz tabii. Fakat bizler duyguların uyanmasına engel olabiliriz. Mesela, baba, kız, anne, oğul münasebetlerini ele alalım. Oğlu için annesi, baba için kızı, erkek kardeş için kızkardeşi, ne kadar güzel olursa olsun, bir zevk konusu değildir ama aşk konusudur. Bu gibi durumlarda şehvet olmaz. Şehvet, baba, kız sandığının kızı olmadığını, anne oğlu sandığının oğlu olmadığını, erkek kardeş, kız kardeşi sandığının kızkardeşi olmadığını öğrenecek olursa uyanabilir ama bu da çok zayıf bir ihtimaldir. Çünkü temelde aile sevgisi olacaktır, insanda bütün kadınları annesi ya da kızkardeşi gibi görecek bir sevgi olabileceğine neden inanmak istemiyorsun? Yani, daha önce de söylediğim gibi insan, Hristiyan aşkının kimseye acı vermediğini anladığı zaman, içinde böyle bir duygunun yükselmesine müsaade eder.

- Ya iki kişi aynı kızı severse?

- O zaman biri kendi mutluluğunu öbürü için feda eder.

- Ya kız onlardan yalnız birini daha fazla severse?

- O zaman kızın daha az sevdiği erkek, kız için kendini feda eder.

- Ya kız ikisini de sever, ikisi de kendisini feda ederse. O zaman kız hiç evlenemeyecek mi?

- O zaman ihtiyarlar toplanıp, en büyük saadeti, en büyük aşkın verebileceğini söyleyerek nasihatta bulunurlar.

- Fakat böyle olmaz, insan tabiatına aykırı bu.

- İnsan tabiatına aykırı mı dedin? İnsanın hangi tabiatına? İnsan hem insandır hem de hayvandır. Gerçekten böyle bir davranış insanın, hayvan tabiatına uymaz ama akıllı tabiatına uyar. O aklını, hayvan tabiatının hizmetinde kullanırsa kötü bir iş yapmış olur. İşi zorlamaya, kan dökmeye kadar vardırır. Oysa ki her hayvan bile böyle bir şeye başvurmaz. Fakat akıllı tabiatını içindeki hayvanı dizginlemek için kullanırsa, hayvan tabiatını aklı emrinde çalıştırırsa, ancak o zaman kendisini doyuracak mutluluğa ulaşabilir.

V

- Şimdi sözü sana getirelim. Şu güzel kızla berber gördüm seni. Öyle anlaşılıyor ki, onunla oturuyor, ona yardım ediyorsun. Onun kocası olmak istemez misin?

- Bunu hiç düşünmedim. O dul bir Hristiyan kadının kızı. Ben onlara hizmet ediyorum ama başkaları da ediyor. Birleşmeyi düşünecek kadar onu seviyor muyum diye soruyorsan bu benim için çok zor bir soru. Fakat dosdoğru cevap vereyim, böyle birşey hiç aklıma gelmedi. Hem onu seven bir delikanlı var. Bunun için böyle birşey düşünmeye cesaret edemedim. Bu delikanlı da Hristiyandır. Ben onu incitecek bir harekette bulunamam. Bu konuda hiç düşünmeden yaşıyorum. Ben sadece insanlara karşı olan sevgiyi gereği gibi yaşamaya çalışırım. Bence tek önemli olan şey budur. Evlenmem gerektiğini anlayınca da evleneceğim.

- Fakat annesi için iyi, çalışkan, bulunmaz bir damatsın. O damat olarak başkalarını değil de seni isteyebilir.

- Yok. Buna aldırış etmez. O bilir ki sadece ben değil, bizimkilerin hepsi ona hizmet etmeye hazırdır. Ben de damadı olayım, ya da olmayayım her zaman ona aynı ölçüde yardım ederim. Eğer kızıyla evlenirsem buna sevinirim. Fakat kızı başkasıyla evlenirse de sevinirim.

- Böyle şey olmaz. İşte sizin korkunç tarafınız da bu. Siz kendinizi, dolayısıyla da başkalarını aldatıyorsunuz. Şu yabancı adam yok mu hep doğru söylemiş sizin için. Seni dinlerken anlattığın hayatın güzelliğine farkında olmadan kaptırıyorum kendimi. Fakat düşününce anlıyorum ki bütün bunlar birer aldanış ve insanı vahşice bir hayata götürüyor.

- Bu vahşiliği hangi noktada görüyorsun?

- Fiayatınızı çalışarak kazandığınız için boş zamanınız kalmıyor ve bilim-sanatla uğraşamıyorsunuz. Bak işte elbisen yırtık pırtık, ellerin nasırlı. Güzellik tanrıçası olabilecek arkadaşın bir köleyi andırıyor. Sizde, ne Apollon türküleri, ne tapınak, ne şiir, ne oyun, ne de tanrıların insana süs diye bağışladıkları şeyler var. Boğaz tokluğuna sürekli çalış, çalış. Bu insan tabiatını bile bile inkar etmek değil de nedir?

- Yine insan tabiatı. Peki ama insan tabiatı kendini nerede gösterir? Köleleri zorla güçleri yetemeyecek işlerde çalıştırmakta, kardeşleri öldürmede yahut köle etmede, kadınları eğlence aracı yapmada mı? Bütün bunlar o hayat güzelliği için gerekli şeylerdir, insan tabiatı böyle bir hayata mı, yoksa evrensel kardeşliğin bir üyesi olarak herkesle sevgi, dirlik, düzenlik içinde yaşamaya mı uyar? Sonra bizim bilimi, sanatı tanımadığımızı sanıyorsan çok yanılıyorsun. Biz insanın kabiliyetlerine büyük değer veririz. Fakat bu kabiliyetlere gayeye ulaşmak için vasıta gözüyle bakarız, işte o gayeye biz bütün hayatımızı feda ederiz. O gaye Allah'ın isteklerinin yerine getirilmesidir. Biz, bilime, sanata, boş kafalıları eğlendiren bir eğlence gözüyle bakmayız. Biz, bilim ve sanattan, insanın Allah'a karşı olan sevgisini uyandırmasını bekleriz. Diğer tüm işlerden beklediğimiz gibi. Biz gerçek bilgi olarak daha iyi yaşamamıza yardım eden bilgiyi tanırız. Sanata ancak düşüncelerimizi temizlediği, ruhumuzu yücelttiği, sevgimiz ve hayatımız için gerekli olan gücü desteklediği zaman saygı gösteririz. Bu gibi bilgileri elimizden geldiği kadar, kendimizde de çocuklarımızda da geliştirmeye çalışırız. Anlattığım gibi sanata boş zamanlarımızda seve seve kendimizi veririz. Bizden önceki bilge insanların yazılarını okuyup, şiirlerini ezberleriz, tablolarına değer veririz. Bizim şiirlerimiz tablolarımız ruhumuza tazelik verir, kederli zamanlarımızda bizi avutur. Bunun için de sizin bilim ve sanatı kullanma tarzınızı doğru bulmayız. Siz bilgilerinizi ve kâbiliyetlerinizi, insanlara kötülük etmek için yollar bulmada kullanıyorsunuz. Savaş, yani adam öldürme tekniklerinizi mükemmelleştiriyorsunuz. Bazılarının sırtından zenginleşmek için yeni yeni yollar buluyorsunuz. Sizin sanatınız tanrılar adına tapınaklar yapar ama en akıllınız tanrılara inanmıyordur. Sadece bazı kimseleri ellerinizde tutabilmek için onları inandırmaya çalışırsınız. Kimsenin saygı göstermediği, zorbalıkla en güçlü kişi olmuş olanlarınız için heykeller

dikersiniz. Tiyatrolarınızda cinayetle sona eren aşkı göklere çıkarırsınız. Müziğiniz göz kamaştırıcı alemlerde tıka basa doyan zenginlerinizin eğlencesidir. Resimlerinizde canlanan şey ahlak bozukluğudur. Öylesine bir bozukluk ki, tablolarınıza sarhoş olmayan, şehvetle başı dönmeyen, yüzü kızarmadan bakamaz. İnsanı hayvandan ayıran sanat, insana bunlar için verilmemiştir. Bu kabiliyetleri vücudumuzun eğlencesi haline getirmek doğru değildir. Biz bütün hayatımızı, Allah'ın dilediği gibi yaşamaya çalışarak bu kabiliyetleri iki kat fazla kullanmış oluyoruz.

- Eğer bu şartlar altında yaşanabilseydi söylediklerin güzel şeyler olurdu. Fakat böyle yaşanamaz ki. Siz kendinizi aldatıyorsunuz. Bizim savunma kuvvetlerimizi tanımıyorsunuz. Roma birlikleri olmasa rahat rahat yaşayabilir miyiz sanki? Siz hem bu savunmayı tanımıyor, hem de ondan faydalanıyorsunuz. Hatta bazıları senin, söylediğine göre, kendi kendilerini savunuyormuş. Mal mülkü de tanımıyorsunuz ama ondan da faydalanıyorsunuz. Bizimkilerin malı mülkü var, size de veriyorlar. Sen mesela üzümü bedava vermiyorsun. Eğer söylediklerinizi uygulamış olsanız bir diyeceğimiz kalmaz ama siz hem kendinizi hem de başkalarını aldatıyorsunuz.

Yuliy konuştukça heyecanlanmış ve içindekileri dökmüş. Pamfiliy hiç ses çıkarmadan dinlemiş ve sonra demiş ki:

- Sizin savunma kuvvetlerinizi tanımadığımız halde onlardan faydalandığımızı söylüyorsun. Bu doğru değil. Bizim mutluluğumuz, savunma istemiyor oluşumuzdadır.

Bizim bu mutluluğumuzu da kimse elimizden alamaz. Malımız olacak nesneler elimize geçse bile biz bunları başkalarına, ihtiyaçları olanlara veririz. Biz üzümü, ihtiyacı olanlara yaşamaları için gerekli şeyi sağlamak için satarız. Biri üzümleri elimizden almak isterse de hiç karşı koymadan veririz. Yine bunun için vahşilerin saldırılarından korkmayız. Emeğimizin mahsulünü elimizden almak isteseler, biz kendimiz bırakırız. Onların hesabına çalışmamızı isteseler seve seve çalışırız. Böylece onlar da bizi öldürmek için sebep olmadığını anlarlar, daha doğrusu öldürmek ellerinden gelmez. Vahşiler zamanla bizi anlar ve sever. Hatta öyle ki bugünün aydınlarının elinden çektiğimizi onlardan çekmeyiz.

Sen bize diyorsun ki ulaşmaya çabaladığınız şeye tamamiyle ulaşamıyorsunuz, zorlamayı ve malı mülkü tanımıyor ama onlardan faydalanıyorsunuz. Madem ki biz insanları kandırıyoruz o zaman bizimle konuşmaya, bize öfkelenmeye, bizi fitlemeye değmez. Sadece bizden tiksinirsiniz olur biter. Biz de bu hor görülmeyi seve seve kabulleniriz. Çünkü felsefemizde hiçliğini bilmek de vardır. Fakat inandığımız şeylere ulaşmak için canla başla çalışıyorsak, insanları aldattığımızı söylemek haksızlık olur. Kardeşlerim ve ben Allah'ın kânunlarını yerine getirmeye çalışıyoruz. Fakat zenginlik, ün için değil. Başka şeyler için. Biz de sizin gibi mutluluğu arıyoruz. Aramızdaki fark mutluluğu farklı yerlerde arıyoruz. Siz mutluluğu para ve ünde arıyorsunuz, biz buna inanmıyoruz. Dinimiz bize mutluluğun herşeyi vermede olduğunu söyler. Nasıl ki bitkiler ışığa dönmekten kendilerini alamazlar, biz de saadeti nerede görürsek ona ulaşmak için istenilen herşeyi yapmaktan kendimizi alamayız. Fakat başka türlü nasıl olur. Sizler de aynısınız. Sizin amacınız en güzel kadını, en büyük serveti elde etmektir ama hanginiz ulaştı sanki. Nişancı hedefe isabet ettiremediği için nişan almaktan vazgeçmez. Bizimki de bu misâl. Biz saadeti arıyoruz ama ona tam olarak ulaşamıyoruz. Sonra, herkes kendine göre ayrı ayrı yollardan ulaşmaya çalışır.

- Fakat siz insan bilgisine inanmıyor, ondan yüz çeviriyorsunuz. Sonra sadece haça gerilmiş peygamberinize inanıyorsunuz. Beni sizden uzaklaştıran asıl şey de kölece onun karşısında boyun eğmeniz ya.

- Yine yanılıyorsun, inandığımız peygamber böyle buyurduğu için böyle yaptığımızı sanan herkes yanılıyor. Tam aksine, gerçeği öğrenmek, Allah'a ulaşmak, mutluluğa ermek isteyen her insan farkında olmadan İsa'nın yürüdüğü yola çıkar. Onu kendi yürüdüğü yolun önünde görür. Allah'ı sevenler ve ona ulaşmak isteyenler, er-geç bu yolda birbiriyle karşılaşır, İsâ Allah'ın kulu ve elçisidir. Allah ile insanlar arasında aracıdır.

Yuliy karşılık vermeden uzun zaman sustuktan sonra:

- Mutlu musun? diye sormuş. Pamfiliy gülümseyerek:

- Daha iyi birşey istemiyorum. Fakat bazen içimde bunu hak etmediğime dair bir duygu hissediyorum. Niye bu kadar çok mutluyum diye.

- Haklısın. O zaman o adam ile karşılaşmayız. Yanınıza gelseydim, belki daha mutlu olurdum.

- Madem böyle düşünüyorsun, sana engel olan mı var?

- Ya karım?

- Onun Hristiyanlığa yatkın olduğunu söylüyordun. O da gelir seninle.

- İyi ama, bir defa başladık bu hayata, onu bir yana atamayız. Başladığımız şeyi yürütmeliyiz.

Yuliy bunları söylerken anne-babasının, dostlarının hoşnutsuzluklarını, böyle bir değişiklik için harcanması gereken çabayı düşünmüş. O sırada dükkan kapısına bir gençle beraber Pamfıliy'in kız arkadaşı gelmiş. Pamfiliy çıkıp yanlarına gittiğinde, gencin deri almak için Kiril tarafından gönderildiğini öğrenmiş. Pamfiliy gence buğdayı alıp Magdalena ile gitmesini, derileri kendisinin götürebileceğini, böylesinin daha uygun olacağını söylemiş. Genç Magdalena'nın onunla birlikte gitmesinin daha uygun olacağını söyleyerek uzaklaşmış oradan.

- Yuliy, Pamfıliy'i tanıdık bir tüccarın yanına götürmüş ve buğday almış. Pamfiliy ağır olan çuvalı alıp, hafif olanı Magdalena'ya vererek, Yuliy'le vedalaşmış. Kızla birlikte yürüyüp giderken, sokağın dönemecinde durup Yuliy'e bakmış. Gülümsemiş ve başı ile selamlamış. Sonra da sevinçli bir şekilde dönüp Magdalena'ya birşeyler anlatmış. Bir müddet sonra ikisi de gözden kaybolmuş.

Yuliy, karar verdiği zaman yanlarına gitmenin daha iyi olacağını düşünmüş biraz. Aklına hep Pamfiliy'in uzun boylu, güçlü kuvvetli, ışıklı gözleriyle sepet taşıyan kız arkadaşı bir de akşam döneceği narin, şık, güzel ama gerdanlık ve bilezikleriyle çok soğuk görünen karısı, halılara oturmuş, yastıklara yaslanmış olarak geliyormuş.

Fakat Yuliy'in bunları düşünecek fazla vakti yokmuş. Tüccar arkadaşları gelmiş ve hergünkü işlerine başlamışlar. Öğleye doğru içki içmişler. Sabahı kadınlarla etmişler.

VI

Bu konuşmalardan sonra aradan on yıl geçmiş. Yuliy bir daha Pamfıliy'i görmemiş. Konuşmalarını da yavaş yavaş unutmuş. Kafasındaki Hristiyan hayatına ait izler de silinip gitmiş.

Yuliy'in hayatı yolunda gidiyormuş. Babası ölünce, onun bütün ticaret işlerini ele almış, işleri de bir hayli karışıkmış. Afrika'da alıcıları satıcıları varmış. Bir çok idarecisi, alacakları, borçları varmış. Yuliy farkında olmadan işlere dalmış ve bütün zamanını buna verir olmuş. Ayrıca yeni bir kaygısı daha varmış. Bir kamu işinin başına geçmiş. Egosunu tatmin eden bu iş onun başını döndürüyormuş. Güzel konuşan, akıllı bir adam olduğu için sivrilmiş ve toplum içinde yüksek bir mevkiye gelmiş. Bu zaman içinde bir de üç çocuğu olmuş. Fakat bu üç çocuk onu karısından uzaklaştırmış. Karısı güzelliğini ve tazeliğini iyice kaybetmiş. Artık kocasıyla da çok az ilgilenir olmuş. Bütün ilgi ve şefkatini çocuklarına yöneltmiş. Putperestlerin adetine göre anneler çocuklarını süt anneye vermelerine rağmen, Yuliy karısını hep çocuklarının yanında buluyormuş. Karısı kendi odasında değil de hep çocukların odasında olurmuş. Çocuklar ise huzur vereceği yerde, Yuliy'in canını sıkıyorlarmış. Yuliy bu işlere daldıktan sonra eski çılgın yaşayışını bırakmış. Fakat işten sonra güzel bir dinlenmeye ihtiyacı varmış. Bunu karısının yanında bulamıyormuş. Çünkü karısı bütün gününü Hristiyan kölesinin yanında geçiriyormuş. Yeni dine gittikçe daha çok ısınıyor, hayatında putperestlikle ilgili, Yuliy'in çok sevdiği ne varsa dışlıyormuş. Yuliy aradığını karısında bulamayınca başka kadınlarla düşüp kalkmaya başlamış, işlerinden geri kalan zamanını hep onların yanında geçiriyormuş. Yuliy'e bu zamanlarda mutlu olup olmadığı sorulsa verecek cevap bulamazmış.

İşleri başından aşkınmış. Bir işten diğerine, bir zevkten öbürüne geçiyor, İkincisinden mutlaka hoşlanacağını umuyor, öyle sürüp gitmesini istiyormuş. Fakat hiçbir iş kendisini doyurmuyormuş. Hangi işten yakasını daha çabuk sıyırırsa o kadar rahatlıyormuş. Her zevki mutlaka birşey zehirliyor, sıkıntı içinde sona eriyormuş.

Bütün bunlar arasında Yuliy olimpiyatlara katılmış. Koşularda yarış arabasını, bitiş çizgisine doğru başarı ile götürüyormuş. O sırada birden başka bir yarışçı ortaya atılıp onu geçmiş. Aniden arabalar çarpışmış ve Yuliy'in arabası parçalanmış, kendisi yere düşmüş, iki kaburga kemiği ile

kolu kırılmış. Yaraları ağırmış ama ölüm tehlikesi yokmuş. Yuliy'i evine götürmüşler. Üç ay yataktan kalkamadan yatmış..

Bu üç ay içinde acı içinde kıvranırken bir yandan da düşünüyormuş. Kendi hayatını, bir başkasının hayatı gibi incelemek için boş vakti varmış. Hele bir de bu arada başına gelen üç şey onun hayatını tümden karartıyormuş. Birincisi, babasının çok güvendiği bir köle, Afrika'dan getireceği mücevherlerle birlikte ortadan kaybolmuş, İkincisi, metresi kendisini terketmiş ve başka birini bulmuş. Üçüncüsü ise seçilmeyi umduğu belediye başkanlığına, o hastayken rakibi geçmiş. Bütün bu olumsuzluklar, arabası bir parmak soldan gidiyor diye olmuş.

Yatağında yalnız yatarken mutluluğun ne kadar boş tesadüflere bağlı olduğunu düşünmeye başlamış. Bu düşünceler ona daha önceki acılarını hatırlatmış. Bu anıları, yanından hiç ayrılmayan, Hristiyan köleden ne öğrendiyse gelip bir bir arılatan karısının konuşmaları ile daha da canlanıyormuş. Köle kadın bir zamanlar Pamfıliy'in oturduğu köyde oturuyormuş ve onu tanıyormuş. Yuliy kadını görmek istemiş ve yanına gelince Pamfîliy'i sormuş, O da şunları anlatmış:

- Pamfıliy en iyi kardeşlerden biridir. Herkes onu sever, sayar, on yıl önce Magdalena ile evlendi. Birkaç çocukları oldu. Kim Allah'ın insanları mutluluk için yarattığına inanmazsa gidip onları görmeli.

Kadın gittikten sonra Yuliy, anlatılanlar üzerine düşüncelere dalmış. Pamfîliy'in hayatıyla kendi hayatını kıyaslamak istemiyormuş. Bu onuruna dokunuyormuş. Oyalanmak için karısının bıraktığı Yunanca el yazmasını alıp okumaya başlamış. Şunlar yazıyormuş el yazmasında:

"İnsan için iki yol vardır. Biri hayat, diğeri ölüm yolu. Hayat yolu önce seni yaratan Allah'ı sevmendir. Sonra yakınını kendin gibi sevmelisin. Kendine yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapmamalısın. Bu din şöyle der. Sizi lanetleyenleri siz kutsayın. Düşmanlarınız için dua edin. Çünkü sizi sevenleri zaten seversiniz. Size diş bileyenleri sevin. O zaman onlar sizin düşmanınız olmaz. Şehvetten ve dünya tutkularından uzaklaşın. Biri yanağına vurursa öbür yanağını çevir. O zaman kemâle ermiş olursun. Biri seni kendisi ile beraber bir kilometre yol yürümeye zorlarsa, onunla iki kilometre yürü. Biri senin malını alırsa geri isteme. Çünkü istememek elindedir. Biri paltonu isterse ona gömleğini de ver. Senden birşey isteyene

istediğini ver ve bir daha geri isteme. Çünkü Allah verdiği rızıkların herkese dağıtılmasını ister. Onun buyruğuna göre veren mutlu olur.

Oğlum! Her kötülükten ve kötülüğü andıran herşeyden kaç. Öfkelenme. Çünkü öfke insanı adam öldürmeye kadar götürür. Kıskanç, kavgacı ve taşkın olma. Çünkü hepsinden cinayet çıkar.

Oğlum! Şehvete kapılma. Çünkü şehvet zinaya götürür. Hayâsız olma. Çünkü bundan hiyânet çıkar.

Oğlum! Yalan söyleme. Çünkü yalan hırsızlığa götürür. Para canlısı ve kibirli olma. Çünkü ikisinden de hırsızlık çıkar.

Oğlum! Şikâyetçi olma. Çünkü bu Allah'a küfre kadar gider. Uysal ol. Çünkü dünya uysallara kalır. Sabırlı, merhametli, yumuşak başlı, iyi yürekli ol. Kinci olma. İşittiğin sözlerden her zaman titre. Kibirlenip, ruhunu küstahça hareketlere kaptırma. Ruhun kibirlilere yanaşmasın ama hak yolda olanlara, yumuşak başlı olanlara yüzünü döndür. Başına gelen herşeyi, Allah'tan bil ve bunu mutluluk olarak kabul et.

Oğlum! Bölünmeye sebep olma. Çekişenleri uzlaştır. Almak için el uzatma. Verirken de avucunu kapama. Bir şeyi verirken duraksama, homurdanma. Böylece mutlak bağışlayıcıyı bilirsin. Muhtaç olandan yüz çevirme. Herşeyini kardeşinle paylaş. Hiçbir şeye benim malimdir deme. Çünkü ruhta ortak olan, madde de daha çok ortaktır, Çocuklarına daha ilk yaşından Allah sevgisini aşıla, öfkelenip kölelerini azarlama. Sonra Allah sevgisini bırakırlar. Allah şüphesiz ki ikinizden de üstündür. O kişilere bakarak çağırmaz sizi. O ruhun hazırladığı kişilikleri çağırır.

Ölüm yolu ise kötü ve lanetlerle doludur. Öldürme, hainlik, şehvet, zinâ, hırsızlık putperestlik, vahşilik, zehirleme, yağmacılık, yalancı tanıklık, ikiyüzlülük, sahtekarlık, katı yüreklilik, gurur, kin, açgözlülük, küfürbazlık, kıskançlık, küstahlık, böbürlenme, övünme hep bu yoldadır, iyileri ezenler, gerçeği çekemeyenler, yalanı sevenler, doğruluğun mükafatını vermeyenler, iyiliğe ve dine göre düşünmeye yanaşmayanlar, fenalığa sarılanlar, uysallıktan, sabırdan uzak olanlar, hoppalığı sevenler, mükâfat peşinde koşanlar, yakınlarının acılarına ortak olmayanlar, sıkıntı çekenlere yardım etmeyenler, Yaratanı bilmeyenler, çocukları öldürenler, muhtaçları hor görenler, işkence edenler, günaha girenler hep bu yoldadır. Çocuklar! Bütün bu insanlardan sakının."

El yazmasını tam olarak bitirmeden, gerçeği öğrenmek isteği gelmiş Yuliy'in içinden. Tıpkı yabancı insanların fikirlerini okuyup da, yazarla ruhu kaynaşan insanlar gibi bir ruh haline kapılmış. Bu hal genelde birçoklarının fark etmediği bir haldir. Hayatta görülen en gizli ve önemli haldir. Böylece canlı denilen adam, ölü denilenlerle birleşip tek bir hayat sürmüş olur.

İşte bunun gibi Yuliy'in ruhu da el yazmalarını yazanların ruhu ile birleşmiş ve bundan sonra oturup hayatını gözden geçirmiş. Birden bütün hayatı ona tüyler ürperten bir yanılma gibi görünmüş. O yaşamak yerine, hayatın acısı, kaygısı ve baştan çıkartıcı tarafıyla, gerçek hayatı yok etmiş olduğunu anlamış.

Kendi kendine: "Hayatımı yok etmek istemiyorum. Yaşamak, hayat yolunda yürümek istiyorum," demiş. Pamfıliy'in önceki konuşmalarında söylediği herşeyi hatırlamış. Herşey şimdi ona açık ve su götürmez gerçekler gibi geliyormuş. Nasıl olup da o zaman o yabancıya kanarak gitmekten vazgeçtiğine şaşırmış. Sonra adamın:

"Hayatı anladıktan sonra git," sözlerini hatırlamış. Hayatı anladığını ve birşey bulamadığını düşünmüş. Pamfiliy her gideni, kim olursa olsun yanlarına kabul ettiklerini söylemişti diye geçirmiş aklından.

- Evet, epey zaman yolumu şaşırdım, acı çektim. Fakat artık herşeyi bırakıp yanlarına gideceğim. Bu yazıda söylenilen gibi yaşayacağım, demiş.

Bu düşüncelerini karısına açtığında karısı heyecanla karşılamış. O zaten buna dünden râzıymış. Fakat bu kararını nasıl yerine getirebileceklerini bilmiyorlarmış. Çünkü çocukları düşünüyorlarmış. Beraberlerinde götürmenin mi, yoksa büyükannelerinin yanına bırakmanın mı daha iyi olacağına karar veremiyorlarmış. Fakat beraberlerinde götüremezlermiş. Çünkü bugüne kadar onları çok nazlı büyütmüşler. "Şimdi onları kupkuru bir hayatın güçlüklerine nasıl atabiliriz?" diyorlarmış. Köle kadın da onlarla birlikte gelmek istiyormuş. Fakat anne çocukları için kaygılanıyormuş. En sonunda onları büyükannelerine bırakmaya karar vermiş. "Biz de yalnız gideriz." diyormuş. Karı koca böylece herşeyi kararlaştırmışlar. Sadece Yuliy'in iyileşmesini bekliyorlarmış.

VII

Yuliy bu karardan sonra yatıp uyumuş. Ertesi sabah, şehre uğrayan bir doktor onu görmek, muayene etmek istediğini söylemiş. Yuliy doktoru sevinçle karşılamış. Oysa ki doktor, Yuliy’in çok zaman önce karşılaştığı o yabancı adammış. Doktor Yuliy’i muayene ettikten sonra, ona kendisini toplaması için otlardan bazı ilaçlar yazmış.

Yuliy:

- Kollarımla çalışabilir miyim? diye sormuş.

- Tabiî. Araba sürebilir, yazı yazabilirsiniz.

- Peki ya ağır işler? Mesela toprak kazabilir miyim?

- Sizin gibi bir insan için böyle birşey söz konusu olmadığı için düşünmemiştim.

- Hiç de öyle değil. Benim buna ihtiyacım var, demiş Yuliy. Doktora ilk görüşmelerinden sonra, onun bütün öğütlerini tuttuğunu, ama hayatın ona istediği şeyleri vermediğini, tam tersine umutlarını kırdığını, bunun için de o zaman verdiği kararı şimdi yerine getirmek istediğini anlatmış. Doktor da:

- Ha, öyle anlaşılıyor ki onlar olanca yalanlarını dökerek seni kandırmışlar. Sen içinde bulunduğun durumu, hele babalık görevlerini hiç düşünmüyor, onların yanılmalarını hiç farkedemiyorsun, demiş.

Yuliy okuduğu el yazmalarını doktora uzatarak okumasını istemiş. Doktor alıp baktıktan sonra demiş ki:

- Biliyorum. Bu yalanların hepsini biliyorum. Fakat senin gibi bilgili bir adamın böyle bir tuzağa nasıl olup da düştüğüne şaşırıyorum doğrusu.

- Anlamıyorum. Bunun tuzak neresinde?

- Her şey hayatladır. Bunlar, yani insanlara ve tanrılara karşı gelenler ise hayatta bütün insanların mutlu olacağı bir yolu gösteriyorlar. Bu yoldan gidilirse ortada savaş, ölüm, ceza, yoksulluk, sapıtma, hırsızlık, kin kalmaz diyorlar- Onlar İsa'nın çalmayın, zinâ etmeyin, and içmeyin, zorlamayın, milleti millete düşürmeyin şeklindeki emirlerini yerine getirince böyle olacağını iddia ediyorlar. Fakat yanılıyorlar. Amacı araç kabul ediyorlar.

Amaç kavga ve zinâ etmemek, and içmemektir. Buna da yalnızca toplum hayatının vâsıtalarıyla ulaşılır. Onlar ise hemen hemen bir atış hocasının söyleyebileceklerini söylüyorlar. Oku ancak hedef istikametinde yol alırsa isabet ettirebilirsin. Fakat okun düz çizgi üzerinde yol alması için ne yapılmalı, işte asıl mesele burada. Atışta bu mesele şöyle çözülür. Kiriş gergin, yay esnek, ok doğru olmalı. Kavga, zinâ, öldürme olmayan bir hayat en güzelidir. Bu hayata da şöyle ulaşılır: Kiriş idarecilerdir. Yayın esnekliği iktidarın gücüdür. Doğru çizgi de kânunun hak gözetmesidir.

Dahası var. Mesela şimdi olmayacak, saçma birşey düşünelim. Tut ki bir sudan birkaç damla içirmekle Hristiyanlığın temel hükümleri bütün insanlara bildirilsin. Bütün insanlar o an Hristiyan olsun. Fakat yine de dinleri tenkitten kurtulmaz. Çünkü o zaman hayat olmaz sona erer. Bugün kabul edenler hayatlarının sonuna kadar yaşarlar ama çocukları böyle yaşayamaz. Sadece onda biri. O da belki. Onlar için her ana-babanın çocuğu eşittir. Bugün anneler canları pahasına çocuklarını ölümden kurtarabiliyorlar. Eğer çocuk annesiz olsa korunabilir mi? Can-ı gönülden çocuğunu sevme duygusu bütün çocuklara beslenen acıma duygusuna dönerse ne olur? Hangi çocuğu alıp koruyacaksın? Geceleri hasta, pis kokulu çocukların başına annelerinden başka kim oturur? Tabiat anne sevgisini çocuğa kalkan olsun diye vermiştir. Hristiyanlar yerine birşey koymadan bu kalkanı indiriyorlar. Babası olmazsa çocuğu kim yetiştirir, kim onu eğitir, kim tehlikelerden korur? Hristiyanlıkta bütün bunlar bir yana atılıyor. Hayat, yani insan soyunun devamı bir yana atılıyor.

Yuliy doktorun sözlerine kendini kaptırmış:

- Doğru, demiş,

- Yok dostum yok. Budalaca hareketleri bırak da akıllıca yaşa. Hele şimdi üstlendiğin önemli geri bırakılmaz görevlerin var. Bu görevler senin namus borcundur. Sen şüphelerin ikinci devresini geçirdin. Fakat biraz daha ilerlerse artık şüpheye düşmezsin. En önemli ve başta gelen görevin, şimdiye kadar boşverdiğin çocuklarını yetiştirmektir. Onları vatana hizmet edecek, hayırlı evlatlar olarak yetiştirmelisin. Bugünkü devlet düzeni sana herşeyi temin etmiştir. Onun için evlatlarını ona göre yetiştirmek, vatana hizmet etmek görevindir. Topluma hizmet etmek de görevindir. Görevlerini bilerek hayatına yeniden başla. O zaman bütün şüphelerin silinecektir.

Bunlar sana hastayken musallat olmuş. Devlete karşı görevlerini yerine getir. Çocuklarını senin yerine geçmeleri için bir büyüt hele. Ancak o zaman seni çeken o hayata rahat rahat gidersin. Fakat o zamana kadar çocuklarına böyle birşey yapmaya hakkın, yok. Hem o hayata girsen bile acılardan başka birşey bulamazsın.

VIII

Doktorun verdiği ilaç ya da öğütler o kadar yaramış ki, Yuliy çok geçmeden ayağa kalkmış. Artık Hristiyan hayatı hakkındaki düşünceleri ona çok budalaca geliyormuş.

Doktor birkaç gün kalıp gitmiş. Yuliy de ayağa kalktıktan sonra onun öğütlerine göre yeni bir hayata başlamış. Çocuklarına öğretmenler tutmuş, dersleriyle kendisi ilgilenmeye başlamış. Zamanının çoğunu yine kamu işlerine ayırıyormuş. Kısa zamanda şehirde büyük bir nüfuz elde etmiş.

Böylece aradan bir yıl geçmiş. Bu arada şehirde Hristiyanları yargılamak için bir mahkeme kurulmuş. Roma İmparatoru Hristiyanlığı ortadan kaldırmak için Kilikya'ya birini göndermiş. Alınan tedbirler Yuliy'in kulağına geliyormuş ama bunların Pamfiliy'in köyüne kadar ulaşmadığını düşündüğü için rahatmış.

Birgün işine giderken şehir meydanında, beyazlar giyinmiş, yaşlıca biri yanına gelmiş, ilkin tanıyamadığı adam Pamfıliy'miş. Bir çocuğun elinden tutuyormuş. Yuliy'e doğru gelerek:

- Merhaba dostum. Senden büyük bir ricam var. Fakat bilmiyorum, Hristiyanların kovalandığı şu sıralarda beni dost kabul eder misin? Belki de benimle olan ilişkin yüzünden mevkiini kaybetmekten korkabilirsin, demiş.

- Benim kimseden korkum yok. Bunu ispat etmek için de seni evime davet ediyorum. Seninle konuşmak, sana yardım etmek için işime bile gitmeyeceğim. Haydi gel. Sahi bu çocuk kimin?

- Benim oğlum.

- Sormasam da olurdu. Onun yüzünde senin yüzün görünüyor şu mavi gözleri de tanıyorum. Karının kim olduğunu sorabilir miyim? Karın birkaç yıl önce senin yanında gördüğüm o güzel kız değil mi?

- İyi bildin. O konuşmadan bir müddet sonra benim karım oldu.

İki dost Yuliy'in evine gitmişler. Yuliy karısını çağırıp çocuğa göz kulak olmasını istemiş. Kendisi de Pamfıliy'le süslü bir odaya gitmiş. Yuliy:

- Burada herşeyi konuşabiliriz. Kimse duymaz, deyince Pamfıliy:

- Duymalarından korkmuyorum. Yakalanan Hristiyanların ölüm cezasını kaldırtmak için de gelmedim. Sadece halk önünde dinlerini açıklamalarına izin verilsin diye rica etmeye gelmiştim, demiş ve anlatmış durumu, ihtiyar Kiril Pamfiliy'den, Yuliy'e gidip rica etmesini istemiş. Allah'ın dinine şehadeti görev biliyorlarmış. Onun için de yetmiş yıllık hayatlarını bu şehadete feda edebilirlermiş. İnsanlar için kaçınılmaz olan bedenin ölümü kendilerine korkunç değil, zevkli geliyormuş. Bugün ya da elli yıl sonra olmuş birşey değişmezmiş. Yeter ki insanlara faydalı olsun, başka birşey istemezlermiş. Bunun için de mahkeme ve ceza halk önünde olsun istiyorlarmış.

Yuliy, Pamfiliy'in bu ricasına şaşırmış ama elinden geleni yapacağına da söz vermiş:

- Sana yardım edeceğime söz veriyorum. Sadece arkadaşlık hatırı için değil, ben de her zaman uyandırdığın iyi duygular için. Fakat doğrusunu istersen ben dininizi pek zararlı ve budalaca görüyorum. Bu sonuca şuradan ulaştım.Ben geçenlerde bir hastalığa yakalandım. Ümidim kırılmıştı ve ruhum bezginlik içindeydi. O zaman sizin görüşlerinizi paylaşmıştım. Az kalsın herşeyi bırakıp yanınıza geliyordum. Fakat yanılmanızın neye dayandığını anladım. Çünkü ben onun içinden geçtim. Yanılmanız ruh zayıflığına, acizliğe dayanıyor. Bu din erkeklerin değil, kadınların dinidir.

- Peki ama niye?

- Çünkü siz gururunuz yüzünden devlet işlerine karışmıyor, hizmet edip yüksek yerlere gelerek insanların saygısını kazanacak yerde, bütün insanları eşit sayıyorsunuz. Kimseyi kendinizden daha üstün saymıyorsunuz. Kendinizi Caesar'la bir tutuyorsunuz. Hem böyle düşünüyor, hem de başkalarına bunu öğretiyorsunuz. Bu aldanış zayıflar için çok çekici. Hele köleler için... Eğer insanlar sizi dinleseydi toplum en alt seviyeye düşer, ilk zamanların yaşantısına dönerdi. Siz devletin devlet içinde yok olmasını istiyorsunuz. Kendi varlığınızın bile devletten geldiğini

düşünmüyorsunuz. Öyle ya devlet olmasa, siz de olmazdınız. Hep İskitlerin ya da vahşilerin köleleri olurdunuz. Siz vücudu içten kemiren kurt gibisiniz. Fakat sadece vücutta ortaya çıkıp onu kemiren kurt. Canlı vücut bu kurtlarla savaşıp onu yok eder. Size karşı biz de aynı şeyi yapıyoruz. Yapmazsak olmaz. Yardım için sana söz verdim ama yine de dininizi zararlı ve aşağı görüyorum. Aşağı diyorum çünkü insanın süt emdiği memeyi kesmesi namussuzca bir harekettir. Hem devletten faydalan hiç hizmet etme, hem de onu yok etmeye çalış. Bu namussuzluk değil de nedir?

- Gerçekten söylediğin gibi yaşamış olsak neyse. Fakat bizim hayatımızı bilmiyorsun. Hakkımızda yalan yanlış fikirler edinmişsin. Siz, süse şatafata alışık olduğunuz için, insanın az şeylerle ne kadar rahat yaşayabileceğini tasarlayamazsınız, insan öyle yaratılmıştır ki, eli ayağı tuttuğu müddetçe kendine yeteceğinden fazlasını çıkarabilir ortaya. Biz beraber yaşayıp, beraber çalışırız. Bu yüzden çocukları, ihtiyarları, hastaları, zayıftan besleyebilecek durumdayız. Sen bizim kölede Caeser olma hevesi uyandırdığımızı iddia ediyorsun. Tam tersine biz söz ve işlerimizle şu öğüdü veriyoruz: Olaylar karşısında sabretmek, en önemli iş, iyi bir işçinin becerebileceği bir iş. Biz devlet işlerinden anlamayız. Bildiğimiz tek şey, insanların saadeti nerede ise bizim saâdetimizin de orada olduğudur. Biz mutluluğu ararız. Bütün insanların mutluluğu ise birleşmelerindedir.

- O zaman söyler misin bana niye bütün insanlar size düşmanca davranıyorlar, sizi kovuyor, öldürüyor? Niçin sizin aşk dininiz yüzünden anlaşmazlık çıkıyor?

- Bunun sebebi içimizde değil, dışımızdadır. Biz vicdân ve şuurumuzu yönlendiren Allah’ın kanunlarını herşeyden önde tutarız. Biz Allah’ın kanunlarına aykırı olmayan şeyleri yerine getiririz. Kayser’in hakkını Kayser’e veririz, işte insanlar bunun için bizi kovar ya da öldürürler. Bize yöneltilen ama bizim başlatmadığımız bu düşmanlığı bitirmek elimizde değil. Çünkü bir defa gerçekleri anladık. Artık dönemeyiz. Vicdanımız ve şuurumuza aykırı yaşayamayız.

İsâ da böyle bir düşmanlığı üstüne çekmiş ve bizlere birçok defa bunu haber vermiştir:

“Başkaları beni çekemez çünkü onların işleri kötüdür. Eğer onlardan olsaydınız sizi severlerdi. Fakat değilsiniz. Ben sizi onların elinden kurtardığım için sizi kıskanıyorlar. Öyle bir zaman gelecek ki, onlardan biri sizi öldürünce, Allah’a hizmet sanacak.”

Fakat İsâ gibi biz de beden ölümünden korkmuyoruz. Onun için onlar bize zarar veremezler. Bizim üstümüzdeki güç aydınlıktır ama insanlar işlerinin kötü olması sebebiyle aydınlıktan çok karanlığı severler. Buna üzülmeye değmez. Çünkü gerçek er geç ortaya çıkacaktır. Nasıl ki koyunlar çobanın kavalını duyunca, onun yanına gelirler, aynı şekilde İsa’nın sözlerini duyanlar da dünyanın dört bir bucağından ona koşarlar. Çünkü Allah her yerdedir ve çağrısı her yerde duyulur.

Yuliy birden onun sözünü kesmiş:

- Evet ama aranızda kaç kişinin bu işte içi dışı bir? Sizi daha çok, görünüşte fedakar olmakla suçluyorlar. Gerçek uğruna seve seve canınızı veriyorsunuz ama gerçek sizin yanınızda değil. Siz toplum hayatının temellerini yıkan gururlu delilersiniz.

Pamfiliy bunların üzerine hiç karşılık vermeden acı acı bakmış Yuliy’e.

IX

Yuliy bu sözleri söylerken Pamfiliy’in minik oğlu koşarak odaya girip babasının yanına sokulmuş. Yuliy’in karısının okşamalarına aldırış etmiyormuş bile. Pamfiliy içini çekmiş, oğlunu okşamış sonra ayağa kalkmış ama Yuliy onu oturup yemeğe kalması için ikna etmiş.

- Evlenmene, çoluk çocuğa karışmana şaşırdım doğrusu. Sizlerde mal mülk yok. Böyleyken çocuklarınızı nasıl yetiştiriyorsunuz. Çocuklarınızın güvenli bir geleceği olmadığını biliyorsunuz. Nasıl rahat oturabiliyorsunuz?

- Bizim çocuklarımızın hayatı neden sizinkilerden daha az güvenli olsun.

- Köleleriniz, malınız mülkünüz yok da ondan. Karım Hristiyanlığa yatkın olduğu için hayatla ilgisini kesmek istediği bir dönem olmuştu.

Hatta ben de onunla gidecektim. Fakat bizi en çok korkutan şey çocuklarımızın önündeki

güvensizlik ve sıkıntı ihtimaliydi. Bu hastalığım zamanında olmuştu. Sürdüğüm hayat bana çok budalaca geliyordu ve hayatla ilgimi kesmek istedim. Fakat o an karımın endişeleri ve bana bakan doktorun açıklamaları beni hayatımızın sadece bekarlar için iyi bir hayat olabileceği, evli çoluk çocuklu insanlara göre olmadığı noktasında aydınlattı. Sizin anladığınız biçimdeki hayatta, insan soyu ergeç tükenecektir. Bunun için buraya çocuğunla gelmen beni şaşırttı.

- Hem çocuğum bir tane değil. Üç tane. Evde, biri memede, biri üç yaşında iki çocuğum daha var.

- Bu nasıl olabilir bana anlatır mısın? Anlayamıyorum doğrusu. Ben hayatla bağımı koparıp yanınıza gelmeye hazırdım. Fakat düşündüm ki çocuklarım için böyle bir hayat, benim için iyi olduğu kadar iyi olmayacak. Çocuklarıma kıymaya hakkım yok. Bunun için onlarla beraber burada kaldım. Onların düzenini bozmak istemedim.

- Şaşılacak şey. Biz ise tam tersini düşünüyoruz. Yaşı ilerlemiş olanlar dünyaya ayak uydurmuşlardır. Yaşayıp giderler. Bir dereceye kadar da haklı olurlar. Fakat ya çocuklar? Dünyada birlikte yaşayıp da onları bu dünyaya uydurmaya çalışmak ne korkunç birşey! Dünya ne çekiyorsa hep bu kandırmalardan çekiyor. Bunları ortadan kaldırmak lazım. Fakat yazık ki kötülüklere meydan veren insanlar çok fazla, İsâ bize der ki “Çocuklar gibi olmadıkça cennete giremezsiniz.” Bunu sana itiraz etmek için söylemiyorum. Gerçek olduğu için söylüyorum. Bu söz gösteriyor ki asıl yaşam bizim yaşadığımızdır. Fakat Hristiyan ailesinin nasıl olur da yaşamak için belli bir yolu olmaz? Bize göre tek bir yolu vardır o da seve seve çalışması. Sizin yolunuz ise zorlamadır. Zorlama ise para pul nasıl ortadan kaldırılırsa öyle ortadan kaldırılır. O zaman ortada sadece insanların işi ve sevgisi kalır. Biz her zaman daha çok çalışılması gerektiğine inanırız.

Yok, yok. İsa'nın dininden şüpheye düşseydim, gereklerini yerine getirirken duraksasaydım, sizin, putperestlerin yetiştirdiği çocuğu ve çocuğun içinde yetiştiği şartı görünce duraksama ve şüphelerim o an biterdi. Bazı insanlar, saray, köleler ve yabancı devlet ürünleriyle

yaşayadursunlar, çoğu nasıl yaşamak gerekiyorsa öyle yaşar. Yaşamak için çalışmak lazımdır, insanlar kendi dışındaki insanları zorla kendine hizmet ettirmek istiyor. Sevgi yok dünyamızda, insanları zorla çalıştırarak geleceğimizi güvence altına almakla, sevginin bizlere vereceği güvenceden o kadar uzaklaşıyoruz, insan çalışmayarak lüks bir hayat yaşadığı müddetçe iş kabiliyeti azalır. Böylece gerçek güvenceden mahrum kalır, işte insanlar çocuklarını sefahat içinde yetiştirerek, onların, hayatını sağlama aldıklarını zannediyorlar. Mesela senin oğlunla benim oğlumu ele alalım. Onlara, bir yere bir haber ulaştırmaları için görev verelim. Bakalım hangisi işini daha iyi yapacak. Sonra onlara birşeyler öğretmeye çalışalım. Bakalım hangisi daha canla başla öğrenecek.

Hayır. Hristiyan hayatı sadece çocuğu olmayanlar için mümkündür deme. Bu korkunç sözleri söyleme. Tam tersine. Yalnızca çocuğu olmayan putperestlerin inançları bu şekildedir. Fakat şu ufaklıkların bir tanesinin kanma giren bunun acısını çekecektir.

- Evet, belki de haklısın ama çocukların eğitimine başladık bir kere. En iyi öğretmenlerden ders alıyorlar. Varsın bizim bildiklerimizin hepsini onlar da öğrensin. Bundan zarar gelmez. Sonra benim için de onlar için de daha vakit var. Hele bir büyüsünler, akıllansınlar, o zaman kendi kararlarını verirler. Belki de yanınıza gelirler. Belki o zaman ben de gelirim.

- Ancak gerçekleri öğrendiğiniz zaman özgür olursunuz. İsâ insana tam bir serbestlik tanır ama sizin dininiz asla tanımaz. Sağlıcakla kal, diyerek oğlunu alıp ayrılmış Pamfiliy.

Bu konuşma üzerinden biraz zaman geçmiş ve mahkeme Yuliy'in söz verdiği gibi halk önünde olmuş. Yuliy, Pamfıliy'i dinleri uğruna ölen arkadaşlarının cesetlerini toplarken görmüş ama devletten korktuğu için yanına gidememiş ve onu çağıramamış.

X

Bu olaylardan sonra aradan bir on yıl daha geçmiş. Yuliy'in karısı ölmüş. Hayatı kamu işleriyle, kâh yakaladığı kâh kaçırdığı post peşinde geçiyormuş. Çok zengin olmuş. Gün geçtikçe de zenginliği artıyormuş.

Oğulları büyümüş. En büyük oğlu şatafatlı bir hayat sürmeye başlamış. Parayı tıpkı babasının gençliğinde harcadığı gibi harcıyormuş ve gün geçtikçe daha çok paraya ihtiyaç duyuyormuş. Yuliy ile babasının arasındaki didişme, kin, hor görme, kıskançlık şimdi Yuliy ile oğulları arasında yaşanıyormuş.

Bu sırada yeni vali Yuliy'i görevinden almış. Eski dalkavukları da bunu görünce ondan uzaklaşmış. Hatta sürgüne gönderilmesi kararlaştırılmış. Derdine çare bulmak için Roma'ya gitmiş ama kimse onu dinlememiş. Evine geri dönmesini söylemişler.

Evine geldiğinde oğlunu, serseri gençlerle eğlenirken bulmuş. Kilikya'da Yuliy'in öldüğü, oğlunun da bunu kutladığı söylentisi dolaşıyormuş. Yuliy bunları duyunca çileden çıkmış ve oğlunu dövmüş. Oğlu babasının yumruklarıyla bayılmış. Yuliy olaydan sonra karısının odasına çıkmış. Odada dolaşırken bir İncil bulmuş. Açıp okumaya

başlamış: “Ey sıkıntı çeken insanlar, yanıma gelin. Derdinizin ilacı bendedir. Benim sözlerimi dinleyin, hayatı benden öğrenin. Benim kalbim yumuşak olduğu için sözlerim de yumuşaktır. Benim yüküm hafiftir. Huzura ermek isteyen yanıma gelmelidir.”

Yuliy bu satırları okuduktan sonra: “Doğru, o çoktandır beni çağırıyor. Fakat ben ona inanmıyor, boyun eğmiyorum. Kötüydüm, yüküm ağırdı.” diye düşünmüş.

İncil'i dizlerinin üstüne koyup oturmuş. Pamfıliy'le konuşmalarını hatırlamış. Söylediklerini uzun uzun düşünmüş. Sonra kalkıp oğlunun yanına gitmiş. Oğlunu ayakta gördüğünde, dayağın ona pek zarar vermediğini anlayıp için için sevinmiş. Ardından bir tek kelime bile etmeden sokağa fırlamış. Hristiyan köyüne doğru yürümeye başlamış. Bütün gün yürümüş. Gece dinlenmek, geceyi geçirmek için bir köylünün evine girmiş. Girdiği odada bir adam yatıyormuş, Yuliy'in ayak sesini duyup kalkan adam doktormuş. Yuliy onu görür görmez:

- Hayır. Artık beni düşüncemden vazgeçiremeyeceksin. Üçüncü kezdir oraya gitmek istiyorum. Benim huzurum orada biliyorum, diye haykırmış.

Doktor:

- Nerede? diye sormuş.

- Hristiyanların yanında, deyince Yuliy, doktor demiş ki:

- Doğru. Belki huzur bulabilirsin ama henüz görevlerini yerine getirmedin ki. Sen acılar sonunda çabuk yıkılıyor hemen yılıyorsun. İnsanı olgunlaştıran felaket ateşidir. Sen demircinin ocağından geçtin. Asıl şimdi gereklisin ama kaçıyorsun. Şimdi hem insanları hem kendini denemenin zamanı. Gerçek bilgeliği elde ettin. Onu vatan uğrunda kullanmalısın, insanları, tutkuları, hayatın şartlarını yakından bilenler, tecrübelerini toplum uğrunda kullanmaz da huzur arama peşinde koşarlarsa bu işin sonu nereye varır. Sen bu olgunluğu ve bilgeliği toplum içinde kazandın, yine ona vermelisin.

- Bende hiç bilgelik yok. Ben aldanışlar içinde yüzüyorum. Su ne kadar bayatlarsa bayatlasın şarap olmaz. Benim aldanışlarım da bilgelik olmuş değil.

Yuliy bu sözleri söyledikten sonra evden çıkıp gitmiş. Hiç dinlenmeden yoluna devam etmiş. Ertesi gün akşamı da Hristiyanların yanına varmış. Orada Pamfiliy’in dostu olduğunu bilmedikleri halde onu sevinçle karşılamışlar. Sonra Pamfiliy dostunu görmüş ve sevinerek koşup gelmiş. Kucaklaşmışlar ve Yuliy:

- İşte geldim. Söyle ne iş yapayım? demiş.

Pamfiliy:

- İşten yana tasalanma. Benimle gel, demiş ve onu gelip geçenlerin konakladığı bir eve götürmüş. Bir yatak göstererek:

- Bizim hayatımızı yakından görünce, nasıl hizmet edeceğini anlayacaksın. Şimdi boş zamanını değerlendirebileceğin bir iş göstereyim sana. Şu an bağ bozumu zamanı. Yarın git onlara yardım et. Yerinin neresi olduğunu kendin gör. Anlayacaksın, demiş.

Ertesi sabah Yuliy bağa gitmiş. Önüne gelen ilk bağ henüz gençmiş. Üzümler dallarını kırıyormuş. Gençler salkımları topluyormuş, bütün yerler tutulmuş. Yuliy her tarafı dolaşmasına rağmen yer bulamamış. İleriye doğru yürüdüğünde biraz daha yaşlı bir bağ görmüş. Oradaki üzümler azmış ama Yuliy için orada da yapacak iş yokmuş. Herkes ikişer ikişer çalışıyormuş. Ona yer kalmamış. Biraz daha ilerlemiş ve tamamen yaşlanmış bir bağ görmüş. Bağda kimse yokmuş. Çubuklar kurumak

üzereymiş. Yuliy bu bağda hiç üzüm olmadığını düşünmüş. Kendi kendine: “Tıpkı benim hayatım gibi, ilk çağırıldığımda gelseydim hayatım birinci bağın üzümleri gibi olurdu. İkinci çağırılışında gelseydim ikinci bağın üzümleri gibi olurdu. Şimdi ise hayatım tıpkı bu lüzumsuz, yaşlanmış, ancak odun olabilecek bağ gibi.” demiş.

Yuliy yaptığı şeylerden, boşu boşuna geçirdiği hayatının sonunda kendini bekleyen cezadan korkmuş. “Bir işe yaramıyorum artık” diye geçirmiş aklından. Yerinden kalkamamış. Bir daha asla geri gelmeyecek bir şeyi kaybettiği için ağlamaya başlamış. O an birden bir ihtiyarın sesini duymuş:

- Çalış kardeş, çalış.

- Yuliy etrafına bakındığında, yılların belini büktüğü, nur yüzlü, ayaklarını zor sürüyen bir ihtiyar görmüş. Bir bağ kütüğünün önünde durmuş, üstünde kalan tek tük taneleri topluyormuş. Yuliy ona yaklaştığında ihtiyar yine:

- Çalış kardeş, çalış. Çalışmak insana zevk verir, demiş. Tek tük kalmış taneleri nasıl bulup toplayacağını göstermiş Yuliy’e. O da gidip birkaç tane bulmuş ve atmış ihtiyarın sepetine.

İhtiyar demiş ki:

- Bak, bu tanelerin öbürlerinden farkı var mı? İsâ, “Aydınlık var oldukça aydınlıkta dolaşın.” der. Şüphesiz İsâ’nın yolunda giden sonsuz mutluluğa kavuşur. Allah, İsa’yı insanları yargılamak için değil, kurtarmak için göndermiştir. Ona uyan yargılanmaz. Ona uymayan ise zaten yargılanmıştır. Zirâ Allah’ın peygamberine inanmayan cezayı hak etmiş demektir. Allah dünyaya aydınlık indirmiş ama insanlar kötü işlerle meşgul oldukları için karanlığı aydınlıktan daha çok sevmektedirler. Kötü yaşayanlar kötülükleri ortaya çıkmasın diye aydınlığa doğru yürümezler.

Hak yolda gidenler ise, yaptıkları işler apaçık görünsün diye sürekli aydınlığa koşarlar. Çünkü bu işleri Allah için işlemişlerdir.

Tasalanma oğlum! Hepimiz Allah’ın kuluyuz. Hepimiz onun birer neferiyiz. Yoksa yalnızca kendinin mi ona hizmet ettiğini sanıyorsun. Allah’ın yardımı olmadıkça var gücünle çalışsan bile hiçbir şey yapamazsın. Onun ülkesini mamûr edemezsin. Ne kadar çalışırsan çalış

senin yaptıkların Allah'ın yaptıkları yanında bir nokta bile değildir. Çünkü Allah için bir son yoktur. Allah sana şah damarından daha yakındır. Onun yanına git. Onun elçisi değil kulu ol. İşte ancak o zaman Allah'a ulaşmış olursun. Allah katında büyük küçük yoktur. Yalnızca doğru ve eğri vardır. Doğru yolda yürürsen Allah'a ulaşırsın. Bu yolda attığın adımın küçük veya büyük olması birşey değiştirmez. Çünkü Allah içindir. Unutma ki cennette iyi kullar için ne kadar nimet varsa tövbekar kullar için de o kadar nimet vardır. Geçmişte yapmış olduğun herşey sana hatalı olduğunu göstermiş, sen de tövbe etmişin. Tövbe ettiğine göre doğru yolu bulmuşsun demektir. O yolda Allah'la birlikte yürü. Geçmişi, küçüğü, büyüğü düşünme. Allah katında herkes eşittir. Bir tek Allah vardır ve bir tek hayat.

Bu konuşmalardan sonra Yuliy'in içi rahatlamış, gücü yettiği kadar kardeşleri için çalışmaya başlamış. Bu şekilde yirmi yıl mutlu bir hayat sürmüş. Bedeni öldüğünde dünyadan nasıl göçüp gittiğini farketmemiş bile.

Allah Gerçeği Bilir Ama Geç Söyler

Bir zamanlar, Vladimir şehrinde, iki dükkanı bir evi olan, genç, yakışıklı, kumral kıvırcık saçlı, sesi güzel, Aksenov adında bir tüccar yaşıyordu.

Bu adam gençliğinde çok içer, sonra da sarhoş olup taşkınlık ederdi. Fakat evlenince içmeyi bıraktı. Sadece arada bir içerdi.

Yaz günlerinin birinde, Aksenov, Nijniy panayırına gitmek için hazırlanıyordu. Ailesi ile vedalaşırken karısı:

- N'olur bugün gitme. Çok kötü bir rüya gördüm, dedi.

Aksenov güldü.

- Panayırda kafayı çekerim diye mi korkuyorsun yoksa?

- Niye korktuğumu ben de bilmiyorum ama rüya çok kötüydü: Sözde şehirden gelmişsin. İçeri girip şapkanı çıkardın. Bir de baktım ki saçların bembeyaz olmuş.

Aksenov yine gülerek:

- Beyaz saç zenginliktir güzelim. Bak gör panayırda neler neler kazanacağım. Sana da güzel güzel hediyeler getireceğim, korkma, dedi ve yola çıktı.

Epey gittikten sonra tanıdık bir tüccarla karşılaştı. Beraberce geceyi geçirecekleri bir yer buldular ve orada birer çay içtiler. Sonra da yanyana odalara çekilip yattılar. Aksenov çok uyumayı sevmediği için gece yarısı uyandı. Serinlikte yol almanın kolay olduğunu düşündüğü için arabacıyı uyandırdı. Atları koşmasını söyledikten sonra kerpiç kulübeye girip, hancıyla hesabı kapatarak yola çıktı.

Kırk verst kadar gittikten sonra, atlara yem vermek için bir handa durdu. Hanın sofasında dinlenip, öğleye doğru merdiven başına çıktı ve semavere çay koymalarını söyledi. Sonra da eline gitarını alıp tıngırdatmaya başladı. O sırada çangıraklı bir arabanın hana doğru geldiğini

gördü. Arabadan iki askerle bir memur inmişti. Memur Aksenov'un yanına yaklaşıp: "Kimsin? Nerelisin?" diye sordu.

Aksenov cevapladıktan sonra dönüp:

- Bir çay içmez miydiniz? dedi. Fakat memur:

- Dün geceyi nerede geçirdin? Yalnız mıydın yoksa bir tüccarla mı beraberdin? Sabahleyin tüccarı gördün mü? Handan niye bu kadar erken çıktın, diye sürekli soru soruyordu. Aksenov böyle sorguya çekilmesine şaşırmıştı ama sorulara herşeyi olduğu gibi anlatarak cevap verdi. Sonra da:

- Niye beni sorguya çekiyorsunuz? Ben ne hırsızım ne de haydut. Kendi işime gidiyordum. Ne var ortada beni böyle sorguya çekecek? deyince memur askerleri çağırıp:

- Ben ilçenin kaymakamıyım. Soruyorum çünkü geceyi birlikte geçirdiğin tüccar bıçaklanmış. Göster eşyalarını. Arayın üstünü, dedi.

Hep birlikte hana girerek çantasını, torbasını aramaya başladılar. Birden, kaymakam torbada küçük bir bıçak buldu. Bıçağı göstererek:

- Kimin bu bıçak? diye bağırdı.

Aksenov bıçağa baktı. Kanlıydı. Üstelik kendi torbasından çıkmıştı. Korkmaya başladı. Kaymakam ise sorularına devam ediyordu:

- Bu kan ne?

Aksenov karşılık vermek istiyordu ama sanki dili tutulmuştu:

- Ben... Ben... bilmiyorum... Ben... bıçağı... benim değil.

Bunun üzerine kaymakam:

- Tüccar sabaha doğru yatağında, bıçaklanmış olarak bulundu. Hem içeriden kilitliymiş ve içeride senden başka kimse yokmuş. Bu işi senden başka kim yapabilir ki? Üstelik kanlı bıçak da senin torbandan çıktı. Hem yüzünden de belli oluyor. Haydi söyle artık tüccarı nasıl öldürdüğünü. Ne kadar parasını aldın? Söyle.

Aksenov böyle birşey yapmadığına yemin ediyordu. Birlikte çay içtikten sonra bir daha tüccarı görmediğini, yanındaki sekizbin rublenin kendi parası olduğunu, bıçağın kendine ait olmadığını söylüyordu. Fakat

sesi gittikçe kısılıyor, benzi kül gibi oluyordu. Sanki gerçekten suçluymuş gibi korkudan tir tir titremeye başlamıştı.

Bütün bunlardan sonra kaymakam, askerlere, onu bağlayıp, arabaya bindirmelerini emretti. Ellerini ayaklarını bağlayıp arabaya bindirdiler. Aksenov ağlıyordu. İstavroz çıkardı.

Eşyalarını ve paralarını toplayıp, yakınlardaki bir cezaevine gönderdiler. Ardından da nasıl bir adam olduğunu öğrenmek için Vladimir şehrine birini yolladılar. Şehir halkı ve tüccarlar, Aksenov'un gençliğinde içki içtiğini, eğlenceye düşkün olduğunu ama iyi bir insan olduğunu söylediler. Bu bilgiler alındıktan sonra mahkemeye çıkardılar ve onu Ryazan'lı tüccarı öldürüp yirmibin rublesini almakla suçlayarak, mahkum ettiler.

Karısı onun için üzülüyor, ne yapacağını bilemiyordu. Çocuklarının hepsi küçüktü. Hatta biri daha memedeydi. Kadın toparlanıp kocasının olduğu şehire gitti. Hapishanenin kapısına vardığında kendisini içeri almadılar. O da gidip amirlere, yalvardı ve böylece kocasının yanına gitti. Onu, elleri kolları zincirli, hapishane elbiseleri içinde, hırsızlarla bir arada görünce bayılıverdi. Uzun zaman kendine gelemedi. Ayıldıktan sonra çocuklarını yanına alıp kocasının yanında oturdu. Evde olanları anlattı. Sonra da kocasına, neler olduğunu uzun uzun anlattırdı. Herşeyi dinledikten sonra da:

- Şimdi ne yapacağız peki? dedi.

Aksenov:

- Gidip Çar'a yalvarmalı. Durumu anlatmak gerekir. Suçsuz bir insan böyle cezalandırılmamalı.

Kadın bunu yaptığını, gidip Çar'a bir dilekçe sunduğunu ama bir cevap alamadığını anlattı. Bunun üzerine Aksenov hiçbir şey diyemedi. Sadece başını öne eğmekle yetindi. Karısı saçlarına bakarak:

- O zaman boşuna bembeyaz görmemişim saçlarını. Bak işte kederden beyazlamış gerçekten. Sözümü dinleyecektin beyim. Çıkmayacaktın yola.

Sonra erkeğinin saçlarını düzelterek:

- Canım dostum benim. Haydi bana doğruyu söyle. Bu işi sen yapmadın değil mi?

Aksenov hiç beklemediği bu soru karşısında:

- Demek sen de benim yaptığımı düşünüyorsun. Bunu

nasıl düşünebilirsin? deyip ellerini yüzüne kapatarak ağladı.

O anda bir asker gelerek, kadınla çocukların dışarı çıkmaları gerektiğini söyledi. Aksenov ailesiyle son kez vedalaştı.

Karısı gittikten sonra Aksenov konuştuklarını düşünmeye başladı. Karısının bile böyle düşünmesi, tüccarı onun öldürüp öldürmediğini sorması onu kara kara düşündürüyor: “Görülüyor ki Allah’tan başka kimse gerçeği bilmiyor. Öyleyse sadece ona yalvarıp, ona sığınmak, yardımı sadece ondan beklemek gerekiyor,” diyordu.

O günden sonra dilekçe vermekten vazgeçti. Başkasına ümit bağlamıyor sadece Allah’a yalvarıyordu.

Bu arada mahkeme onu önce kırbaç cezasına, sonra da Sibirya’da kürek cezasına mahkum etti. Onu ceza gereğince önce kırbaçladılar. Yaraları iyileşir iyileşmez de diğerleriyle birlikte Sibirya’ya sürdüler.

Aksenov Sibirya’da 26 yıl sürgünde yaşadı. Saçları ağırmış, bembeyaz olmuştu. Sakalları da saçlarıyla uyum içinde, kar gibi beyaz, incecik aşağı doğru uzanıyordu. Neşesinden eser kalmamıştı. Beli bükülmüş, sessiz sedasız dolaşan, az konuşan, hiç gülmeyen, sürekli Allah’a yalvaran biri olmuştu.

Cezaevinde ayakkabı yapımını öğrendi. Kazandığı paralarla bir Kutsal Takvim almıştı. İçeride ışık yandığı zamanlarda onu okur, tatil günlerinde ise cezaevinin kilisesine gidip Havarilerin kitabına bakardı. Kilise korosunda ilahi söylerdi. Sesi de hâlâ güzeldi, idare, uysal biri olduğu için onu sever, mahpus arkadaşları da ona saygı gösterirlerdi. “Dede”, “Allah adamı,” derlerdi onun için. İdareye bir işleri düşerse, halletmesi için hep onu gönderirlerdi. Kendi aralarında kavga ettiklerinde haklıyı haksızı ayırması için hep onun hakemliğine başvururlardı.

Aksenov evinden hiç mektup almıyor karısıyla çocuklarının sağ olup olmadıklarını bile bilmiyordu.

Günlerden birgün, sürgüne yeni suçlular gönderdiler. Akşama doğru eski mahpuslar, yeni gelenlerin etrafını sarıp, hangi köyden, şehirden geldiklerini, suçlarının ne olduğunu, ne kadar ceza aldıklarını sormaya başladılar. Aksenov da yeni gelenlerin ranzasına oturmuş, başı önde anlatılanları dinliyordu. Bunlardan biri, uzun boylu, altmış yaşlarında, sapasağlam, kısa saçlı, beyaz sakallı biriydi. Şöyle anlatıyordu hikayesini:

- Ben aslında buraya bir hiç yüzünden düştüm. Arabacının kızağından bir at çözdüm. Niyetim gideceğim yere daha çabuk varmaktı. Amma velakin beni yakaladılar. Neymiş, hayvanı çalmışım. Çalmadım. Üstelik de arabacı "dostum" dedim. Kurallara aykırı birşey olmadığını söyledim. İnanmadılar. Tutturdular çalmışsın diye. Neyi, nasıl, nereden çaldığımı bile bildikleri yok oysa. Çok önceleri beni buraya düşürecek işler yapmıştım ama o zaman ele geçiremediler şimdiyse suçsuz yere tıktılar. Varsan baksan "Yalan söylüyorsun. Sibirya'ya gitmişsin ama misafir olarak kalmışsın," derler.

O bunları anlatırken mahpuslardan biri sordu:

- Nerelisin sen?

- Vladimir'denim. Yerlisiyiz oranın, esnaf takımından. Adım Makar. Babamınkiyse Semenoviç.

Bunun üzerine Aksenov başını kaldırdı ve sordu:

- Peki sen, Vladimir'de tüccar Aksenovlardan bahsedildiğini hiç duydun mu?

- Duymaz olur muyum hiç. Zengin tüccarlardır. Fakat babaları Sibirya'daymış. Herhalde o da bizim gibi günahkarlardan. Ya sen dede? Sen nasıl düştün buraya?

Aksenov, kara yazısından bahsetmeyi sevmezdi.

İçini çekerek:

- Günahlarım yüzünden. 26 yıldır kürek cezası çekiyorum işte, dedi.

Makar ısrarla:

- Neydi günahın, diye soruyordu.

Aksenov:

- Herhalde hakettiğim cezayı çekiyorumdur, diyerek kestirip attı. Fakat diğer mahpuslar onun hikayesini anlattılar. Panayıra giderken yolda bir tüccarın öldürüldüğünü, bıçağı Aksenov'un torbasına atıldığını, bunun için onu mahkum ettiklerini.

Makar bu sözleri dinledikten sonra, ellerini dizlerine vurarak:

- Olur şey değil doğrusu! Ne kadar da yaşlanmışsın dede, dedi. Bunun üzerine mahpuslar ona niçin bu kadar şaşırdığını, onu daha önce nerede gördüğünü soruyorlar ama Makar cevap vermeden:

- Şaşılacak şey! Şu kadere bak. Nerede karşılaştık birbirimizle, diyordu.

Bunları dinleyen Aksenov, birden bu adamın tüccarı öldüreni bilebileceği düşüncesine kapıldı. Adama dönerek:

- Makar, sen bu olayı önceden biliyor muydun yoksa beni eskiden bir yerde mi gördün? dedi.

Makar:

- Bilmez olur muyum? Yerin kulağı var derler. Ama bu iş çok eskiden olmuş. Onun için, duyduklarımı unutmuş olabilirim, dedi.

Aksenov ısrarla soruyordu:

- Peki tüccarı kimin öldürdüğünü de duydun mu?

Bunun üzerine Makar güldü:

- Bıçak kimin torbasından çıkmışsa o öldürmüştür herhalde. Biri bıçağı senin torbana atmış bile olsa, yakayı ele vermediğine göre katil o değil demektir. Hem bıçağı senin torbana nasıl koyacak? Torba başının altındaymış. Pekala duyardın bunu.

Aksenov bu cevap üzerine tüccarı öldürenin bu adam olduğunu düşünmeye başladı. Kalkıp oradan uzaklaştı. Yatmaya gitti ama bütün gece gözüne uyku girmedi, içi çok sıkılıyordu. Olayların başladığı o ilk günler geliyordu gözünün önüne. Kar sının, onu panayıra uğurladığı zamanki hali... Sanki gerçek gibiydi. Sonra çocukları ve o zamanki halleri... Hepsi minimininiydi. Birinin üstünde kısa palto, öbüründe önlük vardı. Kendisini de o zamanki haliyle canlandırdı gözünde. Neşeli, genç bir adam... Tutuklandığı hanın çardağını, ortaya oturup nasıl gitar çaldığını, ne kadar sevinçli olduğunu hatırladı. Sonra ceza yıllarına kaydı düşünceleri. Ceza

meydanı, dayaklar, cellat, etrafta toplanan halk, zincirler, mahpuslar, 26 yıllık cezaevi hayatı ve ihtiyarlığı...

Aksenov'un içi öylesine daralmıştı ki bir an kendisini öldürmeyi düşündü. Sonra bu düşüncelerinin hep o cani yüzünden olduğuna inandı. Bunun için de Makar'a karşı bir hınç beslemeye başladı. Bu öyle bir hınçtı ki kendi felaketine bile mal olsa, intikam almak istiyordu. Bütün gece dua etti ama bir türlü hıncını yatıştıramadı.

Daha sonraki günlerde Makar'ın yanına hiç gitmedi, yüzüne hiç bakmadı. Böylece iki hafta geçti. Geceleri üstüne çöken sıkıntıdan dolayı gözüne uyku girmiyordu. Nereye gideceğini bilemiyordu. Yine böyle bir gece cezaevinin içinde dolaştığı bir sırada, bir ranzanın altından toprak atıldığını gördü. Durup izlediği sırada ranzanın altından Makar çıkıverdi. Korku ile Aksenov'a bakıyordu. Aksenov görmemezlikten gelerek geçip gitmek istedi. Fakat Makar ani bir hareketle elini yakaladı. Duvarın altından bir tünel kazdığını, çıkan toprağı da, hergün işe çıkarken, çizme konçlarıyla dışarı çıkarıp, sokağa serptiğini anlattı. Ardından da:

- Eğer ağzını sıkı tutarsan seni de alırım. Fakat ispiyonlayacak olursan beni çok kötü döverler ben de bunu senin yanına bırakmam. Öldürürüm seni. Tamam mı moruk, dedi.

Aksenov hayatını mahveden bu adam karşısında nefretle ürperiyordu:

- Benim buradan çıkmak gibi bir kaygım yok. Öldürmeye gelince. Öldüremezsin çünkü zaten bunu çok önce yaptın. Seni bildirir miyim, bildirmez miyim bilemem. Allah nasıl isterse öyle olur.

Bu konuşmanın ertesi günü, mahpuslar işe götürüldüklerinde mahpuslardan birinin yere toprak serptiğini askerler fark etti. Bunun üzerine cezaevinde araştırma yapıp tüneli buldular.

Cezaevi müdürü gelip:

- Tüneli kim kazdı? diye herkesi sorguya çekti. Hiç kimse suçu üstlenmiyordu. Bilenler Makar'ı ele vermiyorlardı. Çünkü öldüresiye dövüleceğini biliyorlardı. En sonunda müdür, doğru bir adam olarak bildiği Aksenov'a dönerek:

- İhtiyar, sen doğru adamsındır. Allah için söyle kim yaptı bu işi?

Bu soru sorulduğunda Makar, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi davranıyor, sürekli müdüre bakıyordu. Aksenov’a hiç bakmıyordu.

Aksenov’un elleri, dudakları titriyor, ağzını açıp birşey diyemiyordu. Uzun zaman: “Onu ele versem mi acaba?

Beni mahvetmişti niye onu bağışlayacakmışım ki? Bana çektirdiğini kendi de çeksin. Fakat söylersem onu çok kötü döverler, iyi ama niye onu düşünüyorum? Tamam düşünmeyeyim ama elime ne geçecek. İçim daha çok mu rahatlayacak?” diye düşündü.

Müdür sorusunu tekrarlayarak:

- Ey ihtiyar! Haydi söylesene kim kazdı tüneli?

Müdürün ısrarı üzerine Aksenov, Makar’a baktı ve:

- Söyleyemem müdürüm. Allah söylememi istemiyor. Onun için ben de söylemeyeceğim, istediğinizi yapabilirsiniz ama söylemem, dedi.

Müdür onu söyletmek için çok uğraştı ama Aksenov’un ağzını bıçak açmıyordu. Böylece tüneli kimin kazdığını öğrenemediler.

Ertesi günün gecesi, Aksenov yatağına uzanmış uyumak üzereyken, birinin ayak ucuna yaklaştığını hissetti. Karanlıkta tanıyabildiği kadarıyla gelenin Makar olduğunu farketti. Yerinden doğrularak:

- Benden daha ne istiyorsun? Burada ne işin var? dedi.

Makar susuyordu. Aksenov biraz daha doğrularak:

- Ne istiyorsun söylesene? Haydi git. Yoksa askerleri çağırırım, dedi.

Makar, Aksenov’a doğur eğilerek fısıltıyla:

- Aksenov. Beni affet.

- Niye af diliyorsun?

- Çünkü tüccarı ben öldürmüştüm. Bıçağı da torbana ben koydum. Seni de öldürmek istedim ama avludan sesler geldi. Ben de pencereden atlayıp kaçtım.

Aksenov susuyor, ne diyeceğini bilemiyordu. Makar ranzadan inip, yerlere kadar eğilerek:

- Affet beni Aksenov. Affet beni. Allah aşkına affet. Tüccarı öldürdüğümü itiraf edeceğim. Seni serbest bırakacaklar. Evine döneceksin, dedi.

Aksenov: “Senin için söylemesi kolay. Ya bir de bana sorsan... Nereye giderim şimdi? Belki karım ölmüştür. Çocuklarım da beni unutmuştur. Gidecek bir yerim yok benim.”

Makar yerden kalkmadan, başını ranzaya vurarak:

- Affet beni Aksenov. Şimdi gözlerine bakmak, yediğim kırbaçlardan daha ağır geliyor bana. Sen herşeye rağmen bana acıdın. Beni ele vermedin. Allah aşkına bağışla beni. Bu caniyi, pişmanlık duyan adamı bağışla, dedikten sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Aksenov:

- Allah beni affetsin. Belki ben senden çok daha kötüyümdür, dedi.

Birden bire rahatladı. Evi barkı için tasalanmaktan vazgeçti. Cezaevinden başka bir yere gitmek istemediğini anladı. Sadece son anını düşünüyordu.

Makar ise Aksenov’u dinlemedi. Gidip suçlu olduğunu itiraf etti. Aksenov’un evine dönmesine izin verdiklerinde, o çoktan ölmüştü.

Gerçek Mutluluk

Zamanın birinde Urfa ilinde, İlyas adında bir Başkır vardı. Babası ona fazla bir miras bırakmamış, onu evlendirdikten bir yıl sonra ölmüştü, İlyas, o sıralarda yedi kısrağa, iki ineğe, yirmi koyuna sahipti. İşten anlayan bir adam olduğu için yavaş yavaş servetini çoğalttı.

İlyas, sabahtan akşama kadar karısıyla birlikte çalışır, herkesten erken kalkar, geç yatardı. Bu yüzden her yıl biraz daha zenginleşirdi. İlyas bu şekilde otuzbeş yıl çalışarak büyük bir servet sahibi oldu.

Bu zaman içerisinde İlyas'ın ikiyüz atı, yüzellibeş boynuzlu hayvanı, binikiyüz koyunu olmuştu. Çobanlar sürülerini otlatır, hizmetçi kadınlar kısrak ve koyunlarını sağar, bundan kımız, yağ, peynir yaparlardı. Ev bolluk içinde yüzüyordu. Herkes ona imrenerek bakıyor: "Şu İlyas ne şanslı adam. Herşeye sahip. Ölüm bile ona vız gelir," diyorlardı.

İlyas'ın bir çok büyük adamla tanışıklığı vardı. Ona, dünyanın dört bir bucağından misafir gelirdi. İlyas, herkesi kabul eder, yedirip içirirdi. Misafirlerine kımız, çay, şerbet, koyun eti ikram ederdi. Konuklar gelir gelmez hemen bir-iki koyun, eğer gelenler çoksa bir kısrak kestirirdi.

İlyas'ın iki oğlu, bir kızı vardı. Oğullarını ve kızını evlendirmişti. Fakir olduğu zamanlarda oğulları İlyas'la beraber çalışır, koyunları güderlerdi. Fakat zenginleyince işi eğlenceye döktüler. Hatta birisi içkiye dadanmıştı. Büyük oğlu bir kavgada öldü, küçüğün dik kafalı bir karısı vardı, İlyas, söz dinletemediği için, onları ayırıp, bir ev verdi. Böylece serveti bir miktar azalmıştı. Çok geçmeden koyunları bir hastalığa yakalanıp, birçoğu öldü. Sonraki sene kurak geçti. Ot yetişmedi, kıtlık oldu. Bu yüzden, kışın, bir çok hayvanı daha öldü. Ekinlerinin büyük bir kısmını Kırgızlar çalıp götürdü. Böylece İlyas'ın serveti azaldıkça azaldı. İşleri gittikçe kötüye gitti. Bunların neticesinde İlyas güçten düşmüş, tamamen çökmüştü. O ihtiyar yaşında kürklerini, halılarını, arabalarını, eğerlerini, son hayvanına varana kadar nesi var, nesi yoksa herşeyini satmaya mecbur kaldı. Tam manasıyla züğürt bir adam olmuştu. Herşey o kadar çabuk elden çıkmıştı ki, kendisi bile farkında olamamıştı. Artık, kendi giydiği elbise, kürk,

şapka, ayakkabı ve ihtiyar karısı Şam Şemagi’den başka hiçbir şeyi yoktu. Kendisinden ayrılmış olan oğlu, uzak bir diyara gitmiş, kızı da ölmüştü. Onlara yardım edecek kimseleri kalmamıştı. Karısıyla birlikte hizmetçilik yapmaktan başka çareleri yoktu.

Komşuları Muhammed Şah onlara acıdı. Muhammed Şah ne zengin, ne de fakirdi. Namusuyla yaşayan iyi bir adamdı. İlyas’ın eski misafirperverliğini hatırlayıp, ona yardım elini uzattı. Ona: “îlyas, karını da alıp bize gel. Yazın elinden geldiği kadar bahçede çalışır, kışın da hayvanlara bakarsın. Şam Şemagi de kısrakları sağar, sütünden de bizlere kımız yapar. Ben sizlere bakar, yedirir içiririm. Bir şeye ihtiyacınız olursa bana söyleyin yeter,” dedi.

İlyas, komşusuna teşekkür ederek, karısı ile gelip, Muhammed Şah’ın evine hizmetçi oldu. Bu onlara önceleri zor geldiyse de zamanla buna alıştılar. Ellerinden geldiği kadar çalışıp çabalayarak, yaşamaya başladılar.

Muhammed Şah onları yanına almakla çok iyi etmişti. Çünkü, İlyas ve karısı, vaktiyle gün görmüş insanlar olduğu için işin püf noktalarını ve usullerini biliyor, tembellik etmiyor, olanca güçleriyle çalışıyorlardı.

Muhammed Şah böyle gün görmüş ve zengin insanların bu hale düşmesine çok üzülüyordu.

Bir gün Muhammed Şah’a uzak bir yerden akrabaları gelip misafir oldular. Köyün hocası da geldi. Muhammed Şah, İlyas'a bir koyun tutup kesmesini emretti. İlyas koyunu yüzüp pişirdi ve misafirlere getirdi. Misafirler koyunu yediler, çay içtiler, sonra da kımıza başladılar. Misafirlerle ev sahibinin yumuşak minderler ve de halılar üzerine oturup, taslarla kımız içip sohbet ettikleri bir sırada İlyas kapının önünden geçti. Muhammed Şah onu görür görmez, misafirlere işaret edip:

- Kapının önünden geçen şu ihtiyarı gördünüz mü? dedi.

Misafirlerden biri:

- Gördüm. Fakat bunda dikkat çekecek ne var? dedi.

- Şu var ki, bu adam, bizim buranın en zengin adamıydı. Adı İlyas. Belki duymuşsundur.

- Duymaz olur muyum hiç. Kendisini görmemiştim ama, şöhreti çok uzaklara ulaşmıştı.

- Şimdi hiçbir şeyi kalmadı. Benim yanımda çalışıyor, karısı da bizim kısrakları sağıyor.

Misafirler hayretle “cık cık” çekip başını salladı:

- Yâ... İşte, saadet bir tekerlek gibi döner. Dönerken de kimini yukarı çıkarır, kimini aşağı indirir. İhtiyar çok azap çekiyor olmalı.

- Bilmiyorum. Gördüğüme göre rahatça, sessizce işine bakıyor. Misafir sordu:

- Onunla konuşabilir miyiz? Bize biraz hayatından bahsetsin.

Ev sahibi “hay hay” diyerek çadırın arkasına doğru seslendi.

- Babay! Buraya gel, karınla birlikte kımız iç.

İlyas, karısıyla birlikte içeri girdi. Ev sahibini ve misafirleri selamladı. Dua edip, kapının yanına diz çöktü. Karısı da perdenin arkasına geçip, ev sahibinin hanımının yanına oturdu. İlyas'a bir tas kımız verdiler. İlyas tekrar onları selamladı. Biraz kımız içtikten sonra tası yere koydu.

Misafir ona dedi ki:

- Nasıl dede, bize bakıp eski yaşantını özlüyor musun? Canın sıkılıyor mu? Eskiden mutluydun şimdi ise sıkıntı çekiyorsun.

İlyas gülümseyerek cevap verdi:

- Sana saadetin ve sıkıntının gerçekte ne olduğunu anlatsam, hayret edersin. Bunu karıma sor da ondan dinle, o kadındır, kalbinde ne varsa dilinde de o vardır. Bu mesele hakkında tüm hakikati o sana söyler.

Misafir perdeye doğru döndü:

- Nine, eski saadet ve şimdiki sıkıntı hususunda ne dersin?

Şam Şemagi perdenin arkasından cevap verdi:

- Şunu derim ki, kocamla elli yıldır saadeti aradık ama bulamadık. Son iki yıldır hizmetçilik yapıyoruz, elimizde avucumuzda hiç bir şey yok. Meğer gerçek saadet buymuş.

Artık hiç bir şey istemiyoruz.

Misafirler, ihtiyar kadının söylediklerine hayret ettiler. Ev sahibi bile şaşırdı. İhtiyar kadının o andaki durumunu görmek için kalkıp perdeyi açtı.

İhtiyar kadının elleri göğsünün üzerindeydi. Gülümseyerek kocasına baktı, kocası da ona gülümsedi. Sonra biraz önce söylediklerini tekrarladı:

- Gerçeği söylüyorum, şaka etmiyorum. Yarım asır boyunca saadeti aradık, zengin iken onu bulamadık. Şimdi hiçbir şeyimiz kalmadı, hizmetçi olduk, fakat öyle bir saadete eriştik ki, bundan daha iyisini istemiyoruz.

- Peki, şimdiki saadetiniz ne biçim bir saadet?

- Ne biçim mi? Anlatayım: Zengin olduğumuz zamanlarda bir saat bile rahat yüzü görmüyorduk. Ne oturup sohbet edebilir, ne öte dünyayı düşünebilir, ne de dua edebilirdik. İşimiz başımızdan aşkındı. Misafirler gelince bir sürü iş çıkar, onları nasıl ağırlayacağımızı bilemezdik. Bizi ayıplamasınlar diye, ne ikram edeceğimizi kara kara düşünürdük. Misafirler gidince de hizmetçi derdi başlardı. Onlar fazla yemek, az çalışmak ister. Biz de mal-mülkümüzün eksilmemesini isterdik. Böylece günaha girerdik. Bir taraftan da kurt tayları, danaları kapmasın, ekinlere hırsız girmesin diye uğraşır dururduk. Koyunlar kuzuları ezecek diye gözümüze uyku girmezdi. Biraz rahatlar gibi olunca da kışlık yem derdine düşerdik. Bütün bunlar yetmezmiş gibi aramızda geçimsizlik vardı. O, “şöyle yapılacak” der, ben “böyle yapılacak” derdim. Al sana bir günah daha. İşte bu şekilde boş işlerle uğraşıp durduk. Günahtan günaha girdik, saadet yüzü görmedik.

- Ya şimdi?

- Şimdi, sabah kalkınca güzel güzel konuşuyor, dostça sohbet ediyoruz. Kavga edecek, merak edecek bir şeyimiz yok. Bütün işimiz ev sahibine hizmet etmek. Elimizden geldiği kadar çalışıyor, ev sahibimiz kaybetmesin diye gayret ediyoruz. Bunu isteyerek yapıyoruz. İşten dönünce yemeğimizi hazır buluyoruz. Öğle ve akşam yemeği var, kımız var, gocuk var, kürk var; konuşmak için, öte dünyayı düşünmek için, dua etmek için bol vakit var. Daha ne olsun. Elli yıldır saadet arayıp durduk ama ancak şimdi bulduk.

Misafirler güldüler.

İlyas dedi ki:

- Gülmeyin kardeşler. Bunlar öylesine söylenen laflar değil, şaka değil, insan hayatı. Eskiden, karım da, ben de, aptalmışız. Servetimizi kaybettik diye ağlayıp duruyorduk. Şimdi, Allah bize hakikatin ne olduğunu gösterdi. Biz bunları size gülüp eğlenesiniz diye değil, iyiliğiniz için söylüyoruz.

O sırada Hoca söze karıştı ve:

- Bu söz haktır. Hak sözdür. İlyas hakikati söylüyor. Bunun Kur'an'da da yeri var, dedi.

Bunun üzerine misafirler gülmeyi bırakıp, derin düşüncelere daldılar.

Irgat Emelyan ve Davul

Vaktiyle bir beyitı yanında Emelyan adında bir ırgat çalışıyordu. Emelyan birgün tarlaya giderken, yolda önüne bir kurbağa sıçradı. Az kalsın üstüne basacaktı ki atlayıp geçti. Sonra birdenbire arkasından kendisini çağıran bir ses işitti. Etrafına bakınca yol üzerinde bir kız olduğunu gördü. Kız ona:

- Emelyan niye evlenmiyorsun sen? dedi.

- Nasıl evleneyim cici kız. İşte gördüğün gibi beş parasız biriyim ben. Hangi kız varır bana.

- Benimle evlensene.

Emelyan kızdan çok hoşlanmıştı:

- Seve seve evlenirim seninle ama, nerede, nasıl yaşarız?

- Düşündüğün şeye bak. Çok çalışıp az uyuduktan sonra her yerde karnımız tok, sırtımız pek olur.

Emelyan bu sözler üzerine:

- Peki, öyleyse evlenelim. Fakat nerede yaşayacağız, dedi.

Kız da ona:

- Şehre gideriz, dedi ve birlikte şehre gittiler. Şehrin kenar mahallelerinin birinde küçük bir ev tutup, orada beraber yaşamaya başladılar.

Şehrin beyi birgün onları dolaşırken, Emelyan'ın karısı beyi görmek için dışarı çıktı. Bey kadını görünce hayretlere düştü ve: "Hangi anadan doğmuş bu güzel." diye geçirdi içinden. Atını durdurup Emelyan'ın karısına:

- Kimsin sen? diye sordu.

- Köylü Emelyan'ın karısıyım.

- Sen güzeller güzelisin, ne diye bir köylüye vardın?

- İltifatın için teşekkürler. Fakat köylü biriyle de gayet iyi geçinip gidiyorum.

Bey bu konuşmadan sonra yoluna devam etti ve sarayına döndü. Gelgelelim gördüğü kadın bir türlü aklından çıkmıyordu. O gece sabaha kadar gözüne uyku girmedi. Her an kadını nasıl elde edeceğini düşünüyor, fakat ne yapması gerektiğini bir türlü bulamıyordu. Bunun üzerine uşaklarını yanına çağırıp bu işe bir çözüm bulmalarını emretti. Onlar da beye şöyle bir çözüm önerdiler:

- Emelyan’ı yanına işçi olarak al. Onu ağır işlere verir, canını çıkarırız. Böylece karısı dul kalır, sen de muradına erersin.

Bu fikir beyin aklına yattı ve denileni yaptı. Kapıcılık etmesi ve karısıyla birlikte kendi yanında oturması için Emelyan’a haber gönderdi.

Gelen bu haber üzerine Emelyan’ın karısı:

- Gündüz çalışıp, gece yanıma geldiğin sürece ne olacak ki... Git, demiş.

Emelyan gidip, saraya vardığında Bey'in kahyası sordu:

- Niçin yalnız geldin? Karını getirmedin mi?

- Niye getireyim ki, onun evi var zaten.

Emelyan işe başladığında ona iki işçinin bile üstesinden gelemeyeceği işler yüklemeye başladılar. Emelyan bu işleri bitirebileceğini hiç sanmıyordu. Fakat akşamüstü bir de baktı ki işlerin hepsi erkenden bitmişti. Kahya tüm işlerin bittiğini görünce şaşırıp kaldı. Ertesi gün için o günkünün dört katından fazla iş gösterdi ona:

Emelyan o akşam eve gittiğinde her yeri temizlenmiş, derlenip toplanmış, sobayı yakılmış, yemeği pişirilmiş buldu. Karısı masa başına oturup dikiş dikerek kocasını bekliyordu. Kocası gelince onu karşıladı, sofrayı kurdu, ona yemeğini verdi. Sonra işin nasıl gittiğini sordu. Emelyan:

- Kötü, dedi. Bana gücümün yetebileceğinden fazla yük yüklüyorlar. Böyle devam ederse geberip gideceğim.

Karısı ona:

- Canım sen işi düşünme. Ne kadar yaptım, ne kadar kaldı diye tasalanma. Sadece çalış. Merak etme herşey zamanında biter, dedi.

Emelyan o gün yatar yatmaz uyudu. Ertesi sabah işe dört elle sarılıp çalışmaya başladı. Bir an bile önüne ardına bakmadı. Akşama doğru her iş bitmişti. O gün hava kararmadan eve gitti.

Güç geçtikçe Emelyan'a daha çok ve daha ağır işler yüklüyorlardı. Fakat o işleri zamanında bitiriyor ve evine geliyordu.

Bu şekilde aradan bir hafta geçti. Uşaklar ağır işlerle Emelyan'ın hakkından gelemeyeceklerini anlamışlar, ona doğramacılık, taşçılık gibi ustalık isteyen işler vermeye başlamışlardı. Ne iş verirlerse versinler. Emelyan her işin üstesinden geliyor, işleri zamanında bitiriyor, akşam karısının yanına geliyordu.

Bunun üzerine bey uşakları çağırıp:

- Ben size boşuna mı ekmek veriyorum. İki hafta geçti hâlâ bir netice alamadık. Hani ağır işlere vererek onun canını çıkaracaktınız. Nerede... Hergün türküler söyleye söyleye eve gittiğini görüyorum pencereden. Sizler benimle dalga mı geçiyorsunuz, dedi.

Uşaklar kendilerini savunmaya çalışıyorlardı:

- Efendim, ilk önceleri onu ağır işlere verdik. Gebermesi için elimizden geleni yaptı. Fakat bir türlü hakkından gelemedik. Artık işleri sanki ev süpürüyormuş gibi yapıyor. Durmak dinlenmek bilmiyor. Baktık bu iş böyle olmayacak, ustalık isteyen işlere verdik onu. Aklı ermez, bu işleri beceremez dedik ama yine üstesinden geldi. Nasıl yapıyor, nasıl ediyor elini attığı işi başarıyla bitiriyor. Efsunlu mudur nedir? İnanın ne yapacağımızı biz de bilmiyoruz. Fakat ona bu sefer altından kalkılması mümkün olmayan bir iş vermeyi düşünüyoruz. Şöyle ki: "Eğer, Emelyan'ı yanınıza çağırıp, sarayınızın karşısına bir gün içinde bir kilise yapmasını emrederseniz, yapamayınca da emri yerine getirmedi," diye boynunu vurdurabilirsiniz.

Bu fikir Bey'in aklına yatmıştı. Emelyan'ı yanına çağırtıp:

- Şimdi sana, sarayımın karşısındaki şu meydana bir kilise yapmanı emrediyorum. Yarın akşama kadar hazır olsun tamam mı? Eğer bu işi

zamanında yaparsan seni mükafatlandırırım, yok eğer yapamazsan boynunu vurdururum, dedi.

Emelyan emri aldıktan sonra eve döndü. “Artık kurtuluşum yok,” diyordu kendi kendine. Karısının yanına gelince:

- Hazırlan karıcığım. Nereye olursa olsun kaçıp gitmemiz lazım. Yoksa halimiz yaman, dedi.

- Niçin bu kadar korktun? Niye kaçmak istiyorsun?

- Nasıl korkmayayım. Bey, bana yarın akşama kadar yeni bir kilise yapmamı emretti. Yapamazsam boynumu vurduracağını söyledi. Vakit varken kaçalım. Bundan başka kurtuluş yok.

Karısı bu sözlere hiç aldırış etmedi.

- Bey'in bir sürü uşağı var. Nereye gitsek bizi bulur. Kaçarak ondan kurtulamayız. Allah’a sığınarak, emri yerine getirmeye çalışmalı.

- Fakat, biliyorsun ki benim buna gücüm yetmez.

- Üzülme canım! Yemeğini ye, yat uyu. Sabah erkenden kalk. Göreceksin ki herşeyi başaracaksın.

Bunun üzerine Emelyan yatıp uyudu. Sabahleyin karısı onu uyandırıp:

- Haydi gidip şu kiliseyi tez elden bitiriver. Al sana çekiç ve çivi. Topu topu bir günlük işin var, dedi.

Emelyan yola çıktı. Şehre vardığında, meydanda yeni bir kilisenin bulunduğunu gördü. Ufak tefek eksiklikleri vardı. Gördüğü eksikleri tamamlamaya başladı. Akşama doğru işini bitirmişti.

Bey uyanıp sarayın penceresinden baktı ki bir de ne görsün! Meydanda yeni bir kilise durmakta. Emelyan ise elinde bir çekiç, oraya buraya çivi çakıyor, ileri geri koşturup duruyordu.

Kilisenin yapılması beyin hiç hoşuna gitmemişti. Emelyan’ı öldüremeyeceğini, dolayısıyla da karısını elde edemeyeceğini düşünerek hayli öfkelendi. Uşaklarını çağırıp:

- Emelyan bunu da başardı. Şimdi onu öldürmek için ileri sürebileceğimiz hiçbir sebep yok ortada. Daha ustaca bir plan kurun, bu işe

bir çare bulun, yoksa hepinizi öldürürüm. Hem de onun gözleri önünde, dedi.

Bunun üzerine uşaklar uzun uzun düşünmüş, nihayet kendilerince bir çıkar yol bulmuşlar. Bey'e gidip:

- Emelyan’a bir nehir yapmasını emret. Bu öyle bir nehir olsun ki sarayın etrafından aksın, üstünde gemiler yüzsün, demişler.

Bey, Emelyan’ı çağırtıp, yeni işini söyledi.

- Kiliseyi yapabildiğine göre bunu da yaparsın. Yarına kadar herşey emrettiğim gibi hazır olmazsa boynunu vurdururum senin.

Emelyan’ı büyük bir tasa almış. Düşünceli bir suratla evine vardığında karısı: “Niçin böyle endişelisin? Yoksa yeni bir iş mi buyurdular sana?” diye sordu.

Emelyan da herşeyi anlattı ve:

- Kaçıp gitmeliyiz, dedi.

- Kaçamayız ki... Nereye gitsek bulurlar. Emri yerine getirmek lazım, başka çare yok.

- İyi de nasıl yapacağım bu işi.

- Böyle şeylere kafanı takıp, üzülme canım. Yemeğini ye de yat. Sabah erkenden kalk. Herşey yoluna girecek, göreceksin.

Emelyan yatıp uyudu. Karısı sabah erkenden onu uyandırdı:

- Haydi kalk da işinin başına git. Herşey tamam. Yalnızca iskelenin yanında küçük bir tümsek var. Kürekle onu düzeltmen yeterli.

Emelyan yola çıktı. Şehre vardığmda sarayın etrafında bir nehir aktığını gördü. Üstünde de gemiler yüzmekteydi, iskelenin yanına gittiğinde engebeli bir yer olduğunu gördü ve orayı düzeltmeye başladı.

Bey uyandığında bir de baktı ki, sarayın etrafında, üstünde gemiler yüzen bir nehir akmakta. Emelyan da küreğiyle bir tümseği düzlüyor.

Bey, küplere bindi. Ne nehir, ne de gemiler onu sevindirmişti. Emelyan’ı bir türlü öldürtemediği için içi içini yiyordu. “Elinden gelmeyen iş yok ki. Şimdi ne yapsam acaba?” diyordu kendi kendine. Sonra uşaklarını çağırıp:

- Bu adam, bugüne kadar ne söylediysek hepsini yaptı. Öyle bir şey düşünün ki üstesinden gelemesin ve karısı da bana kalsın.

Uşaklar düşünüp taşındılar ve beyin yanına gittiler:

- Efendim, Emelyan'a: "Neresi olduğunu bilmediğin bir yere git ve ne olduğunu bilmediğin birşey getir." şeklinde emir ver. Bu emri yapabilmesinin imkanı yok. Çünkü nereye gitse, gitmesi gereken yerin orası olmadığını, ne getirse getirmesi gereken şeyin o olmadığını söyleriz. Böylece sen de kendisini öldürür, karısını alabilirsin.

Bu fikir beyin çok hoşuna gitmişti. Sevinçten gözleri parlıyordu. Uşaklarına: "Akıllıca birşey düşünmüşsünüz." dedikten sonra Emelyan'ı yanına çağırttı. Yeni emrini ona açıkladı. Konuşmasının sonuna da: "Emri yerine getiremezsen boynunu vurdururum," cümlesini eklemeyi unutmadı.

Emelyan karısının yanına gidip beyin dediklerini anlattığında karısı:

- Bu defa beye iyi akıl vermişler. Akıllıca hareket etmek durumundayız, dedi ve biraz düşündükten sonra kocasına:

- Uzaklara gidip, büyükannemizden yardım istemem gerekiyor. O, sana birşey verecek onu al doğruca beyin yanma git. Beni de orada bulacaksın. Artık ellerinden kurtulmam çok zor. Beni alıp zorla götürecekler. Fakat bu uzun sürmeyecek. Eğer büyükannenin söylediklerini harfiyyen yaparsan beni kurtarabilirsin, dedi.

Kadın kocasının yol hazırlıklarını tamamlayıp, eline küçük bir torba, bir de iğ vererek:

- Bunu ona verirsen, senin benim kocam olduğunu anlar, dedi.

Karısı gideceği yolu gösterdikten sonra Emelyan yola çıktı. Şehir dışında çıktığında atış yapan okçular gördü. Okçular atışlarını bitirip oturduklarında Emelyan yanlarına gelip:

- Kardeşler! Bir yere nasıl gidilir. Bir şey nasıl getirilir biliyor musunuz? diye sordu.

Okçular bu sözler üzerine şaşırıp kaldılar:

- Senden kim istedi bunu, kim verdi bu emri sana?

- Bey verdi.

- Sana yardımcı olmamız mümkün değil.

Emelyan orada biraz oturduktan sonra yoluna devam etti. Gide gide bir ormana vardı. Orada bir kulübe ilişti gözüne. Kulübeden içeri girince ihtiyar bir köylü kadınının oturduğunu gördü. Kadın bir yandan yün eğiriyor, bir yandan da ağlıyordu. Kadın Emelyan'ı görünce yüksek bir sesle:

- Kimsin sen, niye geldin, dedi.

O sırada Emelyan iği ihtiyar kadına uzatıp, kendisini karısının gönderdiğini söyledi. Kadıncağız birdenbire yumuşamış, ardarda sorular sormaya başlamıştı: Emelyan nasıl evlendiklerinden başlayıp, buraya kadar nasıl gelindiğini birer birer arılattı kadına.

İhtiyar kadın anlatılanları dinledikten sonra ağlamayı keserek:

- Peki oğlum, otur da birşeyler ye, dedi.

Emelyan yemeğini yedikten sonra kadın konuşmaya başladı:

- Al şu yumağı ve önünde yuvarla. O nereye giderse sen de ardından git. Bu seni bir deniz kenarına götürecektir. Oraya varınca büyük bir şehir göreceksin. Şehre gir ve şehrin en ucunda bulunan eve geceyi orada geçirmek için rica et. Aradığın şeyi orada bulacaksın.

- İyi ama bu şeyin aradığım şey olduğunu nasıl anlayacağım nine?

Anne-babadan daha fazla sözü dinlenen birşey görürsen bil ki aradığın şey odur. Onu Bey'e götürdüğünde o sana getirmen gereken şeyin o olmadığını söyleyecek. O zaman: “Madem ki bu değil, öyleyse bunu parçalamalı.” de, ve o şeye vur. Nehir kenarına gidip onu parçala ve suya at. İşte o zaman karına kavuşacaksın.

Emelyan ihtiyar kadına: “Allah’a ısmarladık.” deyip yola çıktı. Kadının dediği gibi yumağı yuvarladı ve onu takip etti. Nihayet bir deniz kenarına vardı. Etrafına bakınca deniz kıyısında bir şehir, şehir kenarında da bir ev gördü. Evin kapısını çalıp, geceyi orada geçirmek için ricada bulundu. Onlar da kabul ettiler. Bunun üzerine geceyi orada geçirdi. Ertesi sabah erkenden uyandı. O sırada bir konuşma işitti. Baba oğlunu uyandırıp ormana odun kesmeye göndermek istiyordu. Oğul ise babasını dinlemiyor: “Daha çok erken baba, sonra giderim.” diyordu.

Bu sefer annesi oğlanı kaldırmak için uğraşmaya başladı:

- Haydi oğlum kalk. Biliyorsun babanın sızıları var. O mu gitsin şimdi.

Oğul annesinin dediklerine de aldırmıyor uyumaya devam ediyordu. O sırada sokakta gümbürdeyen birşey duyuldu.

Oğul yerinden sıçradığı gibi giyinip sokağa fırladı. Emelyan da yerinden kalkıp, anne babadan daha çok sözü dinlenen bu şeyi görmek için sokağa koştu. Sokakta, omzunda yuvarlak birşey taşıyan bir adam gördü. Adam tokmakla bu şeye vuruyor, o şey de vuruldukça gümbürdüyordu. Emelyan aradığı şeyin bu olduğunu anladı. O şeye doğru yaklaşıp bakmaya başladı: Yuvarlak birşeydi bu. Üstüne gerilerek bir deri geçirilmişti. Emelyan bu şeyin adını sordu:

- Davul dediler.

Emelyan bu şeyi kendisine vermeleri için yalvarmaya başladı. Fakat vermediler. Bunun üzerine yalvarmayı kesip, onları takip etmeye başladı. Bütün gün peşlerinden gitti. Onların yattığını görünce de davulu kaptığı gibi kaçtı. Sonra koşarak evine gitti. Karısını görmek için etrafa bakındı ama karısı evde yoktu. Gittiğinin ertesi günü onu alıp Bey'in yanına götürmüşlerdi.

Bunun üzerine Emelyan Bey'in yanına gitti ve: “Bilmediği bir yere giden, bilmediği bir şey getiren adam geldi.” diye haber yolladı. Uşaklar Bey'e haberi iletti. Fakat Bey onlara ertesi günün sabahı gelmesini söylemişti.

Emelyan tekrar haber vermeleri için yalvarıp yakarmaya başladı.

- Biraz önce geldim. Emredilen şeyi de getirdim. Ya Bey buraya gelsin, ya da ben yanına giderim, dedi.

Bey Emelyan’ın yanına gelip:

- Nereye gittin? diye sordu.

- Bilmiyorum.

- Peki ne getirdin?

Bu soru üzerine Emelyan getirdiği şeyi çıkarıp göstermek istedi. Fakat Bey, başını çevirip bakmadı bile. Sadece:

- İstediğim şey o değil, değil.

Bunun üzerine Emelyan:

- Madem ki bu değil, bu şeyi parçalamalı, diyerek davulu alıp dışarı çıktı. Üzerine vurmaya başladı. O vurdukça Bey'in askerleri Emelyan’ın etrafında toplanıyor, ona selam duruyor, ondan emir bekliyorlardı.

Bey olup bitenleri pencereden görüyor, askerlerine: “Onun arkasından gitmeyin.” diye emirler veriyordu. Fakat askerler onu dinlemiyor, Emelyan’ın peşinden gidiyorlardı. Bey bu durumu görünce karısını götürüp Emelyan’a vermelerini emretti. Sonra da davulu kendisine vermesi için Emelyan’a yalvarmaya başladı.

Emelyan ise:

- Hayır, olmaz. Bana bunu parçalamamı, sonra da nehre atmamı söylediler. İşte bu sebeple bunu sana veremem, dedi.

Sonra elinde davulla nehir kenarına gitti. Askerler de peşisıra gelmişlerdi. Emelyan orada davulu parçalayıp nehre attı.

İşte tüm bu olup bitenlerden sonra Emelyan karısını alıp evine gitti. O günden sonra Bey Emelyan'ı rahatsız etmedi. Emelyan da yoksulca, fakat alın teriyle yaşamını sürdürdü.

En Büyük Ceza

Bir zamanlar Ukrayna'nın büyük bir köyünde Şpak adında zengin bir köylü yaşıyormuş. Trohim adındaki yoksul ise Şpak'ın işçi olarak tuttuğu bir köylüymüş.

Gel zaman git zaman Şpak'm güzel kızı Vassa, bu fakir köylüye gönlünü kaptırmış. Derken birgün meseleyi babasına açmış. Bunu duyan Şpak küplere binmiş ve Trohim'i evden kovmuş. Onunla alay ederek:

- Ancak, ince mavi kumaştan palto içinde, kendi atınla, arabanla bana geldiğinde kızı sana veririm, demiş.

Delikanlı bu kadar zengin olabileceğini aklından geçirmediği için, kederinden kendini suya atıp öldürmek istemiş. O sırada oradan geçen Pridibalka adlı bir çiftlik bahçıvanı onu kurtarmış. Bu kötü kalpli insan halk arasında insan kılıklı bir şeytan diye biliniyormuş.

Pridibalka Trohim'i kurtardıktan sonra köylerinden geçerek bir tüccarı öldürüp soyması için onu ayartmış. Bunun üzerine, Trohim, Pridibalka'nın da yardımıyla, karanlık bir gecede, orman içindeki ana yolda, planlanan cinâyeti işlemiş. Cinâyet izlerini de ortadan kaldırmış. Trohim para ve malların yarısını alıp atları uçurumdan yuvarladığı için yapılan soruşturmada tüccar ve uşağının feci bir kaza geçirdiği sonucuna varılmış. Ayrıca Pridibalka, Şpak'ı sinirlendirmek için Trohim'e para verdiği söylentisini bütün köye yaymış. Trohim bu sırrı sadece nişanlasına anlatmış. Bunun üzerine kız ona gelecekteki alınyazısını öğrenmek için, geceleyin öldürdüğü iki kişinin mezarına gitmesini öğütlemiş. Trohim öğüdü tutup oraya gittiğinde, gizli bir ses ona, Allah'ın kendisini kırk yıl sonra cezalandıracağını söylemiş. Trohim ve nişanlısı bunun çok uzun bir zaman olduğunu ve bu zaman içinde günahlarını bağışlatmak için bir yol bulabileceklerini düşünerek evlenmeye karar vermişler.

Trohim, Pridibalka ile konuşup, Allah ve günah diye birşey olmadığına inandıktan sonra içini kemiren vicdan azabından kurtulmuş.

Zengin Şpak da gençleri kendi haline bırakmış ve Trohim ticaretle uğraşarak yavaş yavaş zenginleşmeye başlamış. Önce kasabaya sonra da

şehre yerleşmiş. Artık ona Trohim Semenoviç Yaşnikov diyorlarmış. Derken birgün karısı ölmüş. Yalnızlığın verdiği acıyla vicdan azabı çekmeye başlamış. Vicdan azabına dayanamadığı birgün, papaza giderek derdini anlatmış. Papaz da ona bir kilise yaptırırsa günahının bağışlanacağını söylemiş. Trohim kiliseyi yaptırmış ama yine de içi huzurlu değilmiş. Bu ruhsal durum içindeyken ikinci kez evlenmiş. Petersburg'a taşınıp, şatafatlı bir hayat sürmeye başlamış. Orada herkesten saygı görüyormuş. O sırada bir manastırdaki mübarek bir ihtiyar kendisine, cinayetini bağışlatmasının tek yolunun, haksızca edindiği bütün malını mülkünü dağıtıp, yoksulluk içinde kendi emeğiyle yaşadığı takdirde mümkün olacağını söylemiş. Fakat Trohim bu cesareti kendinde bulamıyor, bir takım bahanelerle kendini haklı görüyormuş.

Bu şekilde aradan uzun yıllar geçmiş ve en sonunda o korkunç kırkıncı yıl gelip çatmış. Trohim'in mezarda duyduğu ceza hükmü o yıl gerçekleşecekmiş. Kendisini nasıl bir kader beklediği düşüncesi, ihtiyarı kahrediyormuş. işlediği günahı bilgin oğlu Aleksandır'a çıtlatmış. Oğlu babasının günahını tam olarak bilmemesine rağmen onu teselli etmeye başlamış. Allah diye bir varlığın olmadığını, bu sebeple ondan ve mahkemesinden korkmanın budalalık olduğunu, âhiret diye birşey olmadığını ve bundan ötürü ruh için tasalanmamak gerektiğini, eski boş inançlardan kurtulmak gerektiğini anlatmış.

Nihayet kırk yılın son günü de gelip çatmış. Trohim artık ne yapacağını şaşırdığı bir sırada, kopan korkunç fırtına, ruhunu iyice altüst etmiş. Artık yıldırım vuruşunu bekliyormuş ki fırtına dinmiş. Bunun üzerine Trohim gittikçe daha kuruntulu, korkak, asık suratlı olmaya başlamış. Bilgin oğlu Aleksandır ise sürekli Allah ve ruh hakkındaki görüşlerini tekrarlayarak:

Bu koca karı masallarından kendini kurtar baba, diye öğüt verip, onu biraz olsun avutuyormuş. İhtiyar da:

- Artık bunlardan kurtuldum, diyormuş.

Günleri böyle geçerken, oniki ağustosu, onüç ağustosa bağlayan gece de suçunun cezasını çekmeye başlamış. O gece oğluyla konuşup yalnız başına odasına çekildiğinde şunlar geçiyormuş kafasından: "Allah yok, ruh yok, ceza yok! Ne güzel! Boşu boşuna çekmişim bunca zamandır bu kadar acıyı. Aleksandır'ın dediği gibi, hepimiz yaşamak için boğuşuyoruz

birbirimizle. Öldürüyoruz birbirimizi. İşte var olma savaşı ve hayatın kanunu bu. Sadece bu. Bana bu savaşı Allah kazandırdı. Allah mı kazandırdı? Ne saçmalık. Dil alışkanlığı işte. Bu zaferi hiçbir ilah kazandırmadı bana. Ben başardım, ben kazandım. Hepsi o kadar. Sonuçta herkes savaşır ama kim kazanırsa zaferden o yararlanır. Bu savaşta da ben kazandım ve ben faydalanıyorum. Rahatım yerinde. Sadece o olay benim hayatımı mahvediyordu ama ondan kurtuldum artık. Beni çekemiyorlar biliyorum."

Daha sonra çilekeş keşisin sözlerini hatırlamış: "Herkes zengin olmak ister. Madem ki sen de istiyorsun, öyleyse çalış. Gelip eline vermelerini bekleme."

O anda birden durup, Aleksandır'ı düşünmeye başlamış: "Aleksandır her yıl kendisine verdiğim 20 bin rublenin yetmediğini söylüyor, harçlığını 10 bin ruble daha arttırmamı istiyor. Buna yanaşmayışım hoşuna gitmiyor olmalı. Şimdi ben ölünce herşeye konmayı hesaplıyordur herhalde." demiş ve birden gerçekle yüz yüze gelmiş. Oğlu da onun ölümünü isteyecekti tabii. "Zafer kazanmak istiyorsan savaşmalısın. Ben savaştım, öldürdüm. Ya oğlum için kimin ölmesi lazım?" diye geçirdi içinden ve yatağından doğrularak: "Kimin olacak? Benim ölmem gerekiyor. Ben ona bir engelim. Ne kadar verirsem vereyim, bu ben öldükten sonra elde edeceği mallarla kıyaslanamaz." demiş.

Aleksandır'ın bakışları, sözleri Trohim'in gözünün önüne geldikçe, oğlunun, kendisini öldürmek istediğini düşünüyormuş. "Hem niye istemesin ki... Okur-yazar, boş inançları olmayan bir insan o. Niçin beni öldürmesin? Haydi başını belaya sokmak istemediğini düşünelim ama zehir ne güne duruyor?"

O an oğlunun, hiçbir iz bırakmadan insanı öldüren zehirlerden bahsettiğini hatırlamış: "Eğer onda böyle bir zehir varsa niye bana içirmesin ki... Herhalde içirir. Zaten işimi yüzüstü bıraktığımı, daha fazla şeyler yapabileceğimi söyleyip duruyordu. Evet evet. Bir bardak çay... Sonra her şey tamam. Bunu yaptırmak için aşçıları da elde edebilir. Onların hepsi satılık insanlar zaten." Sonra uşağı gözünün önüne gelmiş: "Ona bin ruble versem herşeyi yapar. Aşçı da öyle."

Bu düşünceler Trohim'in yüreğini ağzına getirmiş. Biraz sakinleşmek için karyola yanındaki sehpada duran şekerli suyu içmek istemiş. Bardağı eline aldığında, dibinde bir beyazlık ilişmiş gözüne. Kendi kendine: "Kimbilir ne? Hem beni kandıramaz artık." demiş. Gidip suyu dökmüş. Bardağı sürahiden doldurup içmiş.

"Evet. Herkesin savaşı bu. Ağzımı açmadan savaşmalıyım. Hep tetikte durmalıyım. Sadece karımın yiyip içtiği şeyleri yiyip içmeliyim. Fakat bu da sakıncalı. Malımın yedide biri ona kalıyor. O da biliyor bunu. Zaten yoksul olan ana-babası ne zamandır bu payı ondan isteyip duruyor. Demek savaş var. Peki öyle olsun. Öyle birşey yapmalı ki ölümüm onlara bir fayda sağlamasın. Bir vasiyet yazıp onları mirastan mahrum etmeliyim. Ölümüm onların işine yaramamalı. Evet evet. Yarından tezi yok bunu yapıp onlara bildirmeliyim.

Trohim bunları düşündükten sonra biraz uyumak istemiş ama düşünceleri buna izin vermemiş. Kalkıp hırkasını ve terliklerini giymiş, vasiyetini hazırlamaya başlamış. Vasiyetinde bütün malını hayır kuramlarına bağışlıyormuş. işini bitirince yatmak istemiş ama aklına birdenbire kapıcıyla uşağı gelmiş. Kendini onların yerine koyarak: "Ya ben onun gibi 15 ruble aylıkla çalışan bir uşak olsaydım. Beş oda ötemde bir para babası uyusaydı... Allah ve hesap gününün olmadığına inansaydım... Ne yapardım acaba? Ne olacak, tüccara yaptığımı tabii. Trohim bu düşünceler üzerine tepeden tırnağa korkuyla ürpermiş. Yerinden kalkıp kapıyı kilitlemeye gitmiş. Fakat kilit bir türlü tutmuyormuş. Aklına kapıya sandalye dayamak gelmiş. İki sandalyeyi yanyana koyup birini mendille kapı tokmağına bağlamış. Böylece kapı açıldığında gürültüyü duyabilecekmiş.

Bu işi de bitirince yatağına gidip yatmış ama ancak sabaha doğru uyuyabilmiş. Öyle geç vakte kadar uyumuş ki karısı merak edip kapıyı açtığında sandalyeler büyük bir gürültüyle yere devrilmiş. Trohim korku içinde, sapsarı bir yüzle sıçramış yerinden. O kadar korkmuş ki:

- Kim var orada, ne istiyorsun? imdat! diye bağırmış. Epey bir müddet kendine gelememiş. Biraz toparlanınca, karısına, kendisini öldürmeye geldiklerini sandığını, n'olur n'olmaz diye kapı arkasına öteberi koyduğunu söyleyerek korkusunu ondan gizlemeye çalışmış. Fakat ne

kadar gizlemeye çalışsa da, o günden sonra ev halkı ve uşaklar onda büyük bir değişiklik olduğunu farkediyorlarmış.

Trohim kimi zaman keyifli, kimi zaman öfkeli, kimi zaman tasalı bir adammış. Çocukları, özellikle de torunlarını çok severmiş. Fakat şimdi sürekli yalnız oturan, susan, çekingen, herkese şüpheli gözlerle bakan, hatta çocuklara bile soğuk davranan biri olup çıkmış.

O geceden beri başlıca işi vasiyet yazmak olmuş. Uzun zamandır uğraşmasına rağmen bir türlü vasiyeti istediği şekle sokamıyormuş. Bu iş için kendine gelen memurların hiçbirini beğenmiyor, sürekli vasiyetini değiştirip duruyormuş.

Yiyeceklerinde çok dikkatli davranıyormuş. Bazen en sevdiği lezzetli yemeklere bile elini sürmüyormuş. Çoğu zaman kendi yemeğini yemez, gidip oğlunun, karısının, kızının yemek artıklarını toplar, sadece onları yermiş. Şarabı alır, odasındaki bir dolapta kilit altında tutarmış. Zamanla işleriyle daha az ilgilenmeye başlamış. Kazancını ve aldığı şeyleri ev halkından gizler olmuş. Önceden kendisini mutlu eden malı mülkü artık sadece sıkıntı veriyormuş.

Herşeyini başkalarından gizlemeye çalışıyormuş. Sonunda kendini, kendi gibi Allahsız insanlardan koruyamayacağını anlamış. Ya bir de herkes, oğlu ve kendi gibi, bir Allah ve hesap günü olmadığını öğrenirse... İşte o zaman onu öldürmemeleri, zehirlememeleri, yalanla dolanla ya da zorla mallarını elinden almamaları için ortada hiçbir neden kalmayacakmış. Yani hiçbir şekilde kurtuluşu olmayacakmış. Öyleyse bunun birtek çözümü varmış. O da kendi bildiğini yani Allah ve ahiret olmadığını başkalarına söylememek, hatta aksine var gücüyle bunların olduğunu savunup, Allah'ı ve hesap gününü onlara aşılamak.

Böylece Trohim hayatında son bir değişiklik daha yapmış ve hiçbir şeye inanmadığı halde, tam bir sofu kesilmiş. Sah ve Cuma oruçlarını, kilisedeki bir tek töreni bile kaçırmıyormuş. Ev halkına, tanıdıklarına, hizmetçilerine bir Allah ve hesap günü olduğunu, ona inanmayanların ahirette ebedi azap göreceklerini aşılamaya çabalıyormuş. Öyle ki, bütün eski düşüncelerinden vazgeçmiş ve yaptıklarından pişmanlık duyuyormuş gibi davranıyor, Allah'la ilgili düşüncelerini oğluna bile aşılamaya çalışıyormuş.

Hiç bir şeyden korkulmaması gerektiğine, Allah'ın var olmadığına, istediği gibi yaşamasına hiçbir engel kalmadığına inandığı o günden, oniki ağustostan sonra hiçbir şeyden zevk almamaya başlamış. Hayatındaki herşey sıkıntı ve üzüntüye dönüşmüş.

Öldüreceği, zehirleneceği, aldatılacağı, kendi çocukları arasında bile en korkunç cinayetlerin işlenebileceği korkusu bir türlü yakasını bırakmıyormuş. Bütün çevresinden şüpheleniyor, herkesten korkuyor, karısından, oğlundan, bütün insanlardan tiksiniyormuş. Öyle bir haldeymiş ki önceleri çok sevdiği minimini torunları bile artık kendine canavar gibi görünüyormuş. Kendi nasıl insanlardan tiksiniyorsa, onlar da ondan tiksiniyor gibi geliyormuş Trohim'e.

Kimsenin kendisi hakkında kötü düşünmemesine rağmen, o herşeyini herkesten kıskanıyor, hiçbir şeyini başkalarına göstermiyor, herkesi aldatıyor, bütün insanlara karşı tedbirli davranıyormuş. insanlara, Allah, hesap günü, erdem gibi inançlar aşılamaya çalışıyormuş. Kurtuluşunun, kendinin inanmadığı şeylere başkalarını inandırmakta olduğunu sanıyormuş. Sürekli artan zenginliği artık ona yalnızca korku veriyormuş. Ev halkını can düşmanları görüyormuş. Yemek, içmek, uyumak gibi en basit zevkler bile artık ona harammış. Kendine karşı yapılacak kötü planlara alet olabileceği düşüncesiyle herkese şüpheyle bakıyormuş.

İşte bu şekilde on yıldan fazla yaşayan zavallı Trohim'in garip hallerini etraftakiler farkediyor ama ne kadar acı çektiğini bilmiyorlarmış. Bu kadar büyük olan acılarını, ölümün bile hafifleteceğini ummadığı için ölüm ona daha da ağır geliyormuş. Kendi kendine üzülüyor, acı çekiyor, sebebini bilmemesine rağmen ölümden korkuyormuş. Çünkü ölümden sonra hiçbir şey olmadığını, hayatın birden biteceğini, ölse de kalsa da hiçbir şeyi yoluna koyamayacağını biliyormuş.

Trohim onüç yıl bu sıkıntıları çekmiş. Bir gün kiliseden döndükten sonra odasında kahvaltı edip, dolabında kilitli duran şarabından içtikten sonra uyumak için yatmış. Bir daha uyanamamış.

Kolay bir ölüm olmuş bu. Trohim'in süslü tabutunu Aleksandır Nevski Manastırı Mezarlığı'na kaldırmışlar. Parababasının parlak ziyafetlerini hiç kaçırmayan bir sürü dalkavuk da tabutun arkasından yürümüş. Hitabetiyle

ünlü bir papaz da mezar söylevini vermiş. Ölenin erdemlerini, merhametini, mutlu hayatını uzun uzun sayıp dökmüş.

Allah’tan başka hiç kimse ne Trohim’in işlediği cinayeti biliyormuş ne de çektiği işkenceleri. Evet, onun cezası Allah’a ve ahiret gününe inancını kaybetmek olmuş.

İki Kardeş ve Altın

Kudüs civarında, aynı ana babadan olma iki kardeş oturuyordu. Büyüğün adı Afanasi, küçüğün ki Yoan idi. Şehrin yakınındaki dağın eteğinde oturur, onun bunun verdikleriyle geçinirlerdi. İki kardeş bütün gün çalışırlardı. Fakat kendi işlerini değil fakirlerin işlerini görürlerdi. Nerede işi başından aşkın insanlar, hastalar, öksüzler, dullar varsa oraya gidip çalışır, hiç para almadan oradan ayrılırlardı. Cumartesi akşamı hariç haftanın tüm günlerini birbirlerinden ayrı olarak geçirirlerdi. Bir de pazar günleri bir arada bulunur, dua edip, birbirleriyle sohbet ederlerdi. Melek o gün evlerine gelir, onları takdis ederdi. Pazartesi oldu mu herkes kendi yoluna giderdi. İşte bu şekilde yıllar geçip gitti.

Yine bir Pazartesi günü farklı yerlerdeki işlerine giderlerken büyük kardeş Afanasi sevgili kardeşinden ayrıldığı için yolda bir müddet duraklayıp, arkasına baktı. Kardeşi Yoan başını önüne eğmiş yoluna gidiyor, arkasına bile bakmıyordu. Fakat Yoan birdenbire durup, bir şey görmüşcesine elini alnına götürerek bir yere bakmaya başladı. Sonra baktığı şeye yaklaştı. Fakat birdenbire sanki yırtıcı bir hayvan kendisini kovalıyornıuş gibi fırlayıp, ardına bakmadan dağa doğru koşmaya başladı. Afanasi buna çok şaşırmıştı. Kardeşini bu kadar korkutan şeyin ne olduğunu öğrenmek için oraya doğru yürüdü. Oraya varınca bir de ne görsün! Yerde bir şey parlıyordu. Daha da yaklaşınca, otların içinde çömlekten dökülmüş gibi duran bir yığın altın gördü. Afanasi altınlara değil, daha çok kardeşinin onları görünce kaçışına şaşıp kaldı. “Acaba niye korkup kaçtı?” diye sordu kendi kendine. Sonra: “Altında günah olmaz ki, günah insanlara özgü bir şeydir. Altınla kötülük de yapılır, iyilik de. Bu altınlarla bir çok öksüz ve dul doyurulabilir, bir çok çıplak giydirilir, nice hasta ve sakatlar tedavi edilir. Biz şimdi insanlara elimizden geldiğince yardım ediyoruz ama bu küçük bir hizmet. Bu altınlarla insanlara çok faydalı olabiliriz.” diye düşünmüş, düşündüklerini kardeşine söylemek istemişti ama kardeşi onun sesini duyamayacak kadar uzaktaydı. Tıpkı bir keçi gibi hızla dağlara tırmanıyordu.

Afanasi ceketini çıkarıp, içine taşıyabileceği kadar altın doldurdu. Omuzuna atıp, şehre getirdi. Şehirde bir hana girip, altınları hancıya teslim etti. Sonra geri kalan altınları da getirmek üzere dağa gitti. Bütün altınları getirdikten sonra tüccarlara gidip, şehirde arsalar satın aldı. Taşlar ve keresteler alıp, işçiler tuttu. Üç tane bina yaptırmaya başladı. Üç ay içinde binaların yapımı bitmişti. Bunlardan birini öksüzler ve dullar yurdu, İkincisini hasta ve sakatlar için hastane, üçüncüsünü garipler ve fakirler için bakım evi yaptı. Üç namuslu ihtiyar bulup birini yurdun, ötekini hastanenin, üçüncüsünü de bakımevinin başına getirdi. Tüm bu işler bittikten sonra Afanasi'nin elinde daha üçbin altın kalmıştı. Bu altınları, fakirlere dağıtılmak üzere üç ihtiyara eşit şekilde verdi.

Bu üç bina kısa zamanda insanlarla dolup taşmaya başladı. Bir çok insan yaptığı işlerden dolayı Afanasi'yi methediyordu. Afanasi bu övgüler karşısında öyle sevindi ki şehirden hiç ayrılmak istemiyordu. Fakat kardeşini çok sevdiği için insanlarla vedâlaşıp, yanına bir kuruş bile almadan, eski elbisesini giyip evinin yolunu tuttu.

Evinin bulunduğu dağa yaklaşırken şöyle düşünüyordu: "Kardeşim altınları bırakıp kaçmakla hiç iyi etmedi. Ben daha iyisini yapmadım mı?"

Afanasi bunları düşünürken, kendisini ve kardeşini takdis eden meleği yolunun üzerinde gördü. Melek karşısına geçmiş, ona dik dik bakıyordu. Afanasi bunu görünce donakaldı. Yalnızca: "Niçin Allahım?" diyebildi.

Melek ona dedi ki:

- Çekil buradan. Sen kardeşinle yaşamaya layık değilsin. Kardeşinin altınları görünce kaçması, senin altınlarla yaptığın işlerden daha değerlidir.

Afanasi nice fakirleri, garipleri doyurduğunu, bir çok öksüze baktığını anlatmaya kalkışınca, melek ona:

- Seni baştan çıkarmak için yolunun üzerine altınları koyan şeytan, sana bu lafları da öğretmiş, dedi.

O vakit, Afanasi vicdanının sesine kulak verdi ve bu işleri Allah için yapmadığını anladı. Ağlamaya başladı. Yaptığına pişman olmuştu.

Melek o an yoldan çekildi. Kardeşi Yoan'a gitmesi için Afanasi'yi bıraktı. O günden sonra Afanasi, şeytanın hilelerine kanmadı. Gerek

Allah’a, gerek insanlara altınla değil, yalnızca çalışmayla hizmet edebileceğini anladı.

Ve, kardeşler eski günlerdeki gibi yaşamaya başladılar.

Küçükler Büyüklerden Daha Akıllı Çıktı

O yıl Paskalya bayramı erken gelmişti. Halk kızakları daha yeni kaldırmıştı. Avlularda ise hâlâ biraz kar vardı ve köyün sokaklarında sular akıyordu. Akan sular iki avlu arasındaki sokakta bir su birikintisinin başına, karşılıklı avlulardan iki küçük kız geldi. Kızlardan biri diğerinden daha büyüktü. Anneleri her ikisine de yeni sarafanlar giydirmişlerdi. Küçüğün safaranı mavi, büyüğünkü ise süslü ve sarıydı. İkisinin de kırmızı başörtüleri vardı. Kilisedeki bayram töreni biter bitmez iki küçük bu su birikintisine gelmişlerdi. Birbirlerine elbiselerini gösterip oynayama başladılar. Canları suyun içinde oynamak istiyordu. Küçük kız az kalsın ayakkabılarıyla suya girecekti ki büyük olan:

- Dur gitme. Annen kızar sonra. Bak ben ayakkabılarımı çıkarıyorum. Haydi sen de çıkar, dedi.

Ayakkabılarını çıkarıp suyun içinde karşılıklı yürümeye, birbirlerine doğru ilerlemeye başladılar. Su küçüğün dizlerine kadar geldiğinde:

- Akulka! Burası derin korkuyorum, diye bağırmaya başladı. Akulka da:

- Korkma, daha fazla derinleşmez. Bana doğru gel, haydi, diye karşılık verdi.

Birbirlerine doğru ilerlemeye başladılar. Akulka:

- Dikkat et küçük. Su sıçratma, yavaş yürü, diye uyardı küçüğü.

Fakat daha sözünü bitirmeden küçük ayağını suya öyle bir vurdu ki Akulka’nın sarafanını kirletti. Suyu burnuna ve gözüne de sıçratmıştı. Akulka sarafanının üzerindeki lekeleri görünce sinirlendi ve küçüğe bağırdı ve dövmek için peşinden koştu. Küçük kabahatli olduğunu anlayınca hemen su birikintisinden çıkıp eve doğru koşmaya başladı. Tam bu sırada Akulka’nın annesi oradan geçiyordu ve kızın elbisesinin kirlendiğini görünce:

- Seni edepsiz seni. Hemen nerede kirlettin, diye azarladı kızı. O da:

- Küçük kız bile bile üstüme su sıçrattı, diye savundu kendini.

Bunun üzerine Akulka'nın annesi küçüğü yakalayıp ensesine bir tokat patlattı. Küçük bütün sokağı dolduran bir sesle ağlamaya başladı. Sesi duyan annesi de hemen sokağa fırlayarak komşusuna:

- Niçin kızımı dövüyorsun? diye bağırdı.

Böylece kadınlar ağız dalaşına başladılar. Kavgayı duyan erkekler de sokağa çıkınca bir gürültü başladı. Her kafadan bir ses çıkıyor, kimse kimseyi dinlemiyordu. Bir hayli bağırıp çağırdılar. İtişmeler kakışmalar derken neredeyse kavga edeceklerdi. Bu sırada Akulka'nın ninesi çıkıp erkeklere:

- Ne yapıyorsunuz siz. Bayram günü gülüp eğleneceğine kavga ediyorsunuz, günaha giriyorsunuz, diyerek kavgayı önlemek istedi. Fakat ihtiyar kadını dinleyen yoktu. Az kalsın onu yere düşüreceklerdi.

Onlar böyle didişirken iki küçük tekrar bir araya gelip, barışmışlar. Kadınlar kavgaya devam ederken Akulka sarafanındaki lekeyi silmiş, yine su birikintisinin içine dalıvermişti. Yerden bir taş almış, suyu sokağa akıtmak için yandaki toprağı kazıyordu. Küçük kız da yanaşmış ona yardım ediyordu. Kazmayla ufak bir oyuk açmışlardı.

Büyükler yumruklaşmaya başladıklarında, küçük kızların açtığı oyuktan, ninenin bulunduğu yere doğru su akmaya başlamıştı.

İki kız bu kez de yaptıkları dereciğin etrafındaki koşuşturmaya başlamışlardı. Akulka:

- Tut Maşala tut, diyerek koşuyordu. Küçük kız da bir şeyler söylemek istiyordu ama gülmekten kendini alıp konuşamıyordu.

Kızlar koşuşuyorlar, ışıkların suda bıraktığı pırıltılara bakarak gülüyorlardı. Koşarken büyüklerin ortasına giriverdiler. Nine onları görür görmez kavga edenlere:

- Allah'tan korkun! Koskoca adamlarsınız. Şu kızlar yüzünden kavgaya girdiniz, onlarsa herşeyi unutmuş güle oynaya hoplayıp zıplıyorlar. Şu kızlar kadar olamadınız. Sizden daha akıllıymışlar meğer, dedi.

Bunun üzerine kızlara bakan büyükler yaptıklarından utandılar ve kendi kendilerine gülerek evlerine döndüler.

Şu âyeti bu hikâye doğrultusunda anlamak ne kadar da isabetli olacaktır:
“Eğer küçük çocuklar gibi olmazsanız asla cennete giremezsiniz.”

Üç İhtiyar

Dua ettiğinizde putperestler gibi boş sözleri tekrarlayıp durmayın. Onlar laf kalabalığı ile seslerini duyurabileceklerini sanırlar. Siz onlara benzemeyin.

Çünkü Allah sizin ihtiyacınızı, siz ondan istemeden önce bilir.

(Matta, VI, 7-)

Bir zamanlar bir Metropolit, gemiyle Arhangelsk şehrinden Solovk'a gidiyordu. Gemide yolcular arasında sofular da vardı. Bazıları yatıyor, bazıları kahvaltı ediyor, bazıları da grup grup oturmuş sohbet ediyordu. Hava açıktı. Hafiften esen rüzgar gemiyi hiç sallamıyordu.

Metropolit güverteye çıktı. Bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Geminin burnuna doğru gittiğinde, bir grup insanın orada toplanmış olduğunu gördü. Bir köylü, eliyle denizi işaret ediyor ve birşeyler anlatıyordu. Metropolit bunu görünce durup, köylünün gösterdiği yere baktı. Fakat hiçbir şey görünmüyordu. Sadece deniz pırıl pırıl yanıyordu. Metropolit konuşulanları dinlemek için biraz yaklaştı. Köylü metropoliti görünce hemen şapkasını çıkarıp, konuşmayı kesti. Etrafındakiler de aynı şekilde şapkalarını çıkararak onu saygıyla selamladılar.

Metropolit selamlarını aldıktan sonra:

- Rahatsız olmayın kardeşler. Ben de anlatılanları dinlemeye geldim, dedi.

Grup içinde bulunan pişkin bir tüccar ortaya atılarak:

- Köylü bize ihtiyarları anlatıyordu, diye konuşmaya başladı.

Metropolit:

- Hangi ihtiyarlar? diye sordu. Sonra da yan taraftaki bir sandık üzerine oturup, köylüden anlatmasını istedi. Gösterdiği yeri merak ettiğini söyledi.

Köylü tekrar gösterdiği yere dönerek:

- İşte orada bir adacık var ya. O adacıkta ihtiyarlar yaşıyor ve nefislerini arındırmak için çalışıyorlar.

Metropolit: “Hani, adacık nerede?” diye sordu.

- Elimin doğrultusunda bakın. Orada küçük bir bulut var. Bulutun biraz solunda, alt tarafına doğru şerit gibi birşey görünüyor, işte orada.

Metropolit bakıyor bakıyor ama hiçbir şey göremiyordu. Sadece denizin hafif dalgaları görülüyordu. Üstelik metropolit uzaklara bakmaya da alışık değildi.

- Göremedim. Nasıl ihtiyarlar oturuyor orada.

- Allah adamları. Onlar için söylenilenleri duymuştum ama kendilerini görmek kısmet olmamıştı. Nihayet geçen yaz gördüm.

Köylü mesleğinin balıkçılık olduğunu, birgün balığa çıktığında bu adaya düştüğünü anlatmaya başladı: Sabaha doğru adacığı görmek için kalkmış. Sonra bir kulübe görmüş ve yaklaşmış. Kulübenin yanında bir ihtiyar varmış. Kulübeden de iki ihtiyar çıkmış. Üçü de balıkçının yanına gelmişler. Onu yedirip içirmişler. Üstünü başını kurutmuşlar. Kayığını onarmada kendisine yardım etmişler.

Metropolit:

- Nasıl adamlardı? diye sordu.

- Bir tanesi küçücüktü. Kamburu çıkmıştı. Üstünde yırtık pırtık bir cübbe vardı. Herhalde yüz yaşının üstündeydi. Sakalının beyazı yeşile dönmeye başlamıştı. Hep gülümseyen, nur yüzlü bir ihtiyar. Öbürünün boyu ondan biraz daha uzun. O da oldukça yaşlı. Onun da üstünde yırtık pırtık bir kaftan var. Top sakalı sarıya çalan bir şekilde ağarmış. Ama yine de güçlü kuvvetli. Kayığımı kova çevirir gibi ters çevirdi. Yardım etmeme bile izin vermedi. Neşeli bir ihtiyar. Üçüncüsü uzun boyluydu. Sakalları bembeyaz, kar gibiydi. Dizlerine kadar uzanıyordu. Kaşları çatıktı ve gözlerinin üstüne geliyordu; Belinde bir peştemal vardı.

Metropolit:

- Seninle ne konuştular?

- Birbirleriyle çok az konuşuyorlar Genelde susuyorlar ve sürekli çalışıyorlar. Fakat biri bakınca diğeri hemen anlıyor. Ben en uzun olana çoktan beri mi burada yaşadıklarını sordum. Hemen kaşlarını çattı. Öfkelenmiş gibi homurdandı. Ufak tefek olanı ise bu hareketi üzerine onun elini tutup gülümsedi. O da biraz yumuşadı. En yaşlısı sadece “Bizi bağışla Allah’ım.” dedi ve gülümsedi.

Köylü konuşurken gemi adalara daha çok yaklaşmıştı. Tüccar:

- işte bakın. Şimdi daha net görünüyor. Bakmak ister misiniz efendi hazretleri? dedi.

Metropolit kafasını kaldırdığında siyah şerit biçimindeki adacığı, gördü. Sonra dönüp dümencinin yanına gitti:

- Şu uzaktaki adacığın adı ne?

- Adı yok. Buralarda öyle pek çok adacık var;

- Orada sofu ihtiyarlar yaşıyor diyorlar, doğru mu?

- Öyle diyorlar ama doğru mu değil mi bilmiyorum. Balıkçılar gördüklerini söylüyorlar ama onlara da pek inanılmaz ki.

- Ben adada durup onları görmek istiyorum. Bunu sağlayabilir misiniz?

- Gemi oraya kadar gitmez. Ancak kayıkla gidebilirsiniz. Kaptana sormak lazım.

Bunun üzerine kaptanı çağırdılar ve Metropolit:

- Şu ihtiyarları görmek istiyorum, beni oraya götürebilir misiniz? dedi. Kaptan onu düşüncesinden vazgeçirmek istedi.

- Götürmesine götürürüz. Fakat çok zaman kaybederiz. Haddim olmayarak söylüyorum ama gidip görmeye de değmez. Orada aptal insanlar yaşarmış işittiğim kadarıyla. Balıklar gibi hiçbir şeyden anlamaz, hiç konuşmazlarmış.

Metropolit:

- Ben görmek istiyorum. Emeğinizi öderim. Beni götürün, dedi. Kaptan ister istemez kabul etti. Tayfalara emir verdi. Yelkenleri adaya doğru çevirdiler. Dümenci dümenini o tarafa doğru kırdı. Metropolit de geminin burnunda kendisi için konulan sandalyeye oturup izlemeye başladı. Bütün

yolcular da oraya toplanmışlardı. Hepsi adacığa bakıyordu. Gözleri keskin olanlar adanın taşlarını, kulübeyi, hatta üç ihtiyarı gördüklerini söylüyor, birbirlerine gösteriyorlardı. Kaptan bir dürbün çıkarıp baktı ve sonra dürbünü metropolite uzattı:

- Gerçekten, orada, kıyıda, kocaman bir kayanın sağında üç kişi var, dedi.

Metropolit dürbünü alıp o tarafa çevirdi ve üç kişiyi gördü. Biri uzun, öbürü kısa, üçüncüsü hepten ufacık tefecik üç kişi kıyıda el ele tutuşmuş, öylece duruyorlar.

Kaptan metropolitin yanına gelerek:

- Efendi hazretleri. Geminin burada durması gerekiyor. İsterseniz sizi adaya kayıkla götürelim. Biz de demir atar sizi bekleriz, dedi.

Sonra halatı çözüp demir attılar. Yelkenleri indirdiler. Gemi biraz sallandı. Kayığı aşağı indirdiler, kürekçiler de içine bindi. Metropolit küçük bir merdivenle kayığa indi. Oradaki peykeye oturdu ve kürekçiler adaya doğru hızla ilerlemeye başladılar. Biraz ilerledikten sonra üç ihtiyarı gördüler. Uzun boylu olanda sadece beline sarılmış bir peştemal vardı. Öbür ikisininde de yırtık pırtık birer cübbe vardı. Üçü de elele tutuşmuş, duruyorlardı.

Kayık kıyıya varınca metropolit indi, ihtiyarlar onu görünce karşısında eğildiler. Sonra metropolit konuşmaya başladı:

- Allah adamları, nefsinizi arındırmaya çalıştığınızı ve insanlar için Allah'a dua ettiğinizi işittim. Ben de Allah'ın yardımıyla, İsâ ümmetine dini öğretmekle görevliyim. Size de yardımcı olmak isterim.

İhtiyarlar susuyorlardı. Birbirlerine bakıp gülümsediler. Metropolit:

- Bana nefsinizi arındırmak için nasıl çalıştığınızı, Allah'a nasıl ibadet ettiğinizi söyleyin, dedi.

Bunun üzerine, orta boylu ihtiyar içini çekti. En yaşlı olanlarına baktı. Uzun boylu olan da kaşlarını çattı ve ihtiyara baktı. En yaşlı olan gülümseyerek:

- Ey Allah kulu, biz Allah'a nasıl ibadet edileceğini bilmeyiz. Sadece çalışır, kendimizi besleriz, deyince Metropolit:

- Peki Allah'a nasıl dua edersiniz? diye sordu.

En yaşlı ihtiyar devam etti:

- Deriz ki, siz üçsünüz, biz de üçüz, bize merhamet edin. Sözleri biter bitmez üçü de başlarını gökyüzüne çevirip:

- Siz üçsünüz, biz de üçüz, bize merhamet edin, dediler.

Bu dua üzerine Metropolit gülümsedi ve dedi ki:

- Teslis inancı üzerine birşeyler duymuşsunuz ama böyle dua edilmez. Size kanım kaynadı Allah adamları. Görüyorum ki Allah'a kendinizi sevdirmek istiyorsunuz. Fakat nasıl kulluk edeceğinizi bilmiyorsunuz. Dua ve ibadet böyle yapılmaz. Şimdi beni dinleyin ben size öğreteyim. Kafama göre konuşmayacağım. Allah kitabında nasıl öğretmişse size onu söyleyeceğim.

Metropolit, Allah'ın kitabında kendisini nasıl tanıttığını anlatmaya başladı. Onlara teslis inancının ne olduğunu açıklayarak dedi ki:

- İsâ yeryüzündeki insanları kurtarmak için gönderildi. Duayı da şu şekilde öğretti. Dinleyin ve benim ardımdan tekrarlayın.

Daha sonra Metropolit: "Ey Allah'ım" diye duaya başladı, ihtiyarlar bunu ayrı ayrı tekrar ettiler. Metropolit duaya "Sen göklerdesin" şeklinde devam etti. Fakat ihtiyarlar bunu tekrarlayamadılar. Uzun boylusu, bıyıkları ağzını kapattığı için doğru söyleyemiyordu. En yaşlısı olanlar da dişsiz olduğu için ağzında geveledi.

Metropolit bir defa daha tekrarladı, ihtiyarlar da onun ardından söylediler. Sonra Metropolit bir taşın üzerine oturdu ve ihtiyarlar onun etrafına oturdular. Metropolitin ağzına bakıyorlar, ne söylese tekrar ediyorlardı. Bütün gün akşama kadar onlarla uğraştı Metropolit. Bir sözü on kere, yirmi kere söylüyor, ihtiyarlar da onun dediklerini tekrarlıyorlardı. Onlar şaşırınca Metropolit düzeltiyor, baştan alıyordu.

Metropolit Allah'ın duasını baştan sona öğretinceye kadar onların yanında kaldı, ihtiyarlar da onun dediklerini onunla beraber söyledikten sonra tek başlarına söylemeye çalıştılar, ilk önce orta boyluları ezberledi ve okudu. Metropolit ona iki defa tekrarlattı. Sonra ötekiler de ezberledi ve okudu.

Hava kararmaya, ay doğmaya başlamıştı. Metropolit gemiye gitmek için kalktı, ihtiyarlarla vedalaştı. Onlar yine yerlere kadar eğildiler. Metropolit onları ayağa kaldırıp üçünü de öptü ve kendi öğrettiği gibi dua etmelerini söyledi. Sonra kayığa binip gemiye doğru yola çıktı.

Metropolit gemiye doğru giderken üç ihtiyarın öğrendikleri duayı tekrar ettiklerini duyuyordu. Gemiye yaklaştığında ihtiyarların sesleri artık duyulmaz olmuştu. Sadece ay ışığında bedenleri görülüyordu. Üçü de kıyıda duruyorlardı. Kısa olan ortada, ötekiler yandaydı.

Metropolit gemiye vardı. Güverteye çıkınca demir aldılar. Yelkenleri açtılar. Rüzgar yelkenleri şişirdi ve gemi ileriye doğru hareket etti. Metropolit dümene doğru gitti ve adacığa bakmaya başladı, ihtiyarlar gözden kayboluncaya kadar baktı. Sadece adacık görünüyordu sonra o da kayboldu. Görünen tek şey ay ışığındaki yakamozlardı.

Din adamları ve yolcular yatmışlardı. Güvertede ses seda kesilmişti. Fakat metropolitin uykusu yoktu, Dümende tek başına oturuyor, hep adacığın kaybolduğu tarafa bakıyordu, ihtiyarları düşünüyordu. Duayı öğrendiklerinde ne kadar sevindiklerim hatırlıyor, onlara Allah sözünü öğrettiği için Allah’a şükrediyordu.

Deniz dalgalarıyla ışıltılar yansıtıyor, Metropolit ise hep düşünüyordu. Birden, denizin üzerinde birşeyin beyaz beyaz parlayıp kımıldadığını gördü. Kuş mu, martı mı, yelkenli mi, kayık mı anlayamadı. Dikkatlice baktı ve:

- Bir kayık, yelken açmış bize doğru geliyor. Fakat bize çabuk yetişecek. Biraz önce çok uzaktaydı şimdi ise yakınımızda görünüyor. Hayret! Kayığa da benzemiyor. Fakat, ardımızdan geliyor bizi takip ediyor, dedi kendi kendine. Ne olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Kayık dese değil. Kuş ya da balık da değil, insana benziyor ama çok büyük.

Hem deniz ortasında insan olmaz ki. Metropolit ayağa kalkıp dümenciye yaklaştı:

- Bak şurada birşey var. Ne acaba? O ne kardeş? O ne diye sordu. Fakat artık kendisi de görmüştü. İhtiyarlardı. Deniz üstünde koşuyorlar, beyaz sakalları nur gibi parlıyor, gemiye doğru geliyorlardı.

Dümenci birden ürperdi. Dümeni telaşla bırakıp avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı:

- Aman Allah'ım! ihtiyarlar ardımızdan geliyor. Hem de koşuyorlar!

Bağırmayı duyan yolcular birden dümene koşuştular. Herkes onlara bakıyordu. Üç ihtiyar, elele tutuşmuş koşuyorlar, bir yandan da durmaları için el kol sallıyorlardı. Üçü de karada koşar gibi koşuyorlardı. Henüz gemi durmadan yetiştiler gemiye. Güverteye kadar yanaşıp başlarını kaldırdılar ve hep bir ağızdan konuşmaya başladılar.

- Ey Allah'ın kulu. Unuttuk. Öğrettiğin duayı unuttuk. Tekrarlarken biliyorduk ama biraz durunca bir kelimeyi atladık. Sonra da hepsi uçup gitti. Aklımızda birşey kalmadı. Bize yine öğret.

Metropolit istavroz çıkardı. Sonra ihtiyarlara doğru eğilerek:

- Allah adamları. Sizin kendi duanız Allah'a ulaşır. Size öğretecek birşeyim yok benim. Siz sadece biz günahkarlar için dua edin, dedi.

Sonra Metropolit ihtiyarların önünde yerlere kadar eğildi. İhtiyarlar biraz durup geri döndüler. Tekrar denizin üzerinde ilerlediler. Onların gittiği tarafta sabaha kadar bir nur parladı durdu.